

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

22

Mihai Viteazul — prima unire
politică a Țărilor Române
Alba Iulia — 2000

Simbol al unității și independenței naționale

UNUL din atributele esențiale ale Programului Partidului Comunist Român adoptat la cel de al XI-lea Congres il constituie faptul că, în capitolul inițial, el face o retrospectivă sintetică a existenței bimilenare a poporului nostru, reliefând în spiritul socialismului științific rolul maselor largi populare în lupta îndelungată și grea pentru progres social, împotriva exploatării și asupririi sociale și naționale, a dominației străine, pentru apărarea ființei sale, a libertății și neatinării, pentru unitatea națională a patriei. Se subliniază, astfel, în lumina materialismului dialectic și istoric, cursul întregii noastre dezvoltări, prin reliefarea temeiurilor originare și a marilor momente din viața poporului român dealungul celor două milenii pînă în zilele noastre. Într-o asemenea cuprindere unitară, conștiința de sine a constructorilor celei mai avansate dintre orinduirii, socialismul și comunismul, este profilată pe o aprofundare a adevărului istoric, pe ansamblul timpului și spațiului românesc.

De aici, strălucita sărbătoare a aniversării celor 375 de ani de la prima unire politică a Țărilor Române sub Mihai Viteazul și a împlinirii a două milenii de la atestarea documentară a localității Alba Iulia.

În atît de însuflețitoare sa cuvîntare de la marea adunare populară, consacrată acestei duble aniversări, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat că Alba Iulia este unul din simbolurile existenței milenare a civilizației dacice de pe aceste meleaguri, civilizație care, împletindu-se cu cea romană, a înflorit în Dacia, nu numai la Apulum, dar și în atîtea multe alte puncte de pe vatra străbunilor noștri, perpetuîndu-se, în condițiile istorice cunoscute, dealungul veacurilor pe continentul nostru european. Perindarea popoarelor migratoare n-a putut să șteargă rădăcinile adînci ale civilizației create în trecut, n-a putut să-i abată pe locuitorii acestor meleaguri de pe făgașul fărîrii propriului destin; dimpotrivă, înfiriparea, apoi dezvoltarea diferitelor voievodate pînă la Maramureș și podișul Transilvaniei, din Țara Românească, cu Oltenia și Dobrogea, din nordul Moldovei și cel al Birladului — întreaga arie dacică, a dus la concentrarea în cele trei state feudale puternice, asigurînd atît dezvoltarea continuă a forțelor de producție, cît și conservarea ființei poporului, apărarea autonomiei Țărilor Române în fața marilor imperii ale vremii.

Deosebit de important e faptul că acest proces în dezvoltarea lui din secolul IX și X înainte integrează și noile elemente rămase pe teritoriul Țărilor Române, ceea ce atestă deopotrivă potențialul propriei propășiri, cît și omenia lor față de alții. Iată, așadar, un indice de continuitate profund semnificativă, marcînd izvoarele unei veritabile tradiții care se va constitui dealungul veacurilor și ale cărei reverberații se vor potența în anii noștri prin construirea socialismului în efortul comun al întregului popor.

LA MAREA ADUNARE POPULARĂ DE LA ALBA IULIA

În retrospectiva sa, secretarul general al Partidului a evocat cu o vibrantă emoție momentul de răscruce al istoriei naționale, cînd, acum 375 de ani, s-a înfăptuit prima unire politică a celor trei Țări Românești, sub Mihai Viteazul. S-a împlinit, atunci, un act de importanță crucială, unirea de la 1600 jalonînd, în perspectivă, complexitatea luptei desfășurate ulterior — timp de peste trei secole — pentru realizarea statului național român unitar. După unirea Moldovei și Munteniei de la 1859, marele eveniment, prin unirea cu Transilvania, la 1 decembrie 1918, marca cea legitate în afirmarea voinței de a fi el însuși a poporului nostru, a României.

Cu atît mai intens, în epoca noastră, această legitate și-a aflat plenara ei semnificație. Datorită Partidului Comunist Român, exponentul cel mai fidel al celor mai pro-

funde năzuințe de propășire ale tuturor celor ce muncesc pe acest pămînt, România socialistă a devenit și se afirmă ca o țară într-adevăr liberă, puternică, independentă și suverană.

Unitatea națională, pentru care s-a jertfit Viteazul Mihai, acel principe al Renașterii românești uimind întreaga Europă cu faptele lui de arme și cu geniul lui politic, este astăzi cheazășia supremă a României pășînd victorioasă pe calea împlinirii visului de aur al omenirii.

Ca atare, au și vibrat, în conștiințe, cuvintele celui mai iubit fiu al țării, celui mai prestigios reprezentant al ei — Nicolae Ceaușescu.

„România literară”

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Busulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Dărie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu. Redactor șef adjunct : G. Dimisianu, Secretar general de redacție : Roger Câmpeanu.

Din 7 în 7 zile

Vizita

tovarășului Kim Ir Sen în România

VIZITA TOVARĂȘULUI KIM IR SEN ÎN ROMÂNIA, s-a încheiat prin semnarea unui tratat de prietenie și colaborare între Republica Socialistă România și Republica Populară Democrată Coreeană, document de importanță majoră atât pentru extinderea și întărirea relațiilor bilaterale, cât și pentru promovarea activă a unei noi ordini economice și politice între națiuni. Semnăturile tovarășilor Nicolae Ceaușescu și Kim Ir Sen, puse pe acest document ce poate fi numit, pe drept cuvânt, istoric, constituie o garanție că toate prevederile lui vor fi prompt și ferm îndeplinite, că partidele, guvernele și popoarele celor două țări, unite într-o colaborare frățească datorită comunității orinduirii sociale, a felurilor și aspirațiilor fundamentale, vor îndeplini, în condiții exemplare, prevederile Tratatului, încheiat, într-o atmosferă solemnă, în ziua de 26 mai 1975. Fiecare articol al acestui document politic este o remarcabilă contribuție la etica și echitatea internațională, la cauza păcii și a colaborării între state și popoare al căror ideal suprem este dreptul lor inalienabil de a-și decide singure soarta, de a-și alege și dezvolta, liber și independent, sistemul politic, economic și social, fără vreun amestec sau vreo presiune din afară. În același timp, președinții Nicolae Ceaușescu și Kim Ir Sen, ca înalte părți contractante ale Tratatului, stabilesc o strinsă și continuă colaborare, pe plan internațional, pentru înlăturarea vechii ordini de subordonare și inegalitate, impusă de imperialism, pentru instaurarea și consolidarea unei noi ordini economice și politice în lume, conforme cu voința și cu interesele tuturor popoarelor.

Declarația

solemnă comună româno-elenă

VIZITA PREMIERULUI REPUBLICII ELENE, Constantin Caramanlis, la București, efectuată la invitația președintelui Nicolae Ceaușescu și a primului ministru al guvernului român, Manea Mănescu, a constituit un moment culminant în bunele raporturi tradiționale dintre România și Grecia. Ca urmare a convorbirilor oficiale, purtate în timpul acestei vizite, a fost dată publicității, la București și la Atena, o importantă și cuprinzătoare Declarație Solemnă Comună semnată de președintele Nicolae Ceaușescu și de primul-ministru Constantin Caramanlis, precum și de miniștrii afacerilor externe, George Macovescu și Dimitri Bitsios. La ceremonia semnării Declarației Solemne Comune, președintele Nicolae Ceaușescu a rostit o scurtă cuvântare din care cităm : „Am semnat împreună Declarația care asigură relațiile dintre statele noastre pe principii noi, de egalitate, de respect al independenței și suveranității naționale. Popoarele noastre au conlucrat întotdeauna în mod pașnic. În ultimii ani s-au făcut pași înainte pe calea îmbunătățirii relațiilor dintre România și Grecia. De la instaurarea guvernului dumneavoastră, domnule prim-ministru, aceste relații s-au dezvoltat rapid“. În cuvântul de răspuns, Constantin Caramanlis a spus : „Resimt dorința de a vă mulțumi, din nou, pentru tot ; în primul rând pentru invitația pe care mi-ați adresat-o de a vizita țara dumneavoastră. Doresc, de asemenea, să-mi exprim satisfacția pentru că această vizită mi-a oferit prilejul să vă cunosc personal, să apreciez, printr-un contact direct, politica îndrăznească, constructivă pe care o dezvoltăți“. Scurta dar fructuoasă vizită a premierului Greciei la București constituie un nou fapt politic remarcabil pentru relațiile cordiale dintre țările noastre și pentru o contribuție pozitivă la pacea și colaborarea internațională.

Convorbiri româno-vest-germane

TOVARĂȘII Ștefan Andrei, membru supleant al Comitetului Politic Executiv, secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, și Vasile Pungan, consilier al președintelui Republicii Socialiste România, au fost primiți marți de cancelarul federal Helmut Schmidt. Tovarășul Ștefan Andrei a transmis din partea președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, un mesaj de salut și cele mai bune urări cancelarului Helmut Schmidt, care, mulțumind, a adresat, la rândul său, un salut cordial și urări de sănătate și succes președintelui Republicii Socialiste România. În cadrul convorbirilor, desfășurate într-o atmosferă cordială, s-a efectuat un schimb de păreri asupra posibilităților de extindere și aprofundare a raporturilor de colaborare dintre Republica Federală Germania și România.

Întrevederile de la Pekin

CONDUCĂTORUL DELEGATIEI GUVERNAMENTALE ROMÂNE la inaugurarea expoziției industriale a României la Pekin, tovarășul Paul Niculescu, vice-prim-ministru al guvernului, a fost primit de tovarășul Ciu En-lai, premierul Consiliului de Stat al R.P. Chineze. Cu acest prilej, tovarășul Paul Niculescu a transmis, din partea tovarășului Nicolae Ceaușescu, un cald mesaj de salut și cele mai bune urări de sănătate președintelui Mao Tzedun, premierului Ciu En-lai, precum și urări de fericire și prosperitate întregului popor chinez. Conducătorul delegației guvernamentale române a avut, de asemenea, întrevederi cu Li Sien-nien, vice-premier al Consiliului de Stat. Convorbirile au decurs într-o atmosferă caldă, prietenească.

Observator

Viața literară

Manifestări consacrate împlinirii a 375 de ani

de la prima Unire a tuturor românilor sub Mihai Viteazul

● La Muzeul de Istorie al orașului București s-a desfășurat o sesiune științifico-literară „Mihai Viteazul“, consacrată celei dintâi uniri politice a țărilor române. În prima parte, după cuvântul de deschidere al prof. Amza Săceanu, au vorbit Petre Dache, Ion Ionașcu, g-ral lt. Marcel Olteanu, Dan Pleșa, dr. Alexandru Constantinescu și Panait I. Panait. În partea a doua, au făcut expuneri despre personalitatea lui Mihai Viteazul în literatură Dumitru Almaș, Virginiu Șerbănescu, dr. Ștefan Olteanu, Paul Cernovodeanu, Maria Grigoriu-Ivaniciu.

● În cadrul manifestărilor consacrate aniversării a 375 de ani de la unirea politică a țărilor române împlinită de Mi-

hai Viteazul, Asociația scriitorilor din Brașov a organizat, la Făgăraș, o manifestare literară. Au citit poezii dedicate evenimentului poezii Mihai Deșelaru, G. Puscariu și Nicolae Stoe. Actori ai teatrului dramatic din Brașov au prezentat fragmente din piesa „Cetatea de piatră“ de Dan Tărchiță.

● În apropiere de „Stejarul lui Mihai“ din comuna Ciocănești, județul Ilfov, unde, potrivit legendei, s-a odihnit Mihai Viteazul, după bătălia de la Călugăreni, s-a desfășurat un recital de poezie patriotică la care au participat Virgil Carianopol, Vitalie Mirza, Al. Raicu, Stelian Păun și Ion Ștefan.

● La casele de cultură

din Toplița și Borsea, județul Harghita, Vasile Netea a conferențiat despre „Mihai Viteazul în literatura română“. Cu același prilej, s-au deschis expoziții cuprinzând lucrările literare și istorice consacrate marelui voievod al Unirii tuturor românilor.

● Serviciul de informare bibliografică al Bibliotecii județului Dolj a elaborat un interesant montaj literar cu tema 375 de ani de la prima Unire a țărilor române sub sceptrul lui Mihai Viteazul. Montajul cuprinde episoade reprezentative din bogata istoriografie literară dedicată marelui domnitor român, începând de la cronicarii epocii și până la poezii contemporani.

REZULTATELE CONCURSULUI LITERAR „TINEREȚEA PATRIEI NOASTRE“

● Vineri, 23 mai 1975, la Casa Scriitorilor din București, a avut loc festivitatea de decernare a premiilor concursului literar „Tinerețea patriei noastre“, organizat de Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă București și Asociația Scriitorilor din București, în cadrul „Primăverii culturale bucureștene“, pentru membrii cenaclurilor și cercurilor literare din Capitală. Au fost prezente prof. Eugenia Măndița, vicepreședintă a Comitetului de cultură și educație socialistă al municipiului București, Alexandru Ianculescu, directorul Centrului de îndrumare, Laurențiu Fulga,

prim vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor.

Juriul, alcătuit din scriitorii Laurențiu Fulga (președinte), Mircea Măcuș, Iosif Naghiu, Fănuș Neagu, Nichita Stănescu, Gheorghe Tomozei a acordat următoarele premii : POEZIE — Ion Dragomir, George Berca-Arădeanu, Tudor Nicolae Anastasiu, Iulian Mănescu, Adrian Bădescu, Ilie Tudora ; PROZA — Ioan Cernăuți, Elisabeta Condulet, Ileana Ioan ; TEATRU — Elena Selenaru, Teodor Atanasiu, Ion Potopin. Juriul a acordat, de asemenea, Premiul special al Asociației Scriitorilor din București — poetului Ion Popa Argeșeanu.

ÎN MEMORIA LUI GEORGE BACOVIA

● Cu prilejul împlinirii a 18 ani de la moartea lui George Bacovia, la mormântul poetului din Cimitirul Bellu a avut loc dezvelirea unei plăci comemorative realizate de Mihaela Pătrașcu. Au luat cuvântul Traian Iancu, director al Uniunii Scriitorilor, Mihail Petroveanu, Nicu Filip și Agatha Bacovia. Au citit versuri dedicate lui Bacovia : Dan Berindei, Gabriel Bacovia, Felicia Marinca, Valeriu Olaniuc, Nina Marinescu-Popea, I. Scrioșteanu, Petre Șirhan și Romulus Vulpescu. Din opera lui Bacovia au recitat Dinu Ianculescu și Daniel Bacovia, nepotul poetului.

ÎNȚILNIRI CU CITITORII

● La Casa de cultură „Petofi Sandor“, cu prilejul lansării volumului de versuri „Iubire perenă“ de Mihai Cosma, au vorbit despre activitatea poetului Emil Manu și Paul Teodorescu. Au citit actorii N. N. Matei și Sanda Toma.

● La Librăria „Mihai Eminescu“ a avut loc lansarea volumului de poezii „Cămașă patriei“ de Ion Iuga, apărut în Editura Albatros. Au prezentat Alexandru Ivasiuc și Mircea Sintimbreanu.

● La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu“ va avea loc, la 2 iunie, o seară comemorativă „Panait Istrati“. Vor lua cuvântul Nicolae Balotă, Barbu Alex. Emandi, Gabriela Melinescu și Alexandru Talex. Va urma un recital poetic.

● Cu prilejul „Zilelor culturii dorohoiene“, la librăria și în sala Teatrului s-a desfășurat o întâlnire cu cititorii a scriitorilor originari din acest oraș : Șașa Pană, Alecu Ivan Ghilia, Haralambie Tagui și Lucian Valea.

„ZILELE CĂRȚII PENTRU COPII“

● Între 27 mai și 2 iunie a.c. se desfășoară în întreaga țară manifestarea anuală „Zilele cărții pentru copii“, sub egida Consiliului Național al pionierilor, Centralei Editoriale și Comitetelor județene de cultură și educație socialistă.

ATELIER PLASTIC

● Muzeul Literaturii Române a inaugurat, luni 26 mai, la sediul din str. Fundației nr. 4, o expoziție de desene inspirate din creația lui Ion Barbu, semnate de Benedict Gănescu.

ÎN SPIRITUL COLABORĂRII RECIPROCE

● La invitația Uniunii Scriitorilor Sovietici, Mihail Beniuc și Emma Beniuc au participat la festivitățile organizate cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la nașterea lui Mihail Șolohov.

● În cadrul înțelegerii de colaborare dintre Uniunea Scriitorilor din țara noastră și Uniunea Scriitorilor din R. S. Cehoslovacă, au sosit la București Hanna Zelinova și Milota Bagonova.

● În cadrul schimbului redacțional dintre revistele „Convorbiri literare“ din Iași și „Drujba narodov“ din Moscova a sosit la București Alexander Rudenko.

● Redacția „Almanahului Literar“ editat de Asociația Scriitorilor din București, invită pe membrii Uniunii Scriitorilor și alți colaboratori să trimită colaborări specifice acestei publicații pe adresa Asociației : str. N. Goleșcu nr. 15, sector I București, până la data de 1 iulie a.e.

PRIMĂVARA CULTURALĂ BUCUREȘTEANĂ

● În cadrul manifestărilor „Primăvara culturală bucureșteană“, Universitatea Populară București, cu sprijinul Asociației Scriitorilor din București, a organizat festivalul literar-muzical „Poeme pentru patrie“ la care au participat Ion Bănuță, Virgil Carianopol, Ion Crânguleanu, Al. Raicu, Stelian Păun și Victor Tulbure. Și-au dat concursul actorii Nicolae Brancimir, Adela Mărculescu, Ruxandra Sireteanu, Cornel Coman, Dinu Ianculescu, Alfred Demetriu, Șerban Cantacuzino, Traian Stănescu și soliștii Ion Bogza și Pompei Hărășteanu.

● În cadrul aceluiași acțiuni, Muzeul literaturii române, în colaborare cu revista „Cutezătorii“, a prezentat, la Casa memorială „T. Arghezi“ de la Mărtisor, „Revista literară-artistică pentru elevi“. Cei prezenți au avut o întâlnire cu poetul Radu Boureanu, care a evocat momente de la revista „Bilete de papagal“.

LA CASA SCRITORILOR

● Joi, 22 mai, a.c., la Casa Scriitorilor Mihail Sadoveanu a avut loc ședința secției de traduceri și literatură universală a Asociației Scriitorilor din București, condusă de Aurel Covaci, secretarul biroului de secție. Pe marginea referatului „Traduceri din literatură română în limba engleză“, susținut de Eugenia Farca, au luat cuvântul A. Bantaș, Emil Serghie, Cătălina Ralea, Dan Dușescu, Anie Benteoiu, Marcel Aderca, Kormos Carol, Olga Busuioceanu, Alexandru Baci și Alexandru Rally.

Șantier

Edgar Popu

lucrează, pentru Editura Minerva, la volumul intitulat Barocul ca tip de existență, iar pentru Editura Eminescu, la un amplu eseu Din clasicul nostru. Pregătește, pentru Editura Sport și Turism, volumul de impresii de călătorie ce va purta titlul Orașe.

Ioan Alexandru

definitivează, în colaborare cu Ulvina Alexandru, pentru Editura Univers, tălmăcirea lucrării lui Eschenbach, Parsifal. Aceleiași edituri i-a încredințat partea a doua a operei lui Pindar. Are la Editura Cartea Românească volumul de poeme Imnele Transilvaniei.

George Șbârcea

are sub tipar la Editura Ion Creangă volumul Primii pași spre glorie. Lucrează, pentru Editura Sport și Turism, la volumul de drumeții Prin Austria, fără alpenstock, iar pentru Editura Eminescu la traducerea romanului Povestea nevestei mele de Füst Milan. De asemenea, tălmăcește pentru Editura Militară romanul Cu barca pe valuri de I. Ivanovici.

Al. Bădăuță

a predat Editurii Albatros volumul de nuvele Ulmii de la Ionașești. Pregătește un volum de eseuri intitulat Anii noștri tineri.

Ioan Massof

a terminat pentru Editura Minerva volumul al VII-lea al lucrării Teatrul românesc (epoca dintre cele două războaie mondiale). Lucrează pentru Editura Cartea Românească la un volum de evocări intitulat Iancovescu, Birlic și alți oameni simpli.

● În cadrul acțiunilor Primăverii culturale bucureștene, teatrul Muzeului literaturii române (Manuscriptum) a prezentat, în colaborare cu Teatrul „Ion Creangă“ spectacolul-reconstituire Cîșmeaua Roșie. Momentele evocatoare, închinăte începuturilor teatrului românesc, au fost realizate prin folosirea unor documente de epocă. În imaginea de mai sus, o scenă din spectacolul de joi, 22 mai.

Fotografie de Vasile Blendea

Dionisie Oneșciuc

● A încetat din viață la 74 de ani, poetul ucrainean din țara noastră Dionisie Oneșciuc. De la debutul literar din 1921, a scris mult. Prolific, dar exigent cu sine însuși, cu tiparul a fost și mai zgârcit. Volumul de fabule Miere și pelin din 1965, poeziile publicate în culegerile patriotice — August, Strune lirice, Ecou solar, colaborarea la bilunarul „Novii Vik“ — sint dovezi în acest sens. Avea darul de a săgeta răul și prostia, observa, critica, moraliza. Lirica lui izvoră din iubirea pentru oameni. Inteligență vie și adâncă, Dionisie Oneșciuc cîntărea cuvîntul scris cu balanța sentimentului purificator.

A lăsat o operă care îi va supraviețui și-i va cînta memoria.

IVAN COVACI

Mihai Viteazul, principe al Renasterii

RENĂȘTEREA României în veacul trecut și marea operă de cristalizare atît a unei conștiințe naționale, cit și a unor răspunderi sociale și sentimente de apartenență la ordinea de drept a lumii civilizate, săvîrșită de marea generație de democrați revoluționari ai anului 1848, au așezat pe Mihai Viteazul, mai mult decît pe orice alt voievod din trecutul nostru istoric, ca model de urmat.

Desigur, principalul motiv al reînvierii în conștiința de la Mihai a fost furnizat de înseși faptele sale, de prima unificare a românilor sub aceeași cîrmuire de la apariția noastră ca popor. Ceea ce doreau pașoptiștii la noi, ca și cei germani sau italieni, crearea unui stat național unitar, modern, independent în afară și liber înăuntru, a fost ca într-un vis, fie și numai pentru un singur an, realizat de Mihai.

Legătura dintre aceste idealuri și faptele lui Mihai Viteazul nu era numai de țel, dar și de mijloace. Lupta vitejească, afirmarea eroică și neînhibată, impunerea dreptului nu prin mijlocirea cancelariilor, ci prin larga participare de masă pe care o presupune acțiunea militară, inflăcăra imaginația oricui fierbinte a acelor „mesianici practici”, cum îi numea G. Călinescu, sprijiniți pe o filosofie artistică și romantică. Romantismul lor îi împingea să caute rădăcini și modele în trecut, iar soarta tragică și singulară a lui Mihai Viteazul, puternica sa afirmativitate manifestată în marea sa mobilitate, îl făceau și mai atrăgător pentru cei ce îl traduceau pe Byron și îl iubeau pe Victor Hugo. Într-un fel, îi pregătea, prin îndrăzneala cu care a sfidat moartea, pentru propriul lor destin. Trupul fără cap al lui Mihai a fost îngropat singuratic în Cîmpia Turzii; trupul ros de boală al istoriografului său, erou el însuși, tot atât cit și cărturar și exilat politic a fost înmormântat printre săracii din Palermo.

BALCESCU și pașoptiștii n-au greșit alegându-și acest model dintr-un motiv și mai profund. Mihai Viteazul a fost cea mai înaltă expresie, prin faptă, a marii revoluții de mentalități, renașterea, pe teritoriul țării noastre, revoluție care a subminat ordinea feudală și a pregătit și victoria revoluționarilor de la 1848.

Mihai trăia din plin, cu întreaga sa personalitate, într-o epocă în care limitele posibilului erau foarte largi și personalitatea despresurată — ca și cetățile, și castelele, și mănăstirile, „clovestere” claustrate, — putea să se dilate. Pentru omul medieval, locul circumscris în lume era lucrul cel mai important. Pentru omul renașterii, cu începutul său de intuiție a infinitului, cu imaginația hrănită de eroismul antic interpretat ca o nemăsurată desfășurare, lumea era o scenă cu marginile în mișcare. Să nu uităm, imperii se nașteau chiar în acele zile, Europa ieșea din propriile sale limite, politica începea să fie mondială. Iorga afirmă că Mihai era un lector al

tabuloasei Alicsăndrii, în orice caz Mihai era înconjurat de sfinți ca ragusanul Marini și ca episcopii balcanici ce-l îndemnau să refacă, el, vlahul, imperiul bizantin. Sigismund Báthory vorbea deja de Dacia. Mihai i-a luat locul, cu mai multe îndreptățiri. El a fost, în afară de orice dubiu, o personalitate în expansiune, un călător prin multe meleaguri, un scriitor de întinsă corespondență cu marile și micile centre ale puterii lumii.

Neliniștit, el n-a fost un defensiv ci un ofensiv. Inteligența sa nu era contemplativă, ci inventivă, structura sa mentală nu era alta decît a atîtor inventatori care împingeau alchimia spre știință chiar în acea vreme. Contradițiile omului Renasterii există în el, spiritul său de acțiune era o formă de afirmare, prin faptă, a unei imense curiozități și îndrăzneli. Avînd un aer nu numai de politică înțeleaptă, dar și de credință în rolul principelui, așa cum l-a gîndit secretarul Signoriei din Florența și, mai ales, o tușă artistică.

De altfel, chiar idealul unității naționale, oricum s-ar fi ivit în mintea lui Mihai, era clar exprimat în dorințele celui mai important ideolog politic al Renașterii care căuta principele, omul tare, în stare să realizeze unificarea Italiei. Soarta a făcut ca și țara lui Machiavelli și țara lui Mihai să-și realizeze după secole acest ideal. Desigur, chiar și politica socială a voievodului român nu poate fi nici acceptată nici respinsă decât în acest context, cînd personalitatea trezită din inhibițiile medievale credea că singură poate face mai mult decât o limitau realitățile. Însă toate marile realizări istorice au obiceiul să înceapă în fabulos și chiar himeric. Numai așa se pot urni lumile. Sfaturile practice n-au determinat vreodată pe cineva să se avînte atît de sus încît să-și înfrîngă reflexele moștenite și dobîndite. Dialectica istoriei cuprinde cu necesitate și asemenea momente.

Afirmarea plenară a personalității, a individualității sale de neînlucuit, l-au îndemnat nu o dată să devină din strateg un luptător, care se avînta singur, cu securea în mînă, însuflînd în alții entuziasmul său personal. Loviturile sale de fulger, mobilitatea sa diplomatică, întinderea planurilor, toate ni-l arată ca pe un prinț al Renașterii. Eroul nostru național era, din plin, un „homo Europaeus” al veacului său și, desigur, și în era cosmică, de mari transformări și de imensă creștere a mobilității și circulației valorilor, căreia nu i se poate pune stavilă, el rămîne actual și dincolo de săvîrșirile sale. Să-l sărbătorim și sub acest unghi. După cum, să-l sărbătorim nu numai ca pe un „viteaz” și „principe”, dar și ca pe un coleg al nostru, al scriitorilor. Xenopol afirmă că adeseori în duelul de mesaje către curtea de la Praga dintre Mihai și Sigismund Báthory, primul cîștiga, indiferent de conținut, prin expresivitatea scrisului său care-l reflecta ardența. Mihai Viteazul se mișca mereu, ca om al vremii sale agitate, în spațiul dintre faptă și cuvînt, încercînd de fapte, vișind în cuvinte care, ele, după trei secole, se vor realiza.

Alexandru Ivasiuc

MIHAI VITEAZUL – litografie după Mihail Lapaty

Laudă la Alba Iulia

Iată vîrsta cînd îl simte fiecare fir de iarbă
 Cînd auzi în ger cum crește la bătrîni griul
 în barbă
 Peste-a vremii țarmurire l-au trecut în
 cîlîndare
 Hodinind la Alba Iulia pe un cal de bronz
 călare ;
 Toți genunchii lui de piatră sărutați pe la
 altare
 Toată pajera privirii sale duse în trecut
 Peste-a vremii țarmurire văzul lui ne-a mai
 văzut !

Cind lumina de unire se aprinde pe comoară
Foc albastru sfânt de oase a ivit ca să ne pară
Iar cind iarba e flămîndă în a taurilor guri
De istoria română geme Dunărea străbună
O dor genele și simte ca un om la-ncheieturi
Mai ales de-un veac în care nimeni nu-ți cînta
iubirea
Țară care vii prin iarbă, luminoasă și-e
menirea!

El e-un voievod de flăcări, calul lui cel dalb
 în spume
 Pină cind de-atunci chiar țara i-a pus semnele
 în nume
 Trase de săgeți și arcuri ori iuțite pe cai dalbi
 Din Mușat coboritoare suitori în Basarabi ;
 Cu toiagul înțelepteii cumpătări de la bătrîni
 Au trecut atîtea valuri, noi rămas-am tot
 români
 Sprijinind cîte vreo frunte prea înaltă-n două
 miini !

Parcă văd în catedrală aurul topind viltori
 Și s-așează de la poarta țării raiului călări
 Domnul Mircea pe stejare frunți înseris pe
 albe hărți
 Străbunicul Alexandru bunul celeilalte părți ;
 La Corvini scriind cu peana din Succava în
 tropare
 Ștefan Vodă al Moldovei bun și sfint ; și-un
 alt domn Mare
 Alcătuitor de cete năruind vreo depărtare...

Va veni. Îl simt pe Domnul care va intra din
viață
Calul lui cum galopează îl aud pe sub
verdeață
Și cînd lanul va fi gata numai bun de seceriș
N-o să vie Mihai Vodă nici în taină nici furiș !
Așteptîndu-l flautele s-au făcut nerăbdătoare
Alba Iulia Regină în cămăși de in sub zale
Pohta inimilor noastre-i ne-a pus Timp în
călindare !

Ion Murgeanu

Elemente noi în relația cu publicul

PROBLEMELE poeziei contemporane" pe care le pune în dezbatere „România literară“ sînt deopotrivă probleme ale scriitorului și ale cititorului. Pentru că din ce în ce mai mult epoca modernă, epocă a tuturor mijloacelor de transmisie în masă a înformațiilor, oferă un spațiu din ce în ce mai mare difuzării expresiilor frumosului ce păreau menite, pînă nu de mult, doar unei circulații restrinse. La noi, de pildă, radioul transmite în fiecare zi, începînd cu ore foarte matinale pînă aproape de miezul nopții, poezii fie ale clasicii noștri, sau universali, fie ale creatorilor tineri, foarte tineri și chiar debutanți. Televiziunea dedică multe din revistele sale literare șezătorilor poetice, iar recitalurile de versuri sînt și ele numeroase și nu numai cu prilejul unor date festive. Se adaugă apoi recitalurile revistei „Flacăra“ în mari săli publice, cu un impresionant număr de auditori, ca și șezătorile literare organizate aproape în toate orașele țării.

Iată cum, aproape fără să ne dăm seama, asistăm la o adevărată mutație a modalității de percepere a poeziei, care părăsește tot mai mult făgașurile clasice de recepție, devenind o artă care se ascultă în for sau este transmisă în for.

După o perioadă în care patosul, ideea de militantism, de anagajare au avut de înfruntat nu puține rezistențe, asistăm la o spectaculoasă reinviere tocmai a liricii care se pretează în primul rînd declamației, adresării directe, excitației sufletești a unui public din ce în ce mai numeros. Publicul, la rîndul lui, începe să se obișnuiască și chiar să dovedească o preferință marcată pentru acest mod de recepție a poeziei care e, în fond, spectacolul, pentru că în toate variantele amintite intervin numeroși și uneori preponderenți factori exteriori precum: actorul, regia, muzica, efecte de lumină etc. etc. Dacă am fi atenți, am observa chiar un anume decalaj din ce în ce mai marcat între interesul pentru poezie în forma ei tipărită (revistă, carte) și forma ei spusă, încadrată în spectacol. Și încă un element: faptul că cei mai mulți din poeții care trec stacheta a două sau trei mii de exemplare sînt

cel a căror poezie este vehiculată pe aceste căi sau care își leagă numele și persoana de aceste forme spectaculare de difuziune a poeziei.

Cum se explică mutațiile și mai ales cum s-au produs ele după ce această poezie a traversat momente critice, prea puțin stimulatorii, iar diverși critici au privit cu suspiciune și nu odată chiar cu dispreț asemenea forme de di-

fuziune a liricii? Mai întîi pentru că — și fenomenul nu e valabil numai la noi — oricît de mult ar dori favorurile și laudele criticii, oricîte acolade ar primi pentru atitudinea sa lirică, izolaționistă, ezoterică — poetul vrea să aibă publicul său, dorește să-și vadă versurile și numele cunoscute; nu poate rămîne un solitar care își adună, drept unică mîngîiere a unui volum ti-

părit în cîteva sute de exemplare, croniclele cîtorva critici. A primit aici un factor uman și abia în al doilea rînd unul estetic: dorința creatorului de a avea audiență.

Poeții și-au dat seama că obstacolele întîmpinate, inclusiv fenomenele de minimalizare a tradiției, nu pot înfrînge decît refuzul publicului. Acesta a început să selecteze un număr din ce în ce mai mic de poeți ale căror versuri le căuta și le citea, restul trecînd în domeniul lipsei de interes, al unei indiferențe amabile. Și atunci recitarea publicului s-a realizat pe această cale.

Întrebarea este dacă publicul a fost sau va fi astfel recîștigat pentru poezie ca artă sau, cu timpul, această formulă nu va deveni pentru el insuficientă. Cum s-a întîmplat cu filmul sau serialul T.V. după opere celebre care dau impresia categoriilor celor mai largi că s-au întîlnit chiar cu opera. Pătrunderea poeziei în for, vehicularea ei pe căile moderne de acces la public, transformarea ei într-un spectacol sînt realități cît se poate de îmbucurătoare, aducînd un reviriment al mijloacelor poetice, ferind-o de scleroza la care izolaționismul o condamna în chip fatal. Publicul s-a apropiat mai mult de poezie, a învățat să o aprecieze și să o lubească. Întrebarea care se pune este a consecințelor pe care acum nu le întrevădem: receptarea poeziei în chip preponderent pe aceste căi n-ar putea să ducă la o îndepărtare de poezia ca o trăire intimă, de poezia care vorbește numai prin sine, fără alte mijloace exterioare, de poezia care ne vorbește prin cuvîntul tipărit deschizînd astfel aripile imaginației? de poezia care îmi vorbește mie așa cum a vrut poetul și nu cum a tîlmăcit-o autorul, ilustratorul muzical, regizorul, chitaristul, cîntărețul?

Iată cîteva date ale unei probleme noi ce se deschide în fața poeziei care pe măsură ce devine, din ce în ce mai mult, o formă de spectacol nu trebuie să părăsească și cealaltă menire, intrinsecă a sa: aceea de a fi și de a vorbi sufletului pe căile cele mai discrete, pe căile ce sînt numai ale ei.

Valeriu Răpeanu

Pentru comemorarea a 300 de ani de la moartea lui Mihai Viteazul Societatea Numismatică Română a bătut această frumoasă medalie, purtînd inscripțiile:

Pe avers: MIHAI VODĂ VITEAZUL 1593—1601

Pe revers: EROUL CREȘTINĂȚII — LUI MIHAI VODĂ VITEAZUL DOMNUL ȚEREI ROMĂNEȘTI, ARDEALULUI ȘI MOLDOVEI ÎN SEMN DE RECUNOȘȚINȚĂ. 1601—1901.

Sub inscripția circulară de pe revers se vede pecetea cu stemele Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei: „Io Mihail Voievod al Ungrovlahiei, al Ardealului, al Țării Moldovei“.

Forța poetică

INTR-UN capitol intitulat „Cei trei factori ai istoriei“ din cartea sa *Considerațiuni asupra istoriei universale*, Jacob Burckhardt, citînd clasică propoziție a lui Aristot „poezia este un lucru mai filosofic și mai profund decît istoria“, face următorul comentariu: „...dacă aceasta e adevărat, e pentru că puterea ce stă la baza creației poetice este de o esență mult mai înaltă decît aceea a celui mai mare istoric și pentru că influența pe care ea e destinată a o exercita e de un ordin mai elevat decît aceea a istoriei. Iată pentru ce istoria găsește în poezie una din sursele sale cele mai importante, mai pure și mai frumoase.“ Observațiile excluzînd, evident, ideea unei opoziții între istorie și poezie trebuie interpretate în sensul forței specifice de esențializare proprie creației poetice.

În cele ce urmează nu ne vom ocupa de chestiunea atît de frecventată a relației dintre poezie și istorie, ci vom încerca să analizăm natura acelei forțe pe care marele istoric o așează mai presus de aceea ce a alimentat propriul său efort spiritual.

Prin forța poetică înțelegem capacitatea de a produce valori poetice, adică opere poetice a căror valoare e stabilizată și recunoscută ca atare. Se vede din aceasta că forța poetică se definește în chip analogic cu forța de muncă în general; analogia constă în faptul că ambele noțiuni se definesc prin aceea că ele sînt generatoare de bunuri care au valoare. Cercetînd însă diferențele care disting o noțiune de cealaltă vom constata că analogia din-

tre ele nu poate fi dusă mai departe de nivelul formal al definițiilor.

Încă înainte de aplicarea și încorporarea ei în bunuri socialmente cu valoare, forța de muncă poate fi și este, prin intermediul unei multitudini de sisteme și principii, apreciată în cantitatea și calitatea ei, acest lucru fiind indispensabil remunerării sale corecte. De asemeni, îndată după consumarea ei, rezultatul poate fi de obicei precis estimat și în felul acesta aprecierea *ante factum* se verifică la un timp relativ scurt și pe baza unor criterii neîndoelnice.

Forța care produce valorile artistice nu poate fi însă în nici un fel apreciată înainte de consumarea ei; poetul poate așterne pe hîrtia din fața sa un text a cărui valoare să fie nulă sau de neprețuit, fără ca nici un criteriu să facă posibilă o previziune în această privință. Nici calificarea intelectuală și nici cota de recunoaștere publică de care dispune creatorul în momentul respectiv nu constituie indicii cît de cît sigure asupra valorii operei ce urmează a se naște. Inutil să amintesc că istoria culturii abundă în exemple de erori totale în estimarea valorilor artistice; dintre toate artele poezia pare a le furniza pe cele mai multe și mai caracteristice.

DAR diferența dintre cele două noțiuni merge mult mai adînc, ea dovedindu-se a fi în ultimă analiză una de esență. Forța de muncă odată intrupată într-un bun cu valoare, valoarea acelui bun este evidentă și stă într-un raport cu valoarea forței de muncă consumate; pe cînd

opera artistică, chiar după constituirea ei prin consumarea unei forțe reale dar a cărei măsură nu poate fi prin nimic precizată prealabil, această operă nu-și vedește decît arealul și prin excepție în chip imediat valoarea sa reală și deci măsura forței care a produs-o. Dacă recurgem din nou la istoria culturii, putem observa că acest principiu e cu atît mai valabil cu cît o artă este mai „dematerializată“ în sensul clasificării hegeliene a artelor. Astfel, sculptura oferă cel mai rar exemple de nerecunoaștere imediată a valorilor sale și cel mai des exemplele inverse; în pictură balanța arată un relativ echilibru, pe cînd literatura și mai cu seamă poezia pare a fi domeniul în care valoarea operei artistice are nevoie de cel mai mult timp pentru a fi omologată ca atare, erorile într-un sens și altul fiind cele mai frecvente.

Rezultatele consumării forței de muncă sînt deci evidente și exact măsurabile odată cu apariția lor sau după un timp relativ scurt și în orice caz previzibil, pe cînd efectul consumării forței poetice nu are această șansă decît prin excepție. Dar cele două categorii de rezultate se mai deosebesc între ele prin încă ceva ce sugerează că însăși esența lor diferă, și deci probabil și a factorilor ce le-au produs.

Rezultatul producției materiale, avînd valoare și valoare de întrebuințare, se consumă de către societate pierzîndu-și, prin actul consumării, caracteristicile sale; opera de artă, din acest punct de vedere, se bucură de un regim esențialmente diferit, „con-

sumarea“ ei socială nealterîndu-i cu nimic valoarea, ci chiar dimpotrivă, tocmai în procesul „consumării“ valoarea artistică se constituie și se verifică în raport cu societatea. Cele mai sigure valori poetice sînt cele care au în urma lor mai multe secole sau milenii de „consumare“, pe cînd mașinile produse în urmă cu zece ani sînt astăzi în cea mai mare parte devalorizate.

Operele artistice de valoare sînt puncte stabile în neconținută frîmțare a umanității, piloni statornici pe care specia umană se sprijină în cursul evoluției sale. Forța care le creează nu poate fi măsurată și nici remunerată, căci ea e geniul însuși al umanității chemate să dea formă substanței și sens întregii deveniri.

PE un plan imediat forța poetică este aptitudinea de a scrie poezii bune și multe.

Admițînd că e greu a scrie măcar o singură poezie bună, pare că e cel puțin tot atît de greu a nu scrie multe poezii slabe.

Puternic este poetul care izbuteste să impună secolului vocea sa; înclin să cred că mult mai multă forță trebuie să aibă acela care, aproape anonim și cu infinită modestie, își poate reprimă și ultimul orgoliu: acela al înseși forței sale. Să fie această maximă putere suprema slăbiciune? Și nu-i această slăbiciune un suveran orgoliu?

Mihai Ursachi

Poezia ca adresare

SE serie astăzi mult despre mesajul poeziei, această funcție a poeziei de „a crea în alții”, cum ne inspiratul Valéry. Perspectiva de profitabilă mai cu seamă pentru a-le lucrări care urmăresc sinteza direcțiilor pe care se angajează poezia cimpul social. Metoda facilitează adar concluzii de ansamblu, dar folo-ă schematic, ea aduce și un mare avantaj. Privind poezia numai în ortarea ei față de lume, ca un produs estetic finit, riscăm o privire exterioră care „îngheață” poezia și care ignoră evenimentele profunde ce se produc la nivelul creației, în ființa interioară a poeziei. Cui se adresează poezia acolo, în interiorul ei, care este direcția de adresare ce susține rostirea poetului? Cui îi vorbește poetul acolo, în adincul retoric, încă din acea fază embrionară când poezia este deocamdată virtualitate? Iată niște întrebări legitime, căci adresarea este în-suși temeiul încrederii pe care o are poetul în poezie. Acest moment al adresării este simultan cu spontaneitatea creației, este și el o „disponibilitate pentru o anumită experiență”, cea a comunicării. Nu vom complica lucrurile, vom accepta, odată cu Mikel Dufrenne, pe care l-am citat mai sus, că numai trei sînt aceste situații posibile, după cum și poezia are numai trei subiecte posibile. Poetul se adresează fie poeziei, fie poetului, fie lumii. O anumită rațiune intuitivă determină în actual creației necesitatea de a direcționa discursul, mesajul, de a sprijini conținutul poeziei prin asocierea unui părtaș la această comunicare. Atunci când spui, nu poți să spui decît spre altul, spre ființă sau spre lucru, spre lume, spre patrie; toate acestea cer adresarea poeziei, așa cum arcul voltaic este cerut de un pol opus. Bipolaritatea poeziei ca adresare ține nu numai de logica ei internă, sau de legile sintaxei, ea are rațiuni intime care explică existența poetului în logos și prin logos. Grecii din vechime se adresau Muzelor, aceste fiice ale memoriei, extravertind într-un fel direcția comunicării. Dar poezia lua astfel asupra-și toate sarcinile de mesaj, de unde acea exaltare, acel patos al poeziei grecești, la care puțini poeți au mai ajuns după aceea: Hölderlin, Novalis, Eminescu.

Poezia devine încă de atunci „o forță a naturii” (același Dufrenne), o forță aparte din natură, care cuprinde toate subiectele și toate adresările pentru că exprimă lumea. În evoluția poeziei, poeții au simțit întotdeauna necesitatea motivării discursului, astfel că istoria doctrinelor literare este în bună măsură și o istorie a retoricilor. Când poetul avea iluzia că „a sucit” gîtul elocvenței, aceasta triumfa în forme nebănuite. Elocvența este pe cît de detestată, pe atît de regretată, ea dispare atunci cînd devine un rudiment, dar re apare sub forma discursului modern, pentru a fi apoi din nou

disprețuită. La noi, poeții cei mari dintre războaie se debarasează de formele ei grandilocvente, preferînd adresarea subtextuală, uneori impersonală (Ion Barbu), tocmai pentru a aduce noi motivări, plauzibile și mai adînci, discursului. Mai apoi, poezia anilor 60 o asociază unor elanuri proaspete, deși această poezie nu reușește să elimine din adresare o anumită teatralitate, o anumită inscenare a lirismului. Erup-tiv, poetul devine uneori, pe nesimțite, actor al propriei sale poezii, el face parte din poezie cu persoana sa fizică, explicită, se „regizează” odată cu ea (în *Moartea căprioarei*, de exemplu).

Acest lucru este pînă la un punct explicabil pentru orice nouă etapă, mai cu seamă într-o literatură tînără care își prospectează din mers resursele și elanul. Acum se impune de fapt un stil care vizează mai degrabă rotunjimea și unitatea discursivă a poemului, și mai puțin soluțiile estetice care să propună fără artificii eul poetic. Cert este însă că se produce curînd o diversificare de stiluri, tensiunea comunicării este resimțită și din perspectiva plauzibilității ei. Începe o inițiativă de contragere a epicului, deschizîndu-se astfel adîncimi pe care elocvența facilă le neutralizase, le uniformizase. Se impun noi forme de discurs, menite să facă plauzibilă mai cu seamă acea persoană întîi, impetuoasă, persoană folosită cu precădere în poezia unor tineri poeți ce debutau pe atunci: Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Ana Blandiana (și asemeni lor mulți alții). Dar acest discurs nu este însă lipsit de o anumită emfază, nuanță pe care o se-sizează de fapt toți poeții. Ca dovadă, majoritatea aveau să-și revizu-iască optica, să diversifice adresarea începînd cu a doua sau a treia carte. După primele poeme declarative, apar la scurt timp forme parodice ale lirismului, apare ironia, construcția mai complicată în interiorul poeziei. Eul juvenil este compromis, chiar dacă o bună perioadă de timp colecția: „Lu-ceafărul” mai înregistrează epigoni necușți și îndrăgiți ai persoanei întîi și ai discursului. Vom abandona însă aici această generație, care are altminteri un profil al ei, cum se știe, și vom încerca să aducem, pe temeiul adresării, această schiță la zi.

EXISTĂ sau nu există o nouă generație de poeți tineri, s-a constituit aceasta, sau nu, pe durata ultimilor patru sau cinci ani? Poeții publică acum cu mai multă prudență, se trimit la tipar cărți într-un ritm parcă mai firesc, cu zgîrcenie, evoluția celor mai interesați poeți care au debutat în acești ani este și ea mai înceată, mai puțin spectaculoasă. Critica literară consumnează aceste cărți, uneori se încearcă pe alocuri, timid, creionarea citorva direcții comune, cîțiva dintre cei mai tineri poeți au intrat în suma-

rul unei cărți de critică, sau al alteia. Evident, însă, este prea puțin. Se pare că nu există încă suficiente date, material faptic adică, din care să-și poată formula critica literară niște idei mai generale. Dar se recunoaște în același timp că această nouă promoție lirică are un cult deosebit pentru formă, că poezia este îngrijită, interesantă mai cu seamă pentru cel ce are răbdarea să o analizeze în perimetru ei strict, în cadrul ambițiilor estetice pe care și le formulează mai mult implicit, decît manifest. Or, iată că datele de fapt există, și ele pot fi amplificate, așezate just. Numai că aceste caracteristici sînt vizibile doar la o cercetare atentă, ele se pierd în banal și se minimalizează dacă se trece pe deasupra lor, din dorința de a le schematiza. Discursul liric a abordat alte forme, generația nu este omogenă în opțiunile ei estetice, dar devine unitară atunci cînd se raportează la o redondanță care îi este străină, la un retorism precedent. Este evident că poeți ca Cezar Ivănescu, Dan Verona, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Dumitru M. Ion, Horia Bădescu, Angela Marinescu, Dan Mutașcu (pentru a lua numai cîteva nume din această promo-ție) se deosebesc între ei atît la nivelul retoric, cît și prin modul cum asimilează în poezia lor realul. Prin ceea ce are mai bun, poezia lor s-a întors la o anume empirie, a redescoperit concretețea obiectului, nivelul de materialitate a lumii, fără ca poezia lor să fie elementară în același timp. Există în poezia acestor poeți o motivare mereu supravegheată a discursului, o motivare a adresării, care ocolește ostentația și bravada juvenilă, uneori chiar cu riscul de a complica lucrurile.

Aleg aici două exemple concrete, poezia echinoxistilor Adrian Popescu și Ion Mircea. Cele două volume ale lui Adrian Popescu, *Umbria*, iar recent *Focul și sărbătoarea*, impun imaginea unui poet sensibil, atent la exprimare, condensant imaginea și licitînd mult importanța frumuseții acesteia. Acuzată discret de calofilism, i-a fost totuși trecut cu vederea aceste poezii o anumită vitalitate ce izvorăște tocmai din pregnanța materialității acestor imagini. Dacă Adrian Popescu propune o „artă poetică”, el o formulează în absența poeziei și a sistemului, preferînd mai degrabă bucuria selecției, a surprinderii poeziei „într-o maree de boabe”, adică în varietatea palpabilă a lumii ce o conține. „Miinile tale aleg dintr-o maree de boabe / Tu ești un grăunte de cristal negru / Singele tău e de floare a somnului / Își adorm copiii cu laptele tău sfînt / Deopotrivă ești numai cu mine poate / Uneori creștem amestecîndu-ne vrejul”. Adresarea este aici, ca și în *Arsură*, o incertitudine ce se probează pe sine, deschidere spre întrebările lumii, mai mult decît închidere a lor în sine. Tot ca deschidere se înalță și poezia patriotică a lui Adrian Popescu, deschidere spre „o patrie de faguri”,

văzută în uluitoarea ei frumusețe de elemente. „Seara singele murei pe buze îl fluturi / În zori singele zmeurei pe buze se zvîntă / Tălpile noastre pămîntu-l frămîntă / Înînsele țării ținuturi”.

La Ion Mircea aceeași imagine, pe cît de concretă, pe atît de imaterială. Poezia lui trăiește în regnul imaginii, așa cum se dovedește mai în toate paginile acestui frumos volum de poezii, *Istm*. Ne-am obișnuit cu poeme emoționante dedicate mamei, poeme în general discursive, dirijate de un sentiment sau altul care se explică. Iată la Ion Mircea doar cîteva versuri de o afecțiune stranie, emoționante de astă dată prin inedit, care este el însuși emoție estetică; „mijlocul / mamei, precum al unui / 8 / l-am locuit odată”. Retorica eliptică a poetului pune destule dificultăți celui ce-l citește, dar imaginile te răsplătesc pe deplin, pentru a te conduce ulterior spre logica ascunsă a construcției. „Părul tău se va fi întins / pe sub toată grădina. / Cel singur cu munții în suflet / își împarte numele cu Floarea-de-colt”. A te detașa de persoana ta discursivă, înseamnă a scăpa, cu prudență, dar și cu efort, de înscenarea lirismului, de epic, de anecdotic.

Discutînd aceste două exemple, trebuie să ne declarăm în dezacord cu termenii la care este raportat acest gen de poezie în anumite articole de critică literară. Apare pe alocuri întrebarea dacă este sau nu este de inspirație autentică acea poezie care își supraveghează debitul, care impune rigori construcției și frumusețe metaforei, poezia „rece”, sau cea care utilizează eventuale surse livești de informare și de inspirație. Pare cel puțin bizar să fie inclusă emoția în acești parametri. Asta ar fi ca și cum am da înapoi și am afirma astăzi că frumosul estetic este echivalent cu frumosul natural. Nu știm să existe grade de comparație ale emoției, cel puțin în estetică, categorii ce s-ar stabili în funcție de „puritatea” rudimentarului, împletită eventual cu discursul pletoric. Poate însă că adevărul este mult mai simplu. Există comentatori care sînt încințați realmente de întîlnirea cu poezia lui Mallarmé, a lui Kavafis sau a lui Celan, care exultă la splendorile reci ale acestei poezii, dar care nu mai sînt dispuși să admită fenomenul și în limba românească, în anumite opțiuni ale poeziei tinere. Numai că, așa cum arătam la început, poezia își are viața ei proprie, în interiorul căreia tensiunea comunicării ia forme noi, moderne. Poezia ca adresare, ca suport al ideății, nu poate utiliza decît principiile celei mai severe actualități. Căci poezia ca adresare nu este altceva decît poezia convingerii, menită la rîndul ei să convingă.

Dinu Flămînd

La Apulum

Floarea soarelui visează o iubire, —
Mihai Viteazul vede Unire.

Floarea soarelui visează un dor-soare, —
Mihai Viteazul vede ce-l doare.

Floarea soarelui visează acel neapus
Mihai Viteazul vede tot mai sus.

Floarea soarelui visează noi coroane
Mihai Viteazul vede coloane.

Floarea soarelui visează dulci păcate
Mihai Viteazul vede Cetate.

Floarea soarelui visează o iubire
Mihai Viteazul vede Unire.

Ion Bănuță

INTRAREA LUI MIHAI VITEAZUL ÎN ALBA IULIA, pictură de D. Stoica

Vlaicu Bârna

Alba Iulia milenară

Cetatea veche Tharmis pe-acest pământ
zidită

A fost o așezare a dacilor străbuni,
Cind Sarmisegetuza, pe culmea însoțită,
Știa să-nfrunte valul cumplitelor furtuni.

În măruntaie munții cu miez de aur pur
Țineau în spate codri de brad și de stejar,
Sub creștele de piatră topite în azur
De unde ochiul ager sta țință la hotar.

Apoi veni de-odată cumplita înfruntare
Cu oștile romane la margine de țară

Și lupii de aramă, simboluri tutelare,
Din măreția Romei cu patimă mușcară.

Poporu-ntregii Dacii, cu Decebal în frunte,
Ținea în piept pădurea legiunilor traiane,
Gemeau pământ și ape, sub val de lupte
crunte
Cutremurind văzduhul la Tape și Cazane.

Stăpînitorii lumii și-au pus aici puterea
Și acvila romană peste Carpați dind roată,
Vestit-a biruința, dar nu înfrinse vrerea
Ohavnicului rege din culmea luminată.

Nebiruit el viața și-a dat-o cu tărie
Sub agerimea spadei oprindu-și răsufllarea,
Dar inima-i rămase-n urmași, de-a pururi vie,
Și peste chipu-i falnic nu zăbovi uitarea.

Aceste vechi pămînturi și-au scris un nou
izvod

Cu noi orașe, drumuri și castre-nfloritoare,
Latina vrednicie și-al Daciei norod
Și-au dobîndit în viață frăție și-mpăcare.

Popor născut din două îngemănate ginți,
Daco-romană stirpe sub zările carpatice
Și-a însemnat tăria prin secolii fierbinți
Pe solul Daciei Felix, în ziduri de cetate.

Napoca sus pe Someș și Apulum pe Mureș
Drobeta, Porolissum, Ulpianum, Potaissa,
Ca într-un stup da freamăt al rezidirii
iureș,

De la Danubiu pină pe Mara și pe Iza.

Aici pe revărsarea cîmpiei roditoare
Se așezase castrul Canabae mult vestit
Și Gemina legiune, a ostășimii floare,
Cu larii și penații aici a găzduit.

Pe temelia veche prin anii ce-au urmat
Crescură nalte ziduri, palate mîndre,
terme,

Și Apulum, vestitul, sub ceru-nseninat
Și-a scris în timp pecetea sub stelele eterne.

Și fost-a Alba-Iulia focar
Al dăinuirii noastre sortită peste timp,
Din pulberi și cenușă trezit la viață iar
Călători prin secolii nemuritoru-i nimb.

Cetatea Alba-Iulia sub numele cel nou
Trecută prin dezastre rămas-a să ne fie
Loc sfînt de-ncoronare-a voevodului erou
La anul șase sute și năzuință vie,

A neamului de-aș strînge întreaga lui
ființă

Între hotare drepte pe matca-i milenară ;
De-aș împlini destinul, călit în suferință,
Pe care generații de-a rîndul îl visară.

Prin singele lui Horia, lui Cloșca și Crișan,
Cea mai cumplită jertfă aici ne-a fost sortită,
Și-n anul optsprezece, biruitorul an,
Aici și-a nălțat fruntea o țară întregită.

Azi două mii de ani își rotunjesc cununa
Pe care-orașu-acesta spre slavă și-o anină
În era socialistă, cînd Dacia, străbuna,
E un pămînt al păcii și-al setei de lumină.

Hrisovul vremii noastre rămîie-n fapte scris,
Al libertății trainic îndemn și mărturie,
Spre-a duce mai departe mărețul drum
deschis

Pe vetrele străbune în noua Romînie.

Dumitru Stancu

Pe fruntea-i stelară

Pe-a codrilor vîrfuri
O umbră veghează,
În juru-i mari flăcări
Solare tronează.

Se-nalță spre-a Dunării
Albie largă,
În urmă-i vin munții
Și codrii alcargă.

Și ochii-i sint parcă
A lumii icoană.
Coroană de stele
În ei se întoarnă,

Pe fruntea-i stelară
Lumina se țese,
În ramuri de visuri
Cad pletele-i dese.

E Domnul ce-n fapte
Mărește, adună
Al nației cuget
Și fala străbună.

Bat clopote-ntruna.
Mai jos de Nicopol
E totul o mare
De ropot și tropot.

Monedă bătută de Mihai Viteazul după
victoria de la Alba Iulia

Din iubirea lui de țară

Prin pasul Vilcanului,
Trece Domnul neamului,
Are-n suflet soarele,
Soarele și stelele ;

Ochiul palid, de durere
Inima luptînd se cere,
Inima-i cît Carul Mare.
Steaua țișă, ochiul doare.

Strigă muntele la ape,
Sufletul să îi adape
Cu lumină vitejească,
Țara, iar în jur să crească,

Vin izvoarele în cale,
Duc cu ele munți de jale,
Cad ninsori, pămîntul plînge,
Lacrime i se prelinge,

Din iubirea lui de Țară,
Se țes doinele în seară.

Din lumină de lumini

Sub izvor de lună plină
Curge gîndul de lumină
Al boierilor Români.
Ci Mihai, de săptămîni

Sparge bolta cerului,
Iureșul hangerului
Se revarsă în dușmani.
Clipa alcargă peste ani,

La Orade, la Orade,
Toamna, parcă lumea arde,
Înfrunzînd cărările,
Sufletul și zările.

Țara-ntreagă se ridică,
Din cer lacrimi parcă pică,
Lacrimi preschimbate-n soare,
E Mihai, Mihai cel Mare,

Din lumină de lumini
Genele-i sunt flori de crin,
Ochiul stelei, timp de timp
Este însuși al său nimb.

(Din volumul *Poemele lui Mihai Viteazul*,
în curs de apariție la Editura „Scrisul
românesc”, Craiova)

Dania mamei viteazului domn

DRUMETUL care străbate fără grabă minunata vale a Oltului, rai turistic omologat, este ispitit să se oprească la minăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrîn, iar acolo, printre altele, l se arată chilia călugăritei Theofana, în mirenle Theodora sau Tudora, mama lui Mihai Viteazul. După istoricul I. Lupaș: „Când porni Mihai cu oaste să cuprindă Ardealul, așeză pe bătrîna sa mamă în minăstirea Cozia”. Mai departe, adaugă: „Aici o cercetară, înaintea morții ei cu un an, nora-sa Stanca, nepotu-său Nicolae Pătrașcu și nepoată-sa Florica. Această întâlnire a rămas eternizată într-un act românesc scris de „călugărașul Gavril” în cuvinte înduioșătoare și care zugrăvesc fidel starea sufletească a mamei, soției și copiilor lui Mihai după căderea lui. Acest testament a fost publicat în întregime de Papiu Ilarian în „Tezaur de mon. ist.” și de Onciul în „Convorbiri literare” 199 (sic) p. 7151-718 (sic) (52. Din testamentul mamei Teofana, mama lui Mihai Viteazul (1603), în Lecturi din izvoarele istoriei române, Editura Cartea Românească, 1928). Aș rectifica. Actul nu este un testament, ci, cum se va vedea, o danie. Theofana a fost vizitată, în 1602, iar nu în 1603, de Stanca, văduva viteazului domn și de Florica, fiica lor, nu și de Nicolae Pătrașcu. Actul este într-adevăr românesc și, desigur, cel mai frumos din puținele cite s-au scris pînă atunci. Documentul, în mod cu totul neobișnuit, nu este un simplu act juridic, întocmit, în termeni stereotipi, ci, în prima lui parte, opera de mare talent a sus-zisului călugăraș, un adevărat proces-verbal artistic al întâlnirii dintre nemîngiata mamă, de o parte, și nora și nepoata ei, de cealaltă.

Un adevărat act de danie îl făcuse aceeași Theofana, cu un an înainte, la puțină vreme după uciderea mîselească a învingătorului de la Gorăslău. Zicem „adevărat”, pentru că acesta dîntii, redactat de un alt călugăr, nenumit, este pur și simplu juridic, fără nici o vibrație a inimii. Actul de danie, în mod curios, îl numește și pe Mihai, ca și cum ar mai fi fost în viață. Iată cum începe acest curios document, într-o veche copie românească, după originalul slav:

„În numele Tatălui și al Fiului și al sfîntului Duh, amin.

Scriș eu acu călugărița Theofana, cinstită carte ca să știe că pre mine m-au ajuns vreme de bătrînețe și de slăbiciune și de neputere.

Ci eu Theofana călugărița, muma lui Mihai voivod, eu am luat sfintele rase în mănăstirea sfîntă ce să zice Cozia la Sfînta Troiță. După-aceia eu am dat și am închinat Sfîntei Troițe 2 sate, pre nume Frăsinetul și Studenița, ca să ne pomenim și noi la sfîntul pomenic, întocma cu alaiți ctitori așa să ne pomenim și noi: eu Theodora și fii-său Mihai vodă și cine vor fi scriși la sfîntul pomenic...”

Urmează obișnuitul blestem pentru cine, din neamul ei sau din alt neam ar strica dania și martorii, în frunte cu Efrem, episcopul de Rimnic.

ACTUL, redactat la minăstirea Cozia, la data de 8 noiembrie 1601, poate fi citit integral în seria de **Documente privind istoria României**, veacul XVII, B. Țara Românească, vol. I (1601-1610), Editura Academiei R. P. Române, 1951, doc. 25.

Se vede că Theofana, la intrarea ei în minăstire, făgăduise verbal cele două sate și că prin acest act, întocmit mai tîrziu, a înțeles să întărească dania, printr-o formă juridică neatacabilă.

Ea deținea aceste sate, împreună cu altele, și anume Studina Mesteacăunului, Studina Barbului, Crușovul, Frăsinetul de Cîmpie și Studenița Homeiului, de la Mihai, care i le dăruise printr-un act de înțelegere de la Tirgoviște, 26 septembrie 1597. Actul repetă de mai multe ori că domnul, numit la persoana întil, a dăruit acele sate „cinstitei și din inimă prea iubite mame a domniei mele”. După moartea ei, acele sate, stipulează donatorul, vor trece în proprietatea fiicei domnitorului. Cum el n-avea decît una, pe Florica, numele ei trebuie să fi figurat pe act. O impoștare, Marula, a pus să se scrie în locul celui nime pe al ei, și a revendicat satele, după moartea Theodoriei, ca fiică a domnitorului.

Acest document ne lămurește însă de ce a fost nevoie ca după actul solemn de la 8 noiembrie 1601 să se mai facă altul, cu același obiect? Pricina va fi fost invocată

de călugării de la Cozia sau a izvorit din teama însăși a donatoarei, ca satele să nu fie revendicate de Florica, după termenii expresi ai actului de donație de la 26 septembrie 1597:

„Și la vremea sfîrșitului, adică la moartea domniei sale (adică a Theofanei, n. n.) să fie satele mai sus zise ale Floricăi, fiica domniei mele...”.

Mihai Viteazul (xilografie de pe foaia de titlu a broșurii în care este descrisă bătălia de la Guruslău, Nürnberg, 1601).

A fost așadar necesar ca Florica însăși să facă act de cesiune sau de renunțare, pentru acele două sate, în calitate de succesoare directă a mamei sale.

ACEASTA va fi fost geneza documentului pe care-l prezentăm mai jos: actul de danie, al doilea și cel mai valoros, atît din punctul de vedere juridic, în partea a doua, cit și mai ales pentru timbrul omenesc de un surprinzător patetism, datorită talentului unui umil „călugăraș”.

În numele Tatălui și al Fiului și al sfîntului Duh, amin. Eu roaba Domnului Is. Hs. călug(ă)rița Theofana, muma răposatului Mihai voevoda di în Țeara Rum(ă)nească, viețuit-am viața ceștii lumi deșartă, cum zice și prea mîndru Solomon: «Deșarta deșartelor și de toate deșartă și înșelătoare și furătoare de¹⁾ suflete». Și am petrecut lumește destul în tot chipul în viața mia pînă ajunsu și la neputința bătrînețelor mele și la slăbiciunea mea în svînta mănăstire în Cozia, la lăcuța svîtăiei Tro(i)țe și la răpaușul răposatului Mircei voevoda. Și trăiiu de ajunsu de luaiu și svîntul cin călug(ă)rescu dreptu plîngerea păcatelor mele. Aciș mă ajunse și vîstea svîrșirea zilelor drag fiului meu Mihail voevod și de sărăcia doamnă-sa și a coconilor domniei lui pri în țările streine. Fuii de plîngere și de suspine zua și noaptea.

Dup' acéia, cu vréria și cu ajutoriul Domnului di în ceriu, și cu rug(ă)ciune cinstiților părinți în zi și în noapte, și plîngerea mia și suspinele sărăciei lor de țările streine, doară svenția lui di în naltul cerului au auzit și s'au mil(o)stivitu de i-au scos di în țările streine în țeara de moștenie și mai vîrtos au cugețat la svînta mănăstire în Cozia pentru bătrîna și jalnica a lor maică. Și deaca să adunară unii cu alaiții, mare plîngere și suspini fu întru ei de jalea fiiu Mihail vod(ă), și pentru patima lor ci-au pățit pri în țările striene doamna Stanca și fiiu său lo Nicola vod(ă) și fie-sa doamna Florica.

Fu după acéia întrebare întru iale, cine cum au petrecut. Grăi doamna Stanca: «Cum am pățit noi, maică, să nu poțā nime de ruda noastră. Darā mol(i)tva ta maică, cum ai petrecut?» Maica zise: «Cu multu foc de moartea fiiu meu și de jalea domniilor voastre; iar de cătrā svînta mănăstire am har dragului Domnu di în cer și mulțemescu părinților di în svînta mănăstire c'am avut pace, răpauș și căutare de molitvele lor la nevoa (sic) mea». Ziserā domnia lor: «Mulțemim și noi molitelor lor pentru molitva ta, căci ai avut căutare de ei». Zise maica Theo-

fana: «Pentru acéia, fetele mele, am făgăduit svenței mănăstiri doao sate di în Romonați, Frăsinetul și Studenița, pentru sufletul răposatului Mihail vod(ă) și pentru sănătatea fiiu-său Nicolei vod(ă) și pentru pomēna noastră și a tot neamului nostru, să fim pomeniți la toate svențele pomēnnici și la dumnezeiasca lyturghie în vecie». Domnia lor ziserā: «Noi bucu-roase. Cum ți le-au dat răposatul Mihail vod(ă) volnică ești; fie date și de la noi și de Nicola vod(ă) și de tot neamul nostru în vecie pentru pomēna, ca să aibi molitva ta și deica înaintea milă și căutare pînă la moarte de molitvele lor».

Eu călugărița Theofana am dat 2 sate ce-s mai sus scrise în svînta mănăstire, cu toate hotărāle, pentru pomēna de vecie. Iar cine se va ispiți de ruda mea, sau alți streini, să strice pomēna mea dela svînta mănăstire ci-am dat eu de bună voe, aceia să fie blăstemați de 318 părinți ci-au fost în Nicheiu. Și iar zic: Cine se va afla di în părinți, cine sântu acum ori să vor premeni pînă la moartea mea ori di în părinți igumeni ori di în alaiți frați, și vor începe a nu mă căuta și a nu mă milui și a nu mă socoti la nevoia mea, și cāndu va fi frică întru noi de bogate răutāți și mă vor părăsi nainte de răposarea mea să părăsească Dumnezeu pre ei și să fie în blăstem cum e zis mai sus.

Și măturile am pus: părintele ep(i)sc(o)pul Efrem di în Rib(nic) și ai lui călug(ă)ri, proegumenul Onufrie și Veniamin proegumen și Arsenie și egumenul Theodoru di în Cozia cu tot săborul și Andonie bătrānul de la Piatră și slugile doamnelor Balea spăt(ar), Dumitrachi vistier, Miho neguț(ă)tor, Stan Borcioiul, Pătru părc(ă)lab, Barbul post(elnic), Badea al doamnei bătrānei; boeri megiași: Vladul log(ofăt) di în Olănești și post(elnic) Drag(omir) Dolofanul di în Stoenesti și log(ofătul) Stoica di în Berislăvesti și părc(ă)labul Stan Hudea di în Călim(ă)nești și popa Jipa cu tot satul și popa Stan di în Jiblea cu tot satul și toți poslușnicii sfentei mănăstiri.

Scriș-am ciastă carte în sfînta mănăstire în Cozia eu călug(ă)rașul Gavril, Lotr(eanu) dela schit, în zilele lui Șerban vod(ă). Văleat 7111 (1602) luna Noem. 8 zile.

AM considerat acest neobișnuit act juridic, înainte de toate, un patetic document uman. Bătrîna mamă plinge asupra bătrîneților ei și asupra păcatelor unei tinereți, petrecută lumește. Se călugărise „dereptu plîngerea păcatelor sale”. La minăstire a ajuns-o știrea morții „drag fiului său Mihail voevod și de sărăcia doamnă-sa și a coconilor domniei lui pri în țările streine”. Plîngea ființa la care ținuse cel mai mult, și ducea grija văduvei lui Mihai și a urmașilor lui.

Călugărașul consemnează ca într-un reportaj viu întîlnirea dintre jalnica mamă și nora și nepoata ei, plîngerea și suspinele lor, întrebările și răspunsurile, în concisul lor patetism.

Cînd bătrîna pomeneste de dania ei, doamna Stanca și Florica își dau consimțămîntul, în numele lor și al celui care nu era de față, „Nicola vodă” sau Nicolae Pătrașcu. În acest mod, era închisă orice cale de atac, din partea celor mai apropiați moștenitori ai viteazului domn.

Participă același episcop al Rimnicului și mulți martori din sat și din regiune, din toate stările sociale.

Se remarcă arhaicul perfect simplu în ambele acte: „Scriș eu, pentru scrisiei eu, ziserā pentru ziserā, precum și formele prepoziționale, etc. Tot la acel timp, specific graiului oltenesc, din vechime, precum și din zilele noastre, este cea mai melodică frază din splendidul text:

„Fui de plîngere și de suspine zua și noaptea”.

Mult mă miră puțină răspîndire a acestui zguduitor document omenesc, care dezvelește o inimă de mamă, universal umană, în specificul ei național, față de popularitatea cutărei balade a lui D. Bolintineanu.

Șerban Cioculescu

Corăbii de Ardeal

DACĂ nu m-aș fi născut în țara Argeșului, lîngă scaunele valahe, într-un leagăn de mit și legende, în acel prăpăd fantastic de culori și de fructe, mi-ar fi plăcut să viu pe lume la Alba Iulia și n-aș fi avut nimic a cîrti împotriva acestei întîmplări prea fericite. Născîndu-te într-o cetate care împlinește două mii de ani, în cetatea martoră primei Uniri a tuturor românilor din vatra străvechii Dacii, nu-i așa că poți simți mai bine mîndria apăsîndu-ți pe umeri? Datorită acestel mîrturisite mereu dorințe, de a te naște acolo unde istoria a fost darnică și împlinită în fructul aspirațiilor neamului tău, an de an gîndul meu și pașii mei au bătut drumurile dîncolo de Carpați, către inima și marginile Ardealului și-ale întregii Transilvanii, oho, oho, sute de ani strămoșii au venit și s-au dus către plaiurile locuite de români să-i întreb de sănătate, de bucurii și dureri, să-i stringă într-un unic și măreț stat românesc, rivnă și vis ale tuturor generațiilor și ale marilor patrioți ai neamului. Gîndurile și izbînzile noastre au fost totdeauna ca niște **Corăbii de Ardeal**, cu pinzele umflate în piepturile toate, cum spune poetul Titus Văjeu în cartea sa de închinări și imnuri patriotice **Deplasarea spre roșu**. Din dragoste, din puterea migratoare a dragostei de a simți țărîmul mării, prin vecuri, cei născuți sub flamura istoriei, cei deopotrivă cu noi și frați ai noștri ne-au chemat la vechile albiu dăruindu-ne matca **tărimurilor de acolo**, fericitele tărimuri și cărți ale patriei și-ale luptel sale de a fi o ființă unică la pieptul căreia să ne simțim mereu puternici: „...acolo, respîrînd zăpezi / vom învăța povestea cu izvoare / prin care noi, Corăbii de Ardeal / o să-ncercăm ieșirea către mare”. (Titus Văjeu — **Cîntec de început**).

Munți și cîmpii, dealuri și foșnet de grîne, aur și miere, cetăți și grai românesc, mereu călătorînd prin nemurire pe cai albi, au visat într-o dorință și speranță unanimă cum se umflă în pieptul oamenilor izvoarele curate curgînd către mare, purtînd către ființa întreagă corăbiile de Ardeal. Anotimpuri într-o patrie simplă și tînără, în patria românească unită au fost năzuințele de sute de ani ale celor pribegii, ale luptătorilor români: aniversarea a aproape patru veacuri de la împlinirea acestei sfinte și înalte cugetări, de la intrarea pe sub arcurile și porțile Albei Iulii a domnului tuturor românilor, Mihai, e un prilej de supremă mîndrie a unui neam de luptători, de cărturari și pilduitori de ieri și de azi. O, anotimpuri în patrie, darnice, egale cu fapta și împlinirea: „Vouă în patrie, în amiază / vipii de foc urcă în trupul tînăr / cu mîngîieri de ferigî penate...” (Dinu Flămînd — **Vară în patrie**).

Prin flăcări de lupte, prin marile vești ale izbînzii, patria are un trup unic, patria își înalță luminile, iubirile, patria își cheamă împlinirea; curgerea timpului ne cuprinde și ne cheamă să cinstim trecutul și muncile de zi cu zi care nîcîind nu se pot termina: „...Cenușa morților se spală cu vin și pleoape, / așteptarea cui? ne caută luncile, griul, metalul...” (Dan Mutașcu — **Toamnă transilvană**).

În aceste clipe de miere și aur, aceeași corăbii de Ardeal navighează în singele nostru; fără ele pentru ce ar fi bune apele și fructele, fără amintirea virtuaselor lor plutiri pe trupul patriei? Jertfe, mîndrie, dor, patrie plină de izbînzile noastre trecute, de izbînzile noastre! Alba Iulia împlinește două mii de ani: două mii de ani de vis în și deasupra pămîntului românesc, o lume care cunoaște și prețuiește jertfa și albele cămăși ale corăbiilor de Ardeal sfîșiate și prîmenite prin vremuri și soare. Două mii de ani din geana cărora poți să cînti: „Puternice, binecuvîntă iarăși! / Orașele de piatră, / cetățile de lemn / trăiesc și acum / ca aștri ficși, / nici un cutremur, nici taifunul / ce bîntuie prin alte țări / nu pot clinti statornicia / leagănelui prim; / turnuri ca preoți / vin să cadă în genunchi / la pragurile Albei Iulii; / cuvîntul — care, știm, e plin de vînt — / dacă-l rostit aici / e pentru totdeauna / ca materia, / și cît de sus / ne-am arunca / în aburi luminoși privirile, / pe-aînt acolo dedesupt / credința îngropată-n dealuri / este oceanul nostru”. (Gheorghe Pituț — **Transilvania**).

Dumitru M. Ion

¹⁾ Orig. ros; completat după mss. 712, f. 520 v.

²⁾ În text: *ști pos*.

Virgil Almășanu, Traian Brădean : EPOS
(Din expoziția Imagini ale istoriei
deschisă astăzi la Galeria Nouă)

Dicționar de literatură

● UN loc important, mult apreciat de public, îl ocupă literatura vorbită în emisiunile radio. Poezie, proză, dramă, comedie, critică, mărturii, tablete scrise în focul actualității. Toate acestea fac parte activ din uriașul volum de cultură generală, — de la „Sfatul medicului” pînă la „Invitațiile Euterpei”, însumind și ultimele cuceriri ale științei — pe care antenele posturilor noastre le difuzează zilnic și cu dărnicie în spațiul țării. Caietul Radio-T.V. știm că se vinde săptămînal la chioșcuri ca un roman-foleton captivant. Televiziunea este, fără îndoială, vedeta; dar nici iubitorii bătrînelor unde herțiene nu-s puțini. Ei însemnează cu linii energice în program subiectele preferate, cărora de multe ori se întîmplă să le rămînă fideli o viață întreagă. Scriitorul apare și el pe micul ecran-do...estic, în carne și oase, ceea ce poate spori sau micșora impresia produsă de citirea cărților sale. Riscul nu-i mic, dacă judecăm bine. Orationia la vedere nu merge totdeauna cu scrisul. Noroc însă că nu putem să încăpem cu toții în cutia de lemn, magic aprinsă în fațul serii. Altădată, poezii și romancierii puteau fi văzuți doar în cafenelele lor literare, exceptînd ocaziile fericite. Era, să recunoaștem, un „mister”. Ca să-i vezi, trebuia să ai oarecare șansă, dacă nu cunoșteai cumva vreun ober care să te plaseze în cel mai bun unghi de observație al sanctuarului cu stîlpi de fosfor și cu himere, unde se bea șvarț și se spuneau numai lucruri colosale. Radio exista și pe vremea aceea, iar scriitorul român, punînd serios mina pe inimă, și-a adus din plin contribuția sa de cetățean, de om cu har și cultură, destăinuindu-se la microfon în liniștea absolută a cabinei de înregistrare. E o tradiție veche la noi, — scriitorul luînd calea undelor și vorbind pe înțelesul tuturor, direct și cu farmec, milioanele de ascultători. Tradiție în stare să explice sumedenia iscăliturilor sonore din programul zilelor noastre de radio, dar mai ales temeile vii, interesante, de o înaltă ținută intelectuală, consacrate literaturii române de azi. Poate că în cabina ferită de zgomote, singur cu vîzduhul țării în față, scriitorul regăsește atmosfera tihnită a odăii sale de lucru.

Voi comite o nedreptate, alegînd din atîtea emisiuni radiofonice literare, numai una, din lipsă de spațiu: acel bogat **Dicționar de literatură universală**, în speță ciclul **Arta poetică**, susținut lunar de poetul Romulus Vulpesu. Pentru școlari, studenți, profesori, dar și pentru noi toți care, intrînd în subtilitățile meseriei, îi uităm elementele, chiar și didactice, — cuvînt care nu trebuia să ne sperie, — Romulus Vulpesu a explicat, pe rînd, cu verva sa cunoscută și cu o știință umanistică nerăbdînd nici un colț de umbră, **Sonetul**, **Legenda istorică**, **Balada**, și populară și cultă, **Oda**, **Rondelul**, și de curînd, **Pastelul**, botezat astfel pentru prima dată în lume, la 1869, de Vasile Alecsandri, dată reprezentînd „actul de botez al noii specii lirice”. Dar „Pastel” făcea și Costachi

Conachi, la Slănic, — loc sărat de bătrînețe dusă pe gînduri și de alinare a oaselor subrezite: „Muritor, ce vii aicea viață să-ți mai prelungești, / la seama că-n toate celea periciunea ta găsești: / Munți se pornesc, stînci se sfarmă, izvoare și curg și seacă, / Copaciul crește și cade, părăiele petre-neacă; / Mușchiul ce-l calci cu piciorul este iarba din vechime, / Strălucitor putregaiul a fost copac cu mărime. / Cărări vezi, de pietre roase? urme de om însemnează; / Găsești pămînt ars de focuri? la vatra ta cugetează. / Lumea stă pe o schimbare: toate trec... și mor și pier, / Dar și moartea este viață pentru cei care o cer!” (**Slănicul 1819**).

Poetul Romulus Vulpesu pune astfel în valoare comori ale literaturii noastre mai puțin cunoscute, muncă devotată, făcută cu suflet. După secunda de tăcere a șpicheriței, lăsînd ecoul poeziei să ajungă în stratul cel mai adînc al înțelegerii, te ridici, cauți cartea în bibliotecă, recitești ce-ai auzit, și descoperi, dacă ai uitat cumva, ce mare poet a fost Conachi spre sfîrșitul veacului optsprezece, sîrînd și peste cumpăna următorului... Acest Conachi, de care superficialii au ris. Pe urmă, cu impulsul primit, intri, mai luminat, în opera clasicului, și te miri ce proaspăt a rămas amorul și cit de modern sună suspinul, vechi, după Zulnia lui...

Constantin Țoiu

Revista revistelor

„Viața românească”, nr. 5

● UN bun articol despre „Tradiția mitologică și fondul autohton în opera lui Lucian Blaga”, de fapt un studiu foarte concentrat, aparținînd lui Eugen Todoran, și o solemnă tabletă despre marele poet semnată de Ioan Alexandru, o prezentare analitică a poeziei lui Cezar Baltag făcută de M. Nițescu, exactă și sugestivă („Poetul ascultă parcă atent freamătul pierdut al acestor lumi uitate, ascultă sunetul cast al cuvîntului, ca pe al unei vechi monede”), două împlinite proze de Vasile Andru, tot mai vădit atras de virtuțile ironiei, un comentariu al lui Florin Mihăilescu despre „Critica ideilor literare” de Adrian Marino, cronica literară a lui Cornel Regman (despre „Literatură română între cele două războaie mondiale”, vol. II de Ov. S. Crohmălniceanu) constituie osatura ultimului număr al „Vieții Românești”, echilibrat și cuprinzător în limitele condiției tipografice, cu o evidentă, principial salutară, tendință analitică și de atitudine.

„Cînd criticul”...

● „Literaturnaia Gazeta”, în numărul ei din 14 mai 1975, sub titlul: **Cînd „istoricul” îl induce în eroare pe artist**, se ocupă de romanul lui Marin Preda, **Delirul**. Articolul, semnat de K. Savin, stîrnește însă cel puțin nedumerire pentru următoarele simple motive:

Începînd chiar cu titlul dat foiletonului, K. Savin adoptă o atitudine de superioritate profesorală atotștiutoare, socotindu-se perfect abilitat să-l învețe pe Marin Preda cum să-și scrie cartea. Textul păstrează apoi neschimbat acest ton al dăscălii „de sus”, autorul **Moromeților** — admirabila și clarvăzătoare analiză a „dramei pămîntului” din perspectiva socialismului — fiind tratat ca un biet ignorant, care a făcut greșeala să nu stea în banca lui, și, nerămînînd doar la conflictele familiale rurale, îndrăznește să treacă hotarele satului Siliștea-Gumești și să discute probleme ale istoriei contemporane.

Cartea, recent apărută, formează încă obiectul unor discuții între criticii noștri. Neașteptînd măcar ca ele să-și contureze mai precis sensul, K. Savin se amestecă fără nici o reținere în desfășurarea lor, făcîndu-i romancierului reproșuri grave ideologice.

Romanul poate suscita rezerve și sînt ultimul să caut a-l sustrage criticii. Dar nu de aceasta e vorba acum. Independent de meritele sau scăderile cărții, intrigă și mîhnește procedeul.

Înainte ca opinia noastră literară să se fi făcut pe deplin auzită, K. Savin

își ia un rol de judecător suprem, emite sentințe fără apel și prescrie autorului cam în ce fel să-și continue romanul.

Din textul articolului nu lipsese nici etichetările: „concepție idealistă”, „pierdere a criteriilor de clasă” etc. Aceasta reînvie în memorie practici bine cunoscute, cu efectele lor lamentabile, iarăși notorii.

Să fim înțeleși. Nu mă gîndesc nici o clipă să-l absolv cu ceva pe „ciinele roșu”, — pe „paița” cum îi spune Marin Preda lui Antonescu în romanul său — din vina căruia au pierit în războiul dus alături de Hitler împotriva Uniunii Sovietice atîția oameni. Mi-e încă vie în minte amprenta însîngerată lăsată asupra istoriei țării noastre de odiosul regim militar-fascist al acestui ambițios mărginit. Imaginea pe care o dă despre Antonescu romanul poate fi, bineînțeles, obiect de controversă. Unele rezerve critice s-au și auzit în cronicile literare despre carte, apărute pînă acum la noi.

Dacă ținem seama și de faptul că Marin Preda și-a publicat abia primul volum al romanului său, semnificația faptelor înfățișate urmînd a se lumina integral cînd cartea va fi încheiată, această grabă pusă în a o condamna e cu atît mai deplasată.

Ne vine greu să înțelegem cum „Literaturnaia Gazeta” a adăpostit în paginile ei o astfel de intervenție inacceptabilă, orice pretexte și-ar găsi.

Ov. S. Crohmălniceanu

CRONICA LIMBII

Puțină filologie

● PÎNĂ în secolul trecut, lingvistica și filologia erau nedespărțite: limbile se studiau aproape numai pe texte, iar acestea trebuiau stabilite cu exactitate, ca să nu dea informații greșite. Deci aceleași persoane se preocupau și de conținutul artistic și de modul de exprimare. Ca și în alte cazuri, a devenit obligatorie despărțirea, deoarece suma cunoștințelor pretinse pentru fiecare dintre cele două preocupări ajunseser să depășească posibilitățile de înmagazinare în mintea aceleiași persoane. Totuși legăturile n-au putut fi rupte total.

În ce privește româna, mi se pare că despărțirea a fost dăunătoare în primul rînd pentru filologie. Timp de mai multe decenii, aceasta a fost trecută cu vederea în învățămîntul superior, astfel că puținele ediții valabile care au fost publicate în acest rîstimp s-au datorat unor editori mai în vîrstă, cu excepția celor elaborate de specialiști în filologia clasică: bazați pe ce învățaseră la latină sau la greacă, aceștia au izbutit să editeze cîțiva autori din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea, chiar dacă problemele pe care le pun textele românești sînt altele decît cele ridicate de autorii antici.

Totuși nu se poate să nu observăm faptul că în acest interval, în mintea unora, a edita sau a recedita un text din trecut însemna de fapt a da la tipografie ediția anterioară așa cum se găsea, cu eventualele greșeli de tipar sau de transcriere, la care, bineînțeles, se mai adăugau altele noi.

În fine, perioada de stagnare a trecut, se poate constata acum un reviriment: se țin în universități unele cursuri de filologie română, s-au creat colective în institutele de cercetări, au apărut lucrări de valoare datorate unor autori pregătiți în ultimii ani.

Revenirea este ilustrată în momentul de față printr-o carte publicată recent de Editura Enciclopedică: **Introducere în filologia românească**. Autorii sînt Ion Gheție și Al. Mares, cercetători la Institutul

de lingvistică din București, semnatari ai unor lucrări anterioare foarte bine primite de specialiști.

În cuvîntul înainte ni se arată că volumul nu are de scop să trateze toate problemele filologiei, și de altfel o asemenea întreprindere ar fi fost de la început sortită eșecului. Autorii s-au mulțumit să prezinte aspectele cele mai generale și în același timp cele pe care trebuie neapărat să le cunoască cineva care vrea să se familiarizeze cu munca de filolog. Se discută deci, ca o introducere indispensabilă, originile scrisului în românește, datarea manuscriselor și a tipăriturilor, identificarea autorilor și așa mai departe, apoi se trece la prezentarea muncii propriu-zise a editării. Avem acum la dispoziție un excelent îndreptar, după care se vor putea orienta cei interesați.

Lucrul este cu atît mai îmbucurător, cu cît mai sînt destule texte vechi nepublicate sau publicate în condiții nemulțumitoare, iar cunoașterea lor corectă interesează mai multe serii de specialiști. Mă gîndesc la cei care cercetează istoria limbii, istoria literaturii și, mai ales, istoria propriu-zisă, deoarece toate datele care se pot culege din textele vechi vin într-un fel sau altul să lumineze aspecte ale trecutului, nu numai cultural, ci și economic, politic și așa mai departe.

Autorii cărții au dat o atenție deosebită primelor noastre texte, dar nu au trecut cu vederea nici cărțile de literatură din vremuri mai apropiate de noi. Și acestea, într-adevăr, urmează să fie republicate în ediții științifice (pentru unii autori s-a făcut deja cite ceva) și această activitate nu e cu mult mai simplă decît cea care privește textele vechi, chiar dacă aici dificultățile de care ne lovim sînt altele.

Sper că putem considera apariția **Introducerii** ca un semnal al redresării în materie de filologie.

Al. Graur

Cronica literară

Restituiri

SERIA cu acest nume a Editurii Dacia îngrijită de Mircea Zăciu a ajuns la aproape treizeci de titluri în numai trei ani. Ea rămâne foarte utilă prin punerea în circulație a unor opere puțin cunoscute sau inedite. E cazul, de exemplu, al **Suvenirelor și impresiilor** unui proscris de I. Heliade Rădulescu, aflate la prima traducere românească acceptabilă, și al publicisticii lui Gib. I. Mihăescu pe care Diana Cristev a cules-o din revistele și ziarele interbelice. Mă refer doar la ultimele două apariții, deși multe din cele care le-au precedat (unele consemnate la timpul lor în această pagină) sînt la fel de interesante, destinate cercetătorilor și totodată unui public mai larg de elevi și studenți sau de iubitori ai literaturii.

DIN **Suvenire și impresii** (ediție franceză, 1850), editorul re-publică astăzi prima parte și probabil cea mai atractivă literară, completată de o anexă în care se dă un manuscris anterior în limba română al cărții și de o bună prefață. Cartea propriu-zisă conține un jurnal al primelor șase luni de exil (noiembrie 1848 — mai 1849). Prin excelență politic, jurnalul arată nu numai amărăciunea fugarului față de înfrîngerea revoluției în țara lui, dar și decepția de a constata cum visele de libertate ale popoarelor s-au năruit aproape pretutindeni în Europa de imediat după 1848. Heliade este tipicul călător romantic, punind în însemnările sale o notă de exaltare patriotică, amestecînd observarea naturii și reflecția livrescă, amintirea personală și considerația generală, arheologia, mitologia și istoria, pe un ton aș zice biblic, fierbinte de imputări și regrete. Ca peste tot în proza lui, Heliade e subiectiv, patetic, prăpăstios, de un egocentrism care a dispăcut contemporanilor, dar care astăzi colorează artistic evocarea, tendențios, nedrept, poseur iremediabil. Jurnalul este mai puțin un document pentru epocă decît pentru autorul însuși. El se deschide cu această viziune apocaliptică a țării cîntropite: „Și-mi luai rămas bun de la țară. M-am despărțit de copiii mei și, la poalele Carpaților, m-am oprit spre a-mi odihni capul pe pragul țării mele. Îmi văzui frații căzuți pradă furiei... biciuiți și azvîrlîți în temniță; auzii tînguiriile dreptilor, țipetele și hohotele de plîns ale poporului. Văzui pe preot smuls din altar, băgat în fiare sau forțat de bici să mine carul cu provizii al opresorului; bărbăți și femei, copii și bătrîni, vite, bucate și cîmpuri — pradă inamicului; ruga și blestemul, gemetele și plîngerile amestecîndu-se cu mugetul taurilor; inteligența înăbușită sau surghiunită, corpul mutilat, drepturile violate, patria în agonie și trădată”.

Cîteva pagini mai departe stilul se schimbă și-și face loc un umor sarcastic. Proscrisul se găsește față-n față cu vameșii Franței lui Ludovic Bonaparte și intrarea în „țara libertăților” de altădată decurge după un ceremonial al suspiciunii celei mai înjositoare:

„Ajuns în cele din urmă la frontiera Franței, **țara libertăților**, coborîm la vamă. Trebuia să mă supun tuturor cercetărilor. Mi se căută în cufăr, în sacul de noapte, în cartușieră, în buzunare! «Se bănuiește prea mult aici, mai mult ca într-altă parte — îmi zisei.

Dumnezeu e bun, fiindcă el nu bănuiește nimic; el știe tot. Acolo unde oamenii sînt prea bănuitori, nu pot fi pe de-a-ntregul buni.»

Crezui totuși că vameșii căutau scriitori; vremile erau dificile; siguranța publică înainte de toate. Dar nu, ei

I. Heliade Rădulescu, **Suvenire și impresii ale unui proscris**, traducere, ediție îngrijită, prefață și note de Maria Protase; Gib. I. Mihăescu, **Însemnări pentru timpul de azi**, ediție îngrijită și prefațată de Diana Cristev — ambele în Editura Dacia, 1975.

căutau marfă prohibită... Într-un mic cufăr! În cartușiera mea! În buzunarele mele! Nici hoții la drumul mare nu m-ar fi scotocit atît. Unde e libertatea corporală, libertatea de-a avea măcar micile tale provizii de drum?

— Aveți tabac?
— Cămășile dumneavoastră sînt noi?
— Lamele dumneavoastră de ras nu sînt franțuzești.
— Marochinul ăsta nu e francez.
— Aveți lucruri din streinătate.
— Da, domnilor. N-am vrut să profanez numele de **cetățean**. Eu, în primul rînd, sînt un obiect strein. Asta e românească, asta e turcească, astalaltă e slavonă și ceastalaltă, nemcească. Abia intrați în Franța. Nu-i încă nimic francez în mine, afară de inima mea.

M-am căit mai tîrziu de acest nobil entuziasm.

Mă căutără pînă și-n pălărie; căci era într-o cutie. Cizmele îmi fură respectate”.

Heliade va nota de aici înainte mereu degradarea idealurilor revoluției, îmburghezirea, lășitatea sau frica. Tipurile, fizionomiile, gesturile sînt subordonate stării de spirit a neliniștitului călător, care are rareori timp să se bucure de peisaje ori de ruinele trecutului. Aici este deosebirea de cellalți călători romantici ai secolului lui, de V. Alecsandri, D. Rallet, D. Bolintineanu sau Codru Drăgușanu. Jurnalul mustește de decepție. Totul displace revoluționarului într-o Europă în care revoluția a fost reprimată: vameșii, politicienii, ca și condițiile de călătorie pe vapor. La Ajaccio, unde pasagerii debarcă spre a vedea casa în care s-a născut Napoleon, Heliade rămîne pe vas și notează cu ironie în jurnal: „Era prea mult să mă expun de a lua un guturai pentru o vizită la leagănul marelui căpitan al secolului”. Dar deodată învectiva cea mai teribilă țîșnește: „Mare căpitan! Îmi zisei cînd rămăsei aproape singur. Mare asasin, impostor, escamotor al libertăților. Bizantin italianizat, italian franțuzit, își schimbă principiile ca și naționalitatea... Văzui Franța mare și colosală, proclamînd principii, deșteptînd popoli, chemîndu-i la lumina filosofiei, la libertate. Și văzui un caporal făcînd-o sclavă...” Sar-

Petru Anghel

Frumosule fiu

Editura Eminescu, 1975

● CEEA ce surprinde în mod plăcut încă de la primele pagini ale volumului de versuri al lui Petru Anghel este atitudinea pe care poetul o are față de actul de a scrie versuri. Depășind orice dorință vană de epatare, poetul se exprimă simplu, pornind de la cîteva trăiri fundamentale. O anumită naivitate răsare, cu efecte agreabile de prospețime, în mai toate poemele. Poezia care dă titlul volumului este caracteristică pentru modul în care Petru Anghel scrie: „Frumosule fiu, frumosul lui tata, / casa aceasta a noastră nu-i gata, / casa aceasta o-ncepură străbunii / sub ploi dușmănoase, sub lacrima lunii, / casa aceasta în care stăm noi / se-nalță pe jertfe de părinți și eroi, / pe frunțile toate ce fi-vor să fie / purtate de-această Etern-România. // Frumosule fiu, frumosul lui tata, casa aceasta va fi cîndva gata, / casa aceasta cînstită pe țare / tu trebuie încă s-o-nalți mai spre soare. // Frumosule fiu al frumosului tată / porunca aceasta să n-o

casmul lui Heliade, ca și exaltarea lui se orînduiesc adesea în perioade construite după toate regulile retoricii.

SURPRINZĂTOARE e publicistica lui Gib. I. Mihăescu, autor ce a avut reputația de om blind, domol, incapabil să urască și să fie urît. Ș. Cioculescu a semnalat în articolul lui de acum cîteva săptămîni unele foarte vehemente articole politice ale gazetarului de la „Hiena” sau „Curentul” care știa, cînd i se oferea prilejul, să fie caustic și reprobator. Altele sînt scrise într-un stil direct de reportaj de cea mai bună calitate. Se deplîng reaua legislație muncitorească, criza electorală, improprietărirea insuficientă a țăranilor. Din păcate, ediția e prea selectivă ca să ne putem facem o idee de întinderea preocupărilor social-politice ale gazetarului, deși el mi se pare remarcabil, cu nimic inferior altora din epocă. Iată, bunăoară, un articol polemic din 1930 despre refuzul unor comune rurale de a depune liste de candidaturi. Mirarea ziaristului e prefăcută și tăioasă: „Cum? În cele 16 comune din județul Severin nu există nici un partid politic, nu există nici o rivalitate de căpătuiești, nici un pretext mai vechi de război electorală? [...]

Dar în ce țară ne găsim oare? E de necrezut.

Și cu toate astea, e așa. În țara românească, în județul Severin oamenii din 16 comune refuză să se facă primari.

Autoritățile se întrecă alarmate: ce facem? Trebuie să-i aducem pe indivizii ăștia la simțul realității. Trebuie să scoatem cu sila din mijlocul lor 16 primari.

Dar legea electorală nu prevede sîla. Cum, unde, în ce aliniat și sub ce formă trebuie să introducem această silă, această silnicie? Pînă acum era limpede și ușor; la alegeri putea să umble în voie bita electorală, fără ca accesul ei în plină expresie a voinței populare să mai fie prevăzut în legea cu același

uiți vreodată, / porunca aceasta pe care jurăm, / porunca aceasta pe care durăm, / în care-am fost vesel, în care-am fost trist, / frumosule fiu comunist”.

Numeroase poeme ale volumului sînt dedicate fiului. În această direcție înclinația lui Petru Anghel pentru instruirea simplă a unor versuri duioase se concretizează cel mai interesant. Sentimentul patern animă cîteva poezii remarcabile. Iată, de pildă, poemul intitulat **În lume, tu**: „Vino-n grădină, fiule, cu tata, / să povestim de frunze și de flori, / de iarba noastră, binecuvîntată, / statornicind spre fiii viitori. // Să ne-nvelim privirile cu păsări / țesute-nalt pe cer ca-ntr-un chilim, / cu vrăbil priveghind adînc în ramuri / de cînd ne știm pe-aici și nu ne știm. // Să ascultăm cum curge clipa-n fructe / cu dulci miresme de pămînt jertfit / și-mpovărați sub liniștea rodirii / să ne topim de-atîta asfințit. // Vîno-n grădină, fiule, cu tata, / La ceasul nostru cel de taină greu, / ia uite, înăuntru-mi înnoptat-a, / și-n lume tu ai mai rămas din ochiul meu”.

Demnă de relevat este intenția consecventă a autorului de a produce o fuziune între sentimentul cardinal al iubirii de patrie și acela pe care îl simte în legătură cu fiul care îl prelungeste spre viitor. Din imbinarea acestor două trăiri rezultă o constantă seninătate, chiar atunci cînd versurile sînt străbătute de neliniști, un echilibru funciar fiind prezent.

nume. Dar dacă la alegeri îl aduceai vrînd-nevrînd pe liberul cetățean cu sperietoarea amenzii, cu pușca jandar-mului, sau cu amenințarea sechestrului, ce faci cu candidaturile? Aici cum îl mai forțezi să-și manifeste libertatea, biata lui libertate de conștiință, de voință, cu ce-l mai obligi să fie fericit și să zburde de libertate.

Nu pot fi alegeri fără candidaturi. Și ca să-l silești pe om să candideze e cu neputință; în cea mai revoluționară declarație de drepturi ale omului nu poți prevedea o astfel de silnicie”.

Astfel de atitudini antiburgheze, numeroase în publicistica politică a lui Gib. Mihăescu, reprezintă latura ei forte.

Mai puțin acut și personal e cronicarul literar, dramatic și cinematografic. Sîntem totuși surprinși să vedem cîtă siguranță a stilului avea în publicistică acest scriitor așa de puțin stilist în romanele sale și ce înțelegătoare era estetica recenzentului în raport cu aceea implicată din opera proprie. Și mai ales, nu era blind deloc polemist! Dacă analizele fac uneori impresia de stîngăcie și diletantism, articolele generale și polemice sînt pline de haz. E. Lovinescu și M. Dragomirescu au simțit ironia viitorului romancier, ca să nu mai vorbim de confuzul profesor de universitate Scarlat Struțeanu sau de poetul patriotard Radu Cosmin, tratați fără menajamente de Gib. I. Mihăescu. Publicistica autorului **Rusoai**cel ne schimbă într-o bună măsură părerea despre el. În locul camaradului plăcut și care nu supără pe nimeni apare un polemist cu limbă ascuțită. Nu prea e de crezut (deși toți conștrați care l-au evocat la moartea timpurie s-au unit în a susține acest lucru) că un gazetar atît de prompt și de spiritual să nu fi stîrnit nici o inimizie. E, aici, o mică problemă de psihologie pentru istoricul literar și anume aceea de a stabili cum s-a putut fixa imaginea unui Gib. Mihăescu lipsit de temperament și chiar de personalitate în raporturile cu ceilalți. Ascundea oare omul retras și comod o fire energică, îndîrjită? Bîldețea era o mască?

Nicolae Manolescu

Reușind prin cele mai bune dintre componentele sale să inculce cititorului o senzație de echilibru **Frumosule fiu** este notabil mai ales pentru urmărirea felului în care autorul caută să păstreze în poezia sa doar aspecte stenice, ocolind seismele dizarmonioase. Sînt caracteristice pentru această tendință, alături de poemele dedicate iubirii paterne, și cîteva realizări în care legătura cu pămîntul iubit al patriei este sugerată prin altele mijloace. Este ilustrativă în acest sens, de pildă, poezia intitulată **Noi, frații**: „Sîntem acum, sîntem aici, în curtea veche, / — aduși de dor din nu știu cite părți, / eram odată puncte cardinale ca-sel, / azi umbrele ni-s sunete de alte hărți. // Tu, Gheorghe, anotîmpul meu statornic / în care mă învălui tot mai rar, / tu, cel a-toate înțelept, Ioane, / precum o piatră îngropată de hotar. // Și voi, Maria și Victoria, anume / tot cău-tînd printre amurguri și tăceri, / ca niște mume ale neamului din care / răsare soarele-ntr-o miine și-ntr-o ieri. // Eu, neștiutul vostru ultim Petru, / cu ochii col-buiți de-atîta drum, / trecînd adînc dintr-o privire-n alta / ca-ntr-un răspuns ce trebuie să mi-l asum. // Sîntem acum, sîntem aici în jurul mesei / înlîntîndu-ne-ntr-un singur umăr, / cocoșii-n cer se scutură de ziuă / pe firele de iarba fără număr...”.

Voicu Bugariu

Poezia

„Cumpăna bucuriei“

ABUZUL metaforic de care suferă o bună parte a liricii de azi lucrează de la sine în favoarea unui poet de expresie directă, umilă chiar, precum Victor Felea *), constituind, pentru receptarea sa, un mediu contrastant, foarte prielnic. Poetul clujean înțelege să-l folosească din plin, cu inteligență critică, măsură și tact, deși uneori nu-și poate reprimă un soi de orgoliu al diferențierii, și tot vorbind de insuccese, de lipsa de noroc și faimă, ajunge să ne convingă de contrariul acestei situații, făcând din modestie un blazon. A izbutit, altfel zis, ceea ce ațiția vanitoși abia se străduiesc, fără șanse vizibile, să ne câștige încrederea, să-și impună, simplu, dreptul la audiență. Și-a consolidat un personaj, care este el însuși; joacă sincer un rol; anulează diferența dintre stil și substanță și chiar dacă știm dinainte ce va urma ascultăm cu mare curiozitate mărturisirea:

„Mă caută frumusețea de-afară / mă caută și întreabă / Unde ești uritul în-tunecatele răsucitule / De ce te-ascunzi în gropile tale / Care put de singură-

*) Victor Felea, *Cumpăna bucuriei*, Editura Dacia, 1975

tate și de înfringeri // Vino cu mine / Prin aerul spălat și netezit de ingeri / Vino lângă riuri lângă munți lângă mări / Mire al meu să ne pierdem în zări / Să ne pierdem în ochiul imens / Vioriu / Strălucind de cunoașteri și vise // Te aud am strigat dar nu pot să mai plec / Din aceste adâncuri obscure / Din acest sumbru înec“ (Chemare).

Chiar și această previzibilitate acționează în favoarea sa, ca un climat de statornicie, de seriozitate puțin ostentivă, de vechime în adâncirea unei obsesii. Într-adevăr, cele câteva teme obsedante ale liricii lui Victor Felea au de-acum un anumit stagi, pe durata căruia poetul s-a păstrat bine, conservându-și și atitudinea față de ele. Tot vorbind de inevitabila uzură, de neconținutele înfringeri etc. poetul întoarce spre noi un chip în esență nealterat, ceea ce mai curând poate fi o dovadă de vitalitate. N-a fost niciodată prea tânăr, în ciuda indicațiilor de vîrstă, de aceea nu este și nu va fi prea bătrîn, lamentațiile pe această temă au devenit la el un soi de refren așteptat, un „stil“ afirmativ, în care ne place să-l regăsim, cum ne place să știm că toate lucrurile sînt la locul lor și că ascultă de norma unei orînduiri stabile, eterne.

Lamentația, făcută de altfel cu demnitate, acoperă la Victor Felea o secretă euforie, o leneșă mulțumire de a fi și de a vibra, fără un răsănet colosal, fără patos declamator, dar într-un spirit de continuitate rareori dezmințit:

„Vîrsta mi-o uit și privesc în albastru / Diafanul albastru de sus / Stau întins și mă rog nevăzutului astru / Ce-n suflet lumina și harul mi-a pus // Bucuros și-ntristat ca o lacrimă clară / Pornită să cadă-n abis dintr-un ochi nevăzut / Ah viața sfințită și bună și-atît de precară / Plin sînt de tine și totuși atît de amarnic pierdut // Privesc în albastru în magica lui nesfîrșire / Mi-e gata și rugul dar încă n-a fost aprins / Și tot mai visez bucurii dăruiri fericire / Și uit că în văile-adînci ale viselor mele a nins“ (Cintec).

Ajuns să exprime exact ce vrea și ce trebuie, într-o tonalitate persistent elegiacă, de nobilă ținută, Victor Felea s-a fixat la maturitate într-o imagine și mai ales într-un tipar afectiv și reflexiv ușor de recunoscut în tot ce scrie, un fel liniștit și senin de a integra neliniștea și de a-i potoli acuitățile prea dureroase fără a-și întoarce vreodată privirea de la ele. Se ține mereu prin

Victor Felea

CUMPĂNA
BUCURIEI

poeme

apropierea lor, și astfel le îmblînzește, s-ar zice că le transformă într-un lucru vital, necesar, într-un factor de echilibru moral:

„Pe dealurile verzi curge lumina / Ca un ulei arzător / Învîlindu-ne trupurile / Trupurile noastre frumoase patetice obosite vulgare / Din pămînt țivite și-n pămînt rîvnind / Întoarce și alinare. // Rîul își mină apele ca pe-o turmă, pedepsită la veșnică neodihnă / Iarba miroase a pulberi și uscăciune / Munți albaștri păzesc departe orizontul / să nu se surpe / [...] Stăm așa neștiuți la un rîu fără glorie / Ca niște vise uitate aici de un suflet / plecat dintre noi / cine ce va face oare cu ele ? / Ne va lua cineva într-un somn fericit înapoi ?“ (Pe dealurile verzi).

Critica literară începe să distingă mai bine originalitatea calmă și străvezie, lipsită de ostentație, a poemelor lui Victor Felea. Un semn ar fi excelentul capitol pe care l-l consacră Mihail Petrovcanu în ale sale *Tralec-torii lirice*.

Lucian Raicu

Proza

Viziune incisivă

TEOADOR MAZILU a fost întotdeauna necruțător cu eroii săi, dar punîndu-și prostii să stea sub clar de lună, el reușea totuși să se mai amuze. Prozatorul nu și-a valorificat niciodată pînă la capăt incisivitatea, un anumit zîmbet ironic, o anumită veselie răutăcioasă „îndulcea“ într-un fel violența diatribei. În spatele pretențioaselor meditații ale eroilor răi se mai ascundea totuși ceva cit de cit „omenesc“; acel ceva era mai ales prostia, împărăția ei fiind după părerea lui Teodor Mazilu incomensurabilă. Proștii din prozele sau din piesele sale n-au fost însă niciodată cu adevărat inofensivi. Ei erau naivi și inocenți numai în aparență. Priviți mai de aproape nu e chiar greu să le descoperi rapacitatea, egoismul feroce, ba chiar răutatea. Totuși erau niște... proști, or prostia de cînd e ea pe lume a provocat risul. Cînd citești însă *Intr-o casă străină**) nu-ți mai vine să rîzi. Eroii din cartea aceasta au, ca să spunem așa, toate „defectele“ eroilor de pînă acum ai lui Mazilu, minus prostia. Nici măcar stupizi nu mai sînt — cu excepția doamnei Weis și a fiicei sale Simona, de altfel fiindte ceva mai umane, mai simpatice decît celelalte. Ceilalți, Marcel Pa-

naiteșcu, Iulia Mateescu, Lucian Maltopol, Mănăilă, Macarie etc. sînt cu toții urmăriți dintr-o perspectivă extrem de tăioasă. Cartea se construiește sub forma unei suite de portrete grotesti, liantul fiind Matei Alexandru, pictor talentat, nu neapărat însă și „eroul pozitiv“ al cărții, mai ales dacă ne luăm după proverbul: „Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești“. Spre deosebire însă de eroii amintiți mai sus, Matei este singurul recuperabil. Cartea poate fi citită și ca un bildungsroman care începe cu coborîrea în infern a eroului; de unde acesta se întoarce, așa cum am mai spus, salvat !... Toți acești eroi ai cărții au foarte multe păcate, sînt impostori (Mănăilă, Macarie), adepți ai luxuriei (doctorița Iulia), trădători (Lucian Maltopol), escroci (Manuel Panaitescu), dar păcatul cel mai mare, comun de altfel tuturor, este totuși altul. Căci în acest abis al sufletelor în care coboară Teodor Mazilu, păcatul capital este indiferența față de celălalt sau, altfel spus, frigiditatea afectivă. Se urmărește, de fapt, un proces de alienare, cauza principală a acestei alienări fiind, așadar, incapacitatea de a iubi. Din această pricină eroii decad și se autodistrug ! La capătul unei vieți bîntuite de vîntul aspru al singurătății îi așteaptă moartea sufletească. Spuneam că eroul principal este în cele din urmă salvat, că el este singurul care, la sfîrșitul

cărții, se întoarce din infern. Iată câteva fraze extrase din ultimele pagini ale cărții, fraze care precizează foarte concludent mobilurile salvării: „Matei se obișnuise să primească și crezuse că toți îi sînt datori și uitase că trebuie să dăruiască și el“... „Pe cine iubise el ? Nu simțise nevoia să iubească și să ocrotească... Bucuria descoperirii acestor erori era atît de mare încît alunga parcă ceva din gravitatea lor“... Așadar, Matei înțelege că nu se poate trăi fără dragoste. Cartea (primul volum) se termină cu o constatare semnificativă și ea: „...Iulia dispăruse, dar setea lui de iubire rămăsese și asta îl făcea fericit“. Cartea aceasta, a devenirii pictorului Matei Alexandru, începe cu niște experiențe negative, dar eroul, aflat în pragul maturității, părăsește, la sfîrșitul primului volum, „casa străină“ în care a locuit o vreme cu niște ființe îngrozitoare. Curiozitatea noastră e foarte mare: Cine sînt oamenii minunați spre care se îndreaptă Matei Alexandru la sfîrșitul acestui volum ? Cum vor arăta acei oameni ieșiți de sub condeiul lui Teodor Mazilu ?... Deocamdată îi avem pe acești „negativi“ și în descrierea lor prozatorul ni se dezvăluie ca un portretist remarcabil. Scormonind sufletul lor întunecat, el se dovedește a fi un analist de o rar înfîlțită acuitate și inteligență (inteligența autorului nostru este, din

fericire, una artistică și nu doar speculative).

Cîteva personaje memorabile domină cartea ! S-o amintim, de pildă, pe Iulia Mateescu, uluitor de frumoasa doctoriță, ființă depravată, orgolioasă, cinică, pe jumătate nebună, snoabă și, după părerea creatorului ei, irecuperabilă ! Sau pe Mănăilă, pictor fără talent. În sufletul său de ticălos orice sentiment uman a fost extirpat !

Incrimînd cu specifică necruțare și luciditate păcate și vicii condamnabile, cartea aceasta poate părea destul de inconfortabilă unui cititor dispus doar să se amuze pe seama defectelor omenești. Intransigența autorului poate să-i pară acestuia excesivă. Pînă la urmă va trebui însă să recunoască, acceptînd în acest fel cartea, că rar i-a fost dat să citească o proză în care latura vulnerabilă a naturii umane să fie atacată cu atîta vigoare și pasiune critică. Și noblețea unei astfel de „bătălii“ nu mai e necesar, credem, s-o subliniem. Sîntem convinși că acest roman remarcabil al lui Teodor Mazilu va trezi ecoul pe care îl merită.

Sorin Titel

*) Teodor Mazilu — *Intr-o casă străină*, Editura Cartea Românească, 1975

Comentarii despre Camil Petrescu

MERITUL dintii al eseurilor lui Ovidiu Ghidirmic despre Camil Petrescu*) stă în reactualizarea sau chiar punerea unor probleme de interes mai general (urbanitate și violență în polemică, poezie și filosofie, creație și ideal artistic, tradiția ca reper-toriu tipologic), fără totuși o preocupare specială în această direcție și fără a se propune, dacă nu de-a dreptul soluționări, cel puțin opinii precizate, autorul arătându-se un spirit iubitor de prudență până la conciliieri riscante, măsurat în expresie și chiar atingând performanța stilistică de a fi în același timp neted și prețios, elaborat și oarecum elementar. Nici de tot analitice, nici avântându-se în discuții de idei, cel mai adesea glosări pretențioase, parafraze și descripții, comentariile lui Ovidiu Ghidirmic, acestea despre Camil Petrescu, dar și cele publicate în ultimii 7—8 ani, îndeosebi în revista „Ramuri”, pornesc în genere de la considerarea critică a judecăților și opiniilor constituite ori de mare circulație despre o operă și nu de la opera însăși; în loc însă de a face în chip vizibil o „critică a criticilor” ori de a-și avansa, prin delimitare, propriul punct de vedere, autorul își stinge elanul polemic într-un examen de tip „monografic”, încărcat de greaua povară a referințelor folosite, chiar dacă nu mereu numite, ambiția nejustificat totalitară strivind uneori interesante observații personale sub apăsarea formulărilor ce țințesc spre cuprinderea întregului și pentru care, e cazul s-o spun limpede, criticul nu mi se pare a avea vocație.

Notabilă, dintre cele câteva sugestii existente în această carte, bune idei adică, rămase într-o fază embrionară, socotesc a fi caracterizarea romanului **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război** în raport de descifrarea unei opoziții între ordinea intelectuală și ordinea instinctelor. „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” — scrie Ovidiu Ghidirmic — este romanul

ordinei intelectuale, opusă cu ostentație și cu tenacitate **ordinelui instinctual**. [...] tăria creației epice este dată nu de nuanțele meditației (acestea, nesuținute de focul creației artistice, spontane, ar agasa lectorul), ci de acest **sens general** al operei, al incompatibilității între **gândire și existență automată**, între **ordinea intelectuală și ordinea instinctuală**. Trecind peste inabilita și inutila paranteză, cu așa de tipică plăcere a zicerii lector, în loc de cititor, nu e fără interes a observa cum preferă criticul, unei urmări a ideii abia schițate, o dificilă aventură printre termeni și printre asociații largi, prea largi pentru posibilitățile lui; iar pentru aceasta reproduc pasajul pe care l-am suprimat în citatul anterior: „Aici scriitorul atinge treapta de sus a valorii (!), dând tot ceea ce poate da temperamentul și structura sa artistică, excesiv meditativă, formată la granița științei cu literatura, a filosofiei cu metafora.

Natură predominant reflexivă, de bogată cultură filosofică, aproape negălată între cele două războaie (dintre scriitorii interbelici, numai Blaga suportă o comparație cu Camil Petrescu; dacă la unul **poezia** este izvorul filosofiei, la celălalt **filosofia** este izvorul literaturii), scriitorul va trage toate concluziile, pornite din realitatea imediată, pe terenul filosofiei, în speță, pe terenul **gnoseologic**. Sint, în aceste câteva fraze, atâtea confuzii, este atîta amestec de idei primite, încît pentru a stabili oarecare ordine e nevoie de un spațiu cu mult mai întins și de un efort cu mult mai mare: greu, în critică, este să fii limpede. Pe scurt: a avea o „bogată cultură filosofică” nu înseamnă neapărat a fi și o „natură predominant reflexivă”; temperamentul lui Camil Petrescu este mai degrabă pătimaș, aprins, „întărit”, nicidecum „meditativ”; Blaga este în primul rînd filosof, în poezia lui „ideile” sînt mereu superioare expresiei, „ștearsă” îndeobște, dar iluminată de focul gândirii; în sfîrșit, Camil Petrescu ajunge la filosofie după și prin literatură, în virtutea unei „aspirații” către o înaltă spiritualitate despre care s-a mai vor-

bit (pe larg și în termeni potriviți a făcut-o Liviu Petrescu în **Realitate și romanesc**, 1969). Împrejurarea că personajele lui Camil Petrescu, din romane ca și din drame, tind spre o „ordine intelectuală” nu-i transformă, automat, în intelectuali ori în „filosofi”. Oamenii superiori, eroii scriitorului nu prea sînt, în înțelesul adevărat al expresiei; în schimb, vor să fie, manifestă în toate situațiile o extraordinară voință de superioritate pe care de regulă încearcă s-o atingă în planul intelectualității.

Ovidiu Ghidirmic însuși observă că „după eșecul amoros, Ștefan Gheorghidiu se afundă în paginile **Criticilor rațiunii pure**, căutînd, acolo, satisfacțiile refuzate de ordinea terestră”: spiritualitatea este, vădit, o compensație, are o valoare de refugiu, și e chiar pueril a căuta sofisticate explicații pe, cum zice criticul pierzînd orice măsură, „terenul **gnoseologic**”. Este probabil cu puțință a se presupune chiar existența unui parvenitism care nu mai este direct social ori politic, dar intelectual. Voința de ascensiune în plan material e trecută în acea dorință de confortare la o ordine a spiritului absolută pe care o nutresc și Andrei Pietraru, și Pietro Gralla, și Ștefan Gheorghidiu, și Fred Vasilescu, toți suferind cu voluptate cînd au prilejul să-și contemple condiția superioară și singularizatoare. „Onoarea” pe care o remarcă bine Ovidiu Ghidirmic drept „un sentiment profund al dignității” este însă trăită în chip bovaric de personajele scriitorului, în virtutea unor mecanisme sufletești fără legătură cu „dramele de conștiință” la care criticul se referă îndelung și cu un nepotrivit respect — nu doar cu acest prilej vădit, ba chiar foarte adesea — pentru formulele puse în circulație de manualele școlare. Riscurile concilierii... și ale „sentimentalismului”.

Dintre multe chestiuni de ordin general, puse în chip indirect de comentariile lui Ovidiu Ghidirmic, de semnalat mi se pare a fi, înainte de toate, aceea a stilului polemic.

Autorul nu este singurul care astăzi privește într-un fel idilic polemicile de altădată și în genere literatura epoci-

lor trecute, suspinînd nostalgic după închipuite însușiri ce s-ar fi pierdut, scriind că, de exemplu, „Cine privește cu atenție istoria scrisului românesc nu poate să nu observe, ulmit și plăcut impresionat, în același timp, amploarea și vigoarea cu care se duceau la noi polemicile, numărul mare al disputelor ce caracterizau epocile-cheie ale literaturii (semn neîndoielnic al vitalității literaturii și culturii române, în general), dar mai ales stilul și eleganța disputelor”. Amploare și vigoare — da, însă mă întreb unde anume a găsit Ovidiu Ghidirmic „eleganța” și „stilul” (în sens de galanterie — fiindcă se mai vorbește, tot nostalgic și tot suspinător, de „turniruri cavalierești”, de „distincție” etc.) în chiar numai polemicile lui Camil Petrescu? Acest bucolism istorico-literar nu e cîtusi de puțin inofensiv și, dacă în privința polemicilor de altădată lucrurile sînt oarecum simple, nu pot trece totuși peste împrejurarea că Ovidiu Ghidirmic este un detractor cît se poate de inelegant al lui Lovinescu, văzut ca „natură relativ placidă” ce „nu poate să se debaraseze de «micile» frecuşuri epidermice și unele stăruitoare, obsesive resentimente, pornite din sfera conflictelor zilnice”, „critic lipsit de capacitate speculativă, de intuiție, de aderență psihologică”, „critic sinestezic, declanșator al stărilor pur emoționale”, exercitînd „o autoritate, în primul rînd, stilistică”. Un tip de autoritate la care autorul acestor comentarii pare să nu aspire.

Mircea Iorgulescu

Seriozitatea jocului

INTERESANTĂ în romanul lui Ludovic Roman (**Racheta albă**, Ed. Ion Creangă) este, în primul rînd, funcția dublă a epicului: pretext pentru transmiterea unor informații de ordin științific utile cititorului foarte tîrziu și, probabil, nu numai lui — pe de o parte, text de întîmplări aventuroase cu și despre copii — pe de alta. Un roman-informație în ultimă instanță, instructiv și plăcut deopotrivă. Trei școlari în vacanță, radiomatori încercați, formează, în alianță cu un corb vorbitor, o echipă de detectivi în urmărirea unor mesaje radio bizare emise constant pe o anume lungime de undă; obținînd sprijinul unui bătrîn și multilateral profesor, copiii se avîntă într-o aventură plină de neprevăzut, ce le solicită, consecutiv sau concomitent, inventivitatea, cunoștințele tehnice, spiritul de inițiativă, vioiciunea, prilej cu care descoperă „racheta albă”, o veche clădire dintr-un parc unde un alt grup

de congeneri construisese, cu mijloace proprii, un interior de veritabilă rachetă cosmică, efect al unei neobosite pasiuni pentru astronauțică. Intrînd în legătură, cele două echipe, după un număr de peripeții savuroase, fuzionează continuînd împreună investigațiile detectiviste, soldate finalmente cu o mulțime de descoperiri... științifice. Fiecare întîmplare prin care trec tinerii eroi le aduce un șir de informații din diverse domenii și, totodată, prin caracterul amuzant, îi reconfortează. Frumoase zile, utile-dulci, de vacanță...

Autorul cunoaște bine psihologia infantilă, vede în patosul jocular al copiilor mișcarea irepresibilă a curiozității, știe să apeleze la memorie pentru a conserva naturalețea copilăriei. Mai ales însă știe să scrie proză, integrînd situațiile și personajele într-o imagine epică de construcție simplă dar adevătată intențiilor. Este, cu alte cuvinte, un bun povestitor. De aici și evitarea didacticismului într-o carte care, altminteri,

conține tot atîtea informații cît un manual. Universul copilăriei e descris din interior, prin chiar felul de a fi al personajelor, fără afectare matură a copilăriei, cu seriozitate însă și mizînd pe ambiguitatea jocului infantil. Dacă latura instructivă a cărții e aproape programatică (uneori colportînd exagerat informații ce depășesc, cred eu, nivelul de înțelegere al vîrstei), și prin asta chiar, interesantă și atrăgătoare, în ce privește aspectul romanesc se pot observa iarăși lucruri interesante. Ludovic Roman povestește nu doar cursiv și dezinvolt, dar foarte atent la stil, care este cînd oral și sugerînd spontaneitate, cînd artist și divagant. În fond, în cazul acesta, stilul urmează tema cu fidelitate, singurul rost al exercițiului stilistic fiind acela de a da impresia de firese în legătură cu materia epică.

Risipă de imaginație nu se face în acest roman, în sensul că întîmplările narate par a fi luate dintr-o realitate verificabilă, dar impresia aceasta nu face decît să pună în evidență tehnica prozatorului, o tehnică bazată pe refuzul artificiilor de construcție și, implicit, pe afirmarea naturală a naturalului. Scriind **Racheta albă** Ludovic Roman a înțeles că despre copilărie nu se poate scrie eficient, adică relevant, decît considerînd-o drept vîrstă înimitabilă, care, privită de sus și prin afectare, se devaluie deformat, singura cale de exprimare fidelă a conținutului ei rămînînd aceea a înțelegerii principiului ce o guvernează: seriozitatea jocului. Într-un altare sens, romanul acesta este și o monografie a detaliilor principiului de mai sus.

Laurențiu Ulici

Calendar

- 24.V. 1923 — s-a născut Victor Pălea
- 24.V. 1923 — s-a născut Ion Caracul (Stelian Diaconescu)
- 24.V. 1966 — a murit AL. Cazan (n. 1872)
- 25.V. 1929 — s-a născut Mara Giurgiuca.
- 25.V. 1921 — s-a născut Roman Luca
- 26.V. 1822 — s-a născut Edmond Goncourt (m. 1896)
- 26.V. 1911 — s-a născut G. C. Măcolescu (m. 1967)
- 26.V. 1917 — s-a născut Mariana Șora
- 26.V. 1936 — Th. Capidan rostește la Academia Română discursul de recepție despre Romanitatea balcanică
- 26.V. 1939 — Liviu Rebreanu este ales membru al Academiei Române
- 27.V. 1862 — s-a născut AL. Voivăda (m. 1931)
- 27.V. 1971 — a murit Victor Chereșteșu (n. 1895)
- 28.V. 1906 — s-a născut Ion Popescu-Puțuri
- 28.V. 1913 — s-a născut George Macoveșcu
- 29.V. 1919 — s-a născut Werner Bossert
- 28.V. 1919 — Șt. Clobană își rostește discursul de recepție la Academia Română
- 28.V. 1935 — Ion Petrovič rostește discursul de recepție la Academia Română despre Alexandru Philippide
- 28.V. 1963 — a murit Ion Agârbăceanu (n. 1882)
- 29.V. 1905 — s-a născut Dinu Bondi (m. 1972).
- 29.V. 1940 — Liviu Rebreanu rostește la Academia Română discursul de recepție — Laudă țaranului român
- 29.V. 1948 — G. Călinescu devine membru al Academiei, în locul lui Sextil Pușcariu
- 29.V. — se împlinesc 36 de ani de la moartea (1945) lui Mihail Sebastian (n. 1907)

MIHAI VITEAZUL — EROU

ALBA IULIA

DISPARIȚIA fizică neașteptată a eroului în 1601, apoi stingerea treptată a contemporanilor epopeei sale n-au aruncat asupra memoriei lui Mihai Viteazul țărâna uitării. Numele său era evocat la mijlocul veacului în legătură cu acțiunile antiotomane ale unor Matei Basarab sau Mihnea al III-lea. Repetatele încercări de unificare a celor trei țări române, sau faptul că atît Radu Șerban la începutul veacului al XVII-lea, cît și Cantacuzinii la sfîrșitul lui sau la începutul veacului următor, își puneau speranțele în Imperiul Habsburgilor pentru eliberarea țării și a popoarelor din Balcani, confirmă persistența imaginii brațului înarmat al lui Mihai Viteazul, memoria acțiunilor sale eliberatoare și unificatoare. Pînă și ofensiva culturală a unor Matei Basarab, Șerban Cantacuzino sau Constantin Brîncoveanu, desfășurată în cele trei țări române, pînă departe în Balcani și Levant, nu a reprezentat în fond decît convertirea în act de cultură a campaniilor lui Mihai Viteazul. Se explică astfel de ce în *Letopisețul Cantacuzinesc*, amplă compilație partizană atribuită lui Stoica Ludescu și datînd de la sfîrșitul secolului, se reproducea integral o cronică favorabilă Domnului, *Cronica Buzestilor*, elaborată la puțin timp după moartea sa.

Nu e mai puțin adevărat însă că marea boierime, deținătoarea puterii în aproape întreg secolul al XVIII-lea, era în ansamblu refractară rememorării unei domnii autoritare. Pentru ca înțelegerea și asumarea ideii unității să devină fapt istoric a trebuit să intervină noi condiții social-politice și culturale, deschizînd o nouă epocă — aceea a definirii poporului român ca națiune modernă. Ceea ce conferă literaturii lui Mihai Viteazul sensuri inedite.

Un moment de răscruce: Școala Ardeleană

AFIRMAT în preajma revoluției franceze, iluminismul românesc, care își propunea, ca pretutindeni, înlăturarea racilelor sociale prin luminile rațiunii și ale culturii, avea ca trăsătură specifică idealul național. Faptul că mișcarea cunoscută sub numele de Școala Ardeleană, reprezentativă pentru încetățenirea curentului la noi, s-a dezvoltat într-o provincie în care populația română era lipsită de drepturi elementare, iar naționalitatea îi era contestată, a contribuit esențial la această orientare. Pentru a cultiva mindria națională a poporului său, Samuel Micu Clain elaborează mai multe lucrări istorice, dintre care ultima, *Istoria, lucrurile și întîmplările românilor*, tratează pe larg evenimintele începînd cu epoca de formare pînă în vremea sa. El condamnă separarea politică a Moldovei și Țării Românești considerînd-o drept cauză a slăbiciunii lor în fața Imperiului Otoman. De aceea, faptele reprezentative pentru domniile unor Ștefan cel Mare sau Mihai Viteazul erau narate cu simpatie și căldură. Și mai ample sînt referințele la acestea din opera lui Gheorghe Șincai, *Cronica românilor și a altor neamuri*, concepută cronologic, datele evenimentiale fiind urmărite an de an. Iar în *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, Petru Maior protecta imaginea Daciei în viitor, prezentîndu-l pe Mihai Viteazul, evocat în capitolul „Bărbăția românilor”, drept simbol istoric al acestei reînvieri.

Prin Gheorghe Lazăr, Damaschin Bojincă, Florian Aaron și alți cărturari de la începutul secolului al XIX-lea, Școala Ardeleană trecea cultul eroului peste muni.

În Principatele Române reprezentanții Școlii Ardelene au avut de luptat de la început cu fanarismul cosmopolit și decadent. Transformînd catedra sa de la Sf. Sava în tribună social-politică națională, Gheorghe Lazăr populariza, în preajma anului revoluționar 1821 — cum își amintea mai tirziu fostul său elev Petru Poenaru — „luptele și virtuțile patriotice ale bărbatilor care au ilustrat națiunea, unii cu eroismul lor, ca Mihai Bravul, Ștefan cel Mare, Vlad și Mircea cel mîntos, alții prin avîntul ce au dat limbii române în cultura ei, ca Văcăreștii”. El înfiera prin contrast decadența morală contemporană și „barbariile privilegiați-

lor”. Iar Simion Marcovici relata în „Curierul de ambe sexe” din 1837—1838 că a văzut pe cititorii biografiei închinată de Fl. Aaron marelui și nefericitului înfăptuitor al primei uniri politice naționale, „cu lacrimile pe ochi și cu pieptul sălînd de suspinuri”.

Cît de mult au contribuit reprezentanții Școlii Ardelene la transformarea mentalității sociale în Muntenia și Moldova o demonstrează și adresa din 1831, semnată de Iordache Golescu ca mare logofăt al dreptății și adresată către Obșteasca Aduană din București. Debutînd cu invocarea în spirit iluminist a progresului național, de știință și meșteșuguri în epoca modernă, autorul adresei considera stăpînirea romană în Dacia și domnia lui Mihai Viteazul drept „veacul cel de aur”.

Aceeași schimbare de optică se reflectă și în creația literară propriu-zisă. Părăsind haina modestă de „ancilla teologiae” sau de rimă la herbul țării, ea evoluează între măsura clasică și avîntul romantic, abordînd toate marile teme lirice. Poezia patriotică, adesea de evocare istorică, e tot mai frecventată. La început ne aflăm în fața unor adaptări sau imitații de tipul poemelor antiotomane *Trîmbița românească*, răspîdită în manuscris sau ca foaie volantă tipărită după revoluția din 1821. Poezia reprezenta adaptarea, cu adaosuri originale, a unui vestit marș patriotic grec de Adamantio Coray, înlocuind marile nume ale antichității cu Mircea cel Bătrîn sau Mihai Viteazul.

Curînd locul unor asemenea adaptări e luat în gustul public de creația originală. De multă popularitate s-a bucurat — de pildă — poezia lui I. Eliade Rădulescu, *O noapte pe ruînurile Tirgovistei* (1836), unde fostul discipol al lui Gheorghe Lazăr descifra liric, în cinci strofe, semnificația eliberatoare a victoriilor obținute de „Mihai cel Mare” și de generalii săi (Frații Buzesți, Radu Calomfirescu, Popa Stoica din Fărcaș) în anii 1594—1595, împotriva „trufiei otomane”. Pentru a celebra într-o a șasea strofă pe Domnul Uni-

rii, asemuit cu vulturul, stăpîn „poruncitor” pe „toată România”.

Dar Eliade Rădulescu nu s-a oprit aici. Întemeietorul presei românești pune la dispoziție publicațiile și tipografia sa pentru popularizarea informației istorice și a interpretărilor artistice ale eroului național. Mai mult, poetul încearcă temerar abordarea epopeei. Astfel, primul cînt al poemei de largă respirație *Mihaida* apărea în 1846, cu alte cuvinte în preajma revoluției de la 1848, iar al doilea în 1859, anul Unirii Principatelor Române. Ca model declarat serviseră epopeile lui Homer, Virgiliu, Torquato Tasso. Scopul patriotic urmărit de autor prin demersul poetic era definit din invocație: „Spune-mi, o muză, toate eroicele fapte, / Profunda înțelepciune a bărbatului cel mare / Ce singur întreprinse și fapta-ndependenței / Și fapta de unire...” Nu putem decît regreta că poetul, căruia nu-i lipsește, dincolo de un anume retorism paligenesic, nici forța și invenția epică, nici sentimentul sublimului, și-a părăsit unelele prematur în momentul în care domnul jură pe sabie cu boierii săi solidaritate în declanșarea acțiunii.

Un rol deosebit pentru crearea climatului favorabil abordării literare a epocii lui Mihai Viteazul a revenit acțiunilor culturale ale lui Mihail Kogălniceanu. Crescut sub zodia istorismului regenerativ al Școlii Ardelene și al școlii istorice naționale germane, însușindu-și exemplul istoriografiei romantice franceze sau ruse, M. Kogălniceanu încurajează literatura de inspirație istorică națională, atît prin programul „Daciei literare” din 1840, cît și indirect, prin *Cuvîntul introductiv la cursul de istorie națională* din 1843, rostit la Academia Mihăileană din Iași, sau prin editarea cronicilor țării. De altfel, întreprinzînd în 1837 o prezentare sintetică a *Limbii și literaturii române sau valahe* pentru lectorul german, el nu uitase să amintească că aga G. Asachi, „cel mai mare poet al românilor”, ar fi scris o tragedie, *Mihai, eroul românilor*, „dar acest manuscris a ars în incendiul cel

mare din Iași, la 1827”. El știe de așezarea I. Eliade Rădulescu, care „ocupă un din cele dintîi locuri între poeții noștri”, elaborează „o mare epopee națională” a cărui principal erou este Mihai Viteazul, domnul Munteniei, care a trăit în secolul al XVI-lea.

Următor îndemnului lui M. Kogălniceanu, dar și exemplului poeziei ruinelor la Cîrlova la Eliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu se inspiră în 1842—1844 în cercetarea monumentelor istorice aparținînd nordului Olteniei și Munteniei. capodopera sa, *Umbra lui Mircea la zia*, soția lui Mihai Viteazul relatează umvoievodale despre strălucitele fapte arme ale soțului ei. În *Trecutul la năstirea Dealului*, poezie bcazionată de vizitarea minăstirii de către Bibescu care ingenunchiase demonstrativ în capului lui Mihai Viteazul, poetul e credințat că eroii îngropați în fruntea acesta vor sprijini lupta cumplită a cîvii, cînd se va întîmpla ca „România ardice fruntea sa”. Aceleași încredere viitor îi corespundea și poezia *O imprecă dedicată oștirii române* cu prilejul parșii manevrelor militare din aprilie 1848. Ceea ce explică amintirea lui Mihai Viteazul, a Buzestilor și a luptei de la Iugăreni.

Nicolae Bălcescu și poeții revoluției de la 1848

CONTACTUL timpuriu cu mărturiile trecutului, dar și frecventarea turarilor ardeleni sau îndemnul lui M. Kogălniceanu, au contribuit la orientarea lui Nicolae Bălcescu în domeniul istoriei naționale. Iar starca de decă a Țărilor Române în lumina epocilor glorie ale trecutului îl determină să lucreze cu entuziasm în tinăra armată a țării să dedice primul său studiu istoric

OU LITERAR

INTRAREA LUI MIHAI VITEAZUL ÎN ALBA IULIA, pictură de C. Lecca

cării trecutului militar al românilor. De aici preocuparea sa pentru epoca lui Mihai Viteazul. Ea continuă să se afirme în paginile „Magazinului istoric pentru Dacia” unde se concretizează, într-un **Buletin despre portretele principilor Tării Românești și ai Moldaviei ce se află în Cabinetul de stampe de la Biblioteca Regală din Paris** și într-un studiu special dedicat **Campaniei Românilor în contra turcilor de la anul 1595**. Datat 23 ianuarie 1847 din Paris, studiul sublinia în final că prin faptele sale de excepție Mihai Viteazul „lucra la crearea naționalității românești, la unirea tuturor românilor într-un stat politic”. Istoricul considera ideea „singură mintuitoare pentru noi... și care singură trebuie să fie ținta politică a românilor” „astăzi”. El își exprima cu același prilej regretul că împrejurările nu l-au iertat să ofere operei sale „podoaba stilului” literar. De aceea — așa cum aflăm, de pildă, din corespondența sa cu Vasile Alecsandri din aceeași epocă — Bălcescu își propunea să realizeze o vastă operă literară și istorică în același timp, în care să urmărească viața eroului de la început și pînă la sfîrșit și care să constituie cartea de capîti a generației sale. Nu insistăm asupra valorii istorice a acestei capodopere mult discutate. Nici în legătură cu geneza ei pentru care noi înșine am adus modeste contribuții. **Românii supt Mihai Vodă Viteazul** reprezintă nu numai mesa-lul fierbinte la unire și luptă pentru libertate a unui revoluționar pașoptist și istoric patriot, dar, în același timp, omagiul literar cel mai reprezentativ adus în veacul trecut marelui domn. „E mai multă poezie — observă N. Iorga — în descrierea Călugărenilor, în durerosul strigăt de nfringere de după Mirislău, în zugrăvirea ruinelor de la Tîrgoviște, decît în ele-giile... lui Cîrlova, decît în cele dintîi producții ale lui Alecsandri”.

E interesant totuși că în mijlocul evenimentelor revoluționare de la 1848, la care Bălcescu participă direct, evocarea sau nvocarea lui Mihai Viteazul au revenit ultiora. Dintre poeți, I. Eliade Rădulescu

da publicității la începutul anului 1848 și făcea să fie interpretat scenic, pe muzica lui I. Wachman, un fragment de operă venit să aducă aminte românilor „acea bătălie memorabilă de la Călugăreni (ce singură-n istorie se poate asemăna cu Maratone și Salamina)”. Fragmentul reprezintă cea mai veche încercare dramatică românească, păstrată și publicată despre Mihai Viteazul. Cezar Bolliac propunea adunării revoluționare de pe Cîmpia Libertății să se înalte statul eroilor României: Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu, Gheorghe Lazăr. A. Pelimon dedica un amplu poem, compus din 187 strofe a cîte 6 versuri, **Vestitei bătălii de la Călugăreni**, cu subtitlul „rememorare despre gloria românilor”. La rîndul său, tînărul Al. Odobescu, în vîrstă de numai 15 ani, își propunea să scrie, în primăvara anului 1848 și în timpul evenimentelor revoluționare, o tragedie dedicată lui Mihai Viteazul, din care au ajuns pînă la noi două fragmente în manuscris. Dar ecoul cel mai puternic, trecînd din generație în generație, l-a provocat cunoscuta poezie **Un răsunet** de Andrei Mureșanu, pusă pe muzică sub titlul **Deșteaptă-te române**. Aici, în fața „mărețelor umbre” ale lui Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare și Ioan Corvin de Hunedoara, strănepoții „cu brațele armate” și pătrunși de focul sacru al eroilor, jură ca luptînd pentru „sînta” libertate „să fim pururea frați”.

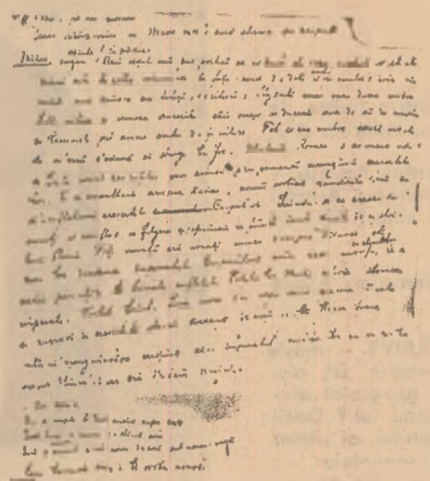
De la Unirea Principatelor la Războiul de Independență

PREGĂTIREA conștiințelor pentru înfăptuirea idealului unității naționale, care primise un puternic impuls la 1848, a continuat în tot deceniul următor, cu participarea activă a scriitorilor.

S-a observat că Alexandru Ioan Cuza a împrumutat, ca domn al statului național român, elemente din costumul lui Mihai Viteazul, popularizat de gravurile vremii. Nu întîmplător într-o **Hora Unirii**,

ULTIMA NOAPTE A LUI MIHAI CEL MARE, tablou de Theodor Aman inspirat din versurile lui D. Bolintineanu

Mihai Eminescu, **Mira** (autograf), Biblioteca Academiei, mss. rom. 2 254, f. 175

Nicolae Bălcescu, **Românii supt Mihai Voevod Viteazul** (autograf), Biblioteca Academiei, mss. rom. 77, f. 50

circulînd anonim sub formă de foaie volantă sub stema Principatelor Unite, ca și în poeziile ocazionale ale unui C. D. Aricescu, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul erau premergătorii ilustrați ai actului de la 24 ianuarie 1859. Mai mult, în cadrul campaniei prounioniste desfășurate pe plan extern, Dora d'Istria publicase în ziarul „Il Diritto” din Torino, încă din 1856, un articol îndreptat împotriva soluției unui domn străin, încheind prima parte cu versurile poetului francez: „Au trône de Michel dont vous êtes jaloux / Le dernier des Roumains a plus de droits que vous”.

Poetul pașoptist și unionist în opera căruia epopeea lui Mihai Viteazul a găsit ecoul cel mai amplu și mai divers a fost fără îndoială romanticul D. Bolintineanu. Dacă în revista lui G. Barițiu din Brașov „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, Bolintineanu publicase în 1844 un așa zis **Cîntec popular (Din vremea lui Mihai Viteazul)**, majoritatea versurilor dedicate domniei acestuia fac parte din ciclul baladesc al **Legendelor istorice** (1847—1869) care l-au adus celebritatea. Multe interpretează în sens romantic fapte de cronică. Puse pe note, unele legende circulă și azi ca balade quasi populare. Cu toate cusururile stilistice, aceste mici poeme, scrise adesea pe un ton sentențios și profetic, au meritul de a fi gravate în metalul nobil al dragostei de țară. Patru din ele deveneau accesibile și lectorului francez, prin culegerea **Brises d'Orient**, apărută la Paris în 1866, în tălmăcirea autorului. Efortul antiotoman al epocii lui Mihai Viteazul era evocat și într-un amplu poem epico-liric **Andrei sau luarea Nicopolei de români**. Tot în 1866 Mihai Viteazul, singur sau alături de Ștefan cel Mare, apărea poetului în **Eumenidele sau satire politice** ca un fel de Vergiliu călăuzitor prin iadul și raiul contemporan. Unii istorici au preferat încercarea monografică **Viața lui Mihai Viteazul**, „făcută pentru înțelegerea poporului”, apărută în două ediții. În sfîrșit, de o largă apreciere și notorietate în epocă s-au bucurat dramele istorice ale lui Bolintineanu inspirate de personalitatea marelui domn, în pofida conventionalismului romantic și a carențelor de construcție dramatică (**Mărirea și uciderea lui Mihai Viteazul**, 1866, **Mihai Viteazul condamnat la moarte**, 1867, **Mihai Viteazul după bătălia de la Călugăreni**, 1868). Ele au prilejuit însă creații memorabile unor actori ca M. Pascali și au constituit un exemplu pentru încercările dramatice ale tînărului M. Eminescu.

Răspunzînd îndemnului „Daciei literare” și al lui N. Bălcescu, Vasile Alecsandri abordează și el epoca lui Mihai Viteazul, mai întîi prin poezia așa-zis populară, apoi în creații de factură personală. Lăsînd deoparte idila de tip anacreontic dedicată iubitei lui Mihai Viteazul, **Tudora de la Tîrșor**, datată București, 1864, ceea

ce reține atenția e legenda din 1868, **Calul Cardinalului Batori**, un fel de replică la **Mihnea și Baba**, introdusă printr-un motto din poema visterului Stavrinov. Relatînd în versuri sacadate, pline de mișcare, fuga oarbă de pe cîmpul de luptă a cardinalului, după bătălia de la Șelimbăr, poetul sugera, cu participarea naturii, spaima crescîndă, terifiantă a acestuia în fața „umbrei vitejești a lui Mihai”. În momentul în care această umbră, construită de imaginația infierbîntată a fugarului, apare copleșitoare și de neevitat, calul alb al lui Andrei Bathori „cade mort de jalea stăpînului seu”.

Ecoul versurilor lui Bolintineanu e evident și în **Proemiul lui Mihai eroul**, baladă evocînd intrarea în Transilvania din 1599, în ziarul „Concordia” din Budapesta, sub semnătura lui Iosif Vulcan, viitorul naș literar al lui Eminescu.

În ce privește apariția Domnului primei Uniri în opera poetului nostru național, George Călinescu a descifrat cu multă răbdare din încurcatele însemnări de manuscris și feluritele planuri de tinerețe mereu schimbate, substanța unei drame în cinci acte, pusă sub semnul „îngerului Unirii”, dar în care Mihai Viteazul e în cele din urmă un personaj secundar. Evoluția tematică poate fi sesizată și din succesiunea titlurilor proiectului: **Mihai cel Mare**, **Marcu Vodă**, **Mira** sau **Anna Movilă**. În proiect se deslășesc ecouri goethene și shakespeareane. Dintre replicile schițate, remarcabil prin grandoearea vizionară și patriotismul înflăcărat ni se pare monologul rostit de Mihai Viteazul la găsirea unei file smulse de vînt. Trecînd ca orice personaj legendar dincolo de timp, acesta da astfel citire în scenă unui veritabil poem închinat sînei din perspectivă cosmică. Eroul român, devenit împăratul Carpaților, redesteptat la amintirea Romei, era asemuit cu Jupiter căruia îi dau ocol vulturii și care cu fulgerele sale învie munții. Poemul în nuce aparținea unui „june poetic”, care „scria cu viitorul...duioasele sunete ale inimii sale”, trăsături sub care Eminescu se zugrăvea desigur pe sine însuși.

Un moment important în viața Bucureștilor și a țării l-au reprezentat festivitățile prilejuite de dezvelirea monumentului lui Mihai Viteazul, de pe locul mînăstirii Sf. Sava, la 8 noiembrie 1874. Cu acest prilej, Mihai Pascali recita în public poemul **Călugărenii**, operă ocazională azi uitată a tînărului Al. Macedonski. Deși amintea prin formă de **Mihnea și Baba**, tabloul bătăliei nu era lipsit de

Nicolae Liu

(Continuare în pagina 14)

ALBA IULIA

Ianuarie tirziu... Orașu-i cu arderile înalte.
Caut o Poartă
O Poartă uriașă de inimă și istorie.
O poartă de legământ al țării, al Mureșului cu
viața noastră toată.
Să-l răsfoiesc fiecare gest, fiecare cuvânt, nesomnul
miinilor arcuite sevă prin flori și piatră pină departe,
foarte departe, în lancea lui Horia, și mai departe
în fluturul lăncului, în steagurile luminii, Unirii...
Caut orașul.
Cel care a fost. De peste două mii de ani. Il caut
și mă întâlnesc cu cel de azi și vorbim despre cel
de mine :

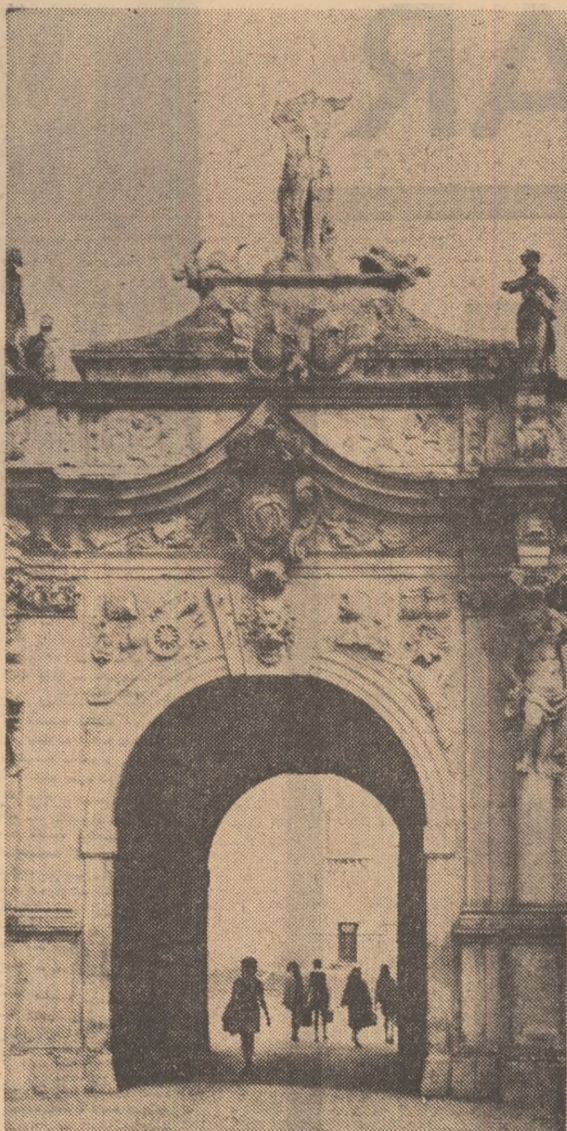
ISTORIA UNUI PORTRET

Așadar :
Alba Iulia.
Fișă geografică : altitudine 330 m ; 46°5' latitudine
nordică ; 21°15' longitudine estică.
Răscruce de drumuri
Răscruce de istorii
Străjeri : partea de vest — înălțimile împădurite ale
Munților Metalici cu vîrf „Mamut” ; partea de est —
dealuri și podisuri ținute în spate de riul Mureș, SEBEȘ,
valea Secașului ; spre sud — culmile munților SEBEȘ-
SULUI cu vîrf Șurianul (2 245 m)

Fișă legendară

Vine Alba Iulia la noi
Cu dacii vine
De mii de ani vine.
Cetate — lumină cu grai statornic dintr-o liniște de
cristale ce leagănă pădurile, izvoarele..., zidurile, dru-
murile, visele... oamenii.
Oamenii purtători ai culturilor CRIȘ, Turdaș, Petrești —
COTOFENI. Triburi de păstori și agricultori ; Așezări
preistorice. Mileniul al V-lea î.e.n. De cînd ? Din ce
ani ? 500—1900 î.e.n.
Așezări preistorice.
Apoi urme și obiecte din epoca bronzului, epoca
fierului...
De unde se văd ?
Din cetatea dacică, de la Piatra CRAIVII — masiv
stîncos — ca un turn al singelui de veghe. De aici
cuvîntul : APOULON de care amintește geograful ale-
xandrin CLAUDIUS PTOLEMAEUS. Oamenii lui ? Dacii
liberi — numiți apuli, Stăpînituri ai pămîntului, ai zilelor
și nopților, ai timpurilor roditoare ale semîntelor.
Zona centrală a Mureșului. O parte din Munții
Apuseni.

Apoulon întemeiat cu cel puțin 2 secole î.e.n. De aici
pledoaria pentru bîlîntul localității . De la Apoulon
la APULUM. Nume imprumutat de la așezarea de la
Piatra Craivii, după ce Decebal e învins de Traian.
Apulumul ? Oraș roman așezat chiar în vatra actua-
lului municipiu Alba Iulia.
Documente ? Vestigiile arheologice. Inceputurile lui
imediat după anul 106 e.n. sub ocupația romană. Apu-
lumul devine în acest timp mare centru militar și
strategic al Daciei. Sediul permanent al legiunii a
XIII-a Gemina, al unor guvernatori ai Daciei și al înal-
ților funcționari : centru rutier, comercial-cultural,
vestit și rostit cu admirație.
Apulum mai înseamnă monede și morminte. Dar mai
ales înseamnă continuitate. O chemare la eternitatea
singelui, graiului, datinilor și obiceiurilor, la inima liberă,
la o cunoaștere de sine.
În secolul al XIII-lea Apulumul devine Alba Iulia :
cel mai important centru al Transilvaniei. Este denumit
CIVITAS. Anul 1545 — Alba Iulia devine capitala princi-
patului autonom al Transilvaniei pînă la 1690.
Poartă românească. Alba Iulia — mărturisită frumu-
sește și ochi de oglindă, de datini și obiceiuri străvechi,
picior de plai legănat de freacăta brazilor și stejarilor
seculari.
Alba Iulia — mărturie de săgeți și furci, în timpuri
zbuciumate. Alba Iulia — poartă de inimă în care
țara și-a încheiat pentru prima oară vîrsta de stea
tricoloră, steag al gîndului de libertate și dreptate na-
țională. Alba Iulia — Oameni și munți.

Poarta cetății Alba Iulia

Și flăcări arzînd în sceptrul lui Mihai Vodă Viteazul...
„Clopotele sună pînă departe.
Pămîntul tremură sub tropotul fierbinte al cailor. Bă-
tăile de tobă se lovesc de zidurile caselor ca un cîntec
al trezirii. Alba Iulia e numai cer, e numai vîz și auz
împletite cu chipul Marelui Voevod. Dimineața netezește
orizontul, parcă-l ia în brațe și-l trimite oamenilor soare
în prag.
Se-nchină steaguri.
Vorba românească e ca o suveică fermecată, îi duce
chipul mai departe, legîndu-l de vîrstele gliei, într-o
horă a fericirii și Unirii,
Unirea e ca soarele.
Curge cu foșnetul cristalin, trecut prin săbii și furci,
prin străzile și cîmpul presărat cu eroi.
Se revarsă în pașii locuitorilor.
În privirile lor.
În fruntea și miinile lor.
În inima lor.
Ca o lavă
în care au rămas incrustate
durere și dor
plîns și jocul nevinovat al copiilor
dorința de libertate ca un imens arc al triumfului
„Io Mihai Voevod după pohta ce-am pohtit, la anul
1599.
1 noiembrie, aici la Alba Iulia, am unit pentru tot-
deauna
Țara Românească, a Ardealului și Moldovei”

spun casele,
spun drumurile,
spun clipele zilei,
clopotele bisericilor,
spune cerul și pămîntul.
Pămîntul și Cerul unei
mari patrii.
Păsările iau numele de Unire în aripă și-l răspîndesc
în văzduh.
Alba Iulia — Carte tipărită — „Noul testament de la
Bălgrad”, „Bucovina” — cea dintîi carte didactică în
limba română din Transilvania.
Alba martiră
Istoria Albei pilpiie peste vremuri de încercări și
răstrijte ca o inscripție înaltă într-o singură îmbrățișare
a singelui pentru destinul patriei dragi.
Alba martiră
Dealul Furcilor — anul 1784 —
Se cutremură crengile copacilor
Sevele lor se trag adînc în rădăcină
Ziua-i cu imensă pată ruginie pe cer
Cinci mii de oameni, aduși cu forța baionetelor și
furcilor, așteaptă împietriți de groază clipele marelui
supliciu al frîngerii cu roata a lui Horia și Cloșca.
Gîndul de ură și durere răneste pămîntul adînc, apa
Mureșului și aerul pînă la capătul lumii. Lanțurile de
la picioarele eroilor sînt mușcate de frig și atîrnă
ca un blestem. Luminile zilei abia transpar prin picla
de durere și cruzime — „Eu mor pentru popor” — atît
s-a mai auzit și trupul lui Horia s-a înfrățit cu pămîntul
înlăcrimat, inima lui înghițînd-a singele oamenilor ca pe
un talisman. Alba Iulia repetă continuu : „Horia. Horia !
al nostru împărat ! Horia. Horia ! Al nostru împărat !
Fire-ai dușmanul în veci blestemat ! Horia, Horia al
meu împărat” ; și se destramă în dealuri și văi mai
încercănătă, cu pumnii strînși pentru dreptate.
Au plîns clopotele Transilvaniei.
Au plîns pădurea și Muntele.
Au blestemat părinții, copiii, săracii săracilor, nea-
murile.

Alba Iulia poartă pe umeri nimbul crezămîntului,
sclav al timpului în care crede, își crește fiii și
florile, doina și păsările, rememorîndu-și vîrsta dăltuită
cu fiecare an trecut tot mai adînc într-un portret de
inimă al Transilvaniei. Lancea lui Horia au preluat-o
urmașii pentru a face dreptate. Cu ea în inimă și suflet
Craiul Munților ridică din nou pe săracii Țării de piatră
împotriva asupririi naționale și nedreptăților sociale,
spunînd prețutîndeni ca și cum ar fi spus un cîntec
aspru, de durere : Nu cu vorbe... ci cu lancea lui Horia
în mină se face dreptatea
„Cit o fost lăncu-mpărat
Domnii-n pat nu s-au culcat...”
Peste dunga zării moșii lui lăncu caligrafiază zborul
gîndului spre o viață liberă și fericită, fără exploatare,
spre o viață a lor, a nației române ca stăpînă a pămî-
ntului pe care-l lucră, și care n-o bucură cu rodul muncii
plin de sudoare.
Lăncu repetă tragedia lui Horia, sub altă formă, sub
alt supliciu, murînd sub streșina unei stele de fin —
copac răsturnat în cale.
Peste Carpați se-aud pașii cîntecului răspicat ca un
tropot imens :
„Hai să dăm mină cu mină
Cei cu inima română
Iarba rea din holde piară,
Piară dușmanul din țară
Si-ntr-o noi să nu mai fie
Decît flori și veselie”.
Toți din Transilvania îl repetă cu voce tare, pe uliți,
pe cîmp, la coarnele plugului, în mine adînc, la adu-
nări... Buzele lor se întrepătrund cu voința inimii, a
singelui, a graiului :
„Noi vrem să ne unim cu Țara
Noi vrem să ne unim cu Țara”

ALBA ADEVARATEI UNIRI

Vine Alba Iulia spre noi : frumoasă și înaltă floare
căreia i s-a rupt cîndva, prin timp, o minunată petală.
Străveche ca însăși istoria ei
Ca însăși istoria noastră
Patrimoniu și crez

Mihai Viteazul —

(Urmare din pag. 13)

forță evocatoare. Ziarul „Oltul”, de sub
redacția poetului, menționa că actorul a
primit cu acest prilej „o frumoasă cu-
nunță”
Aceluiași eveniment din 1874. Vasile
Alecsandri îi închina o odă în paginile
„Convorbirilor literare”.
Dezvelirea monumentului lui Mihai Vi-
teazul se înscrisa în campania de pregătire
a opiniei publice române în vederea Răz-
boiului de Independență. ca și pregătirea
pentru tipar a capodoperei lui N. Băl-
cescu. În prima ediție integrală, sub în-
grijirea lui Al. Odobescu. Faptul era sub-
liniat în Precuvîntare de către editor. A-
celași scop l-a urmărit și broșura de
popularizare tipărită de Petre Ispirescu în
1876, sub semnătura „un culegător tipog-
raf” Evocînd mai tirziu luptele de la
Plevna, într-un larg apreciat Canto alla
Romania (Roma 1883), poetul italian Se-
verino Attili conjuga eroismul doroban-

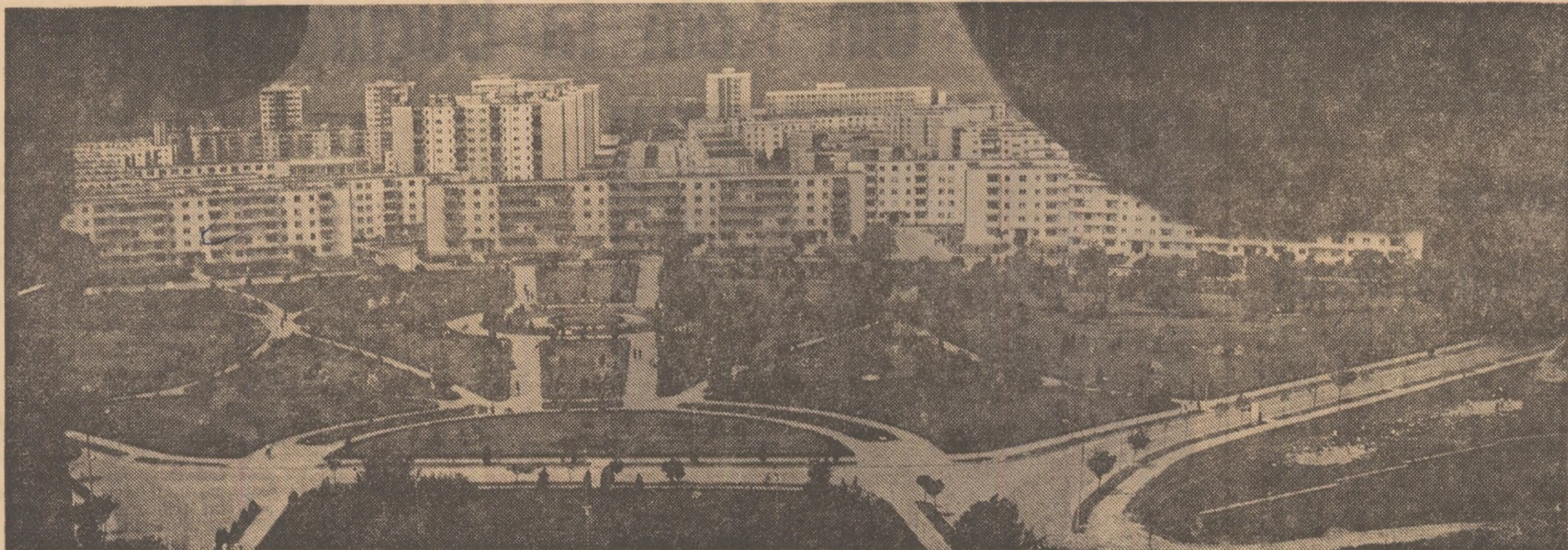
ților români cu memorabilele fapte ale lui
Stefan cel Mare și Mihai Bravul. Autorul
poemului primea felicitări din partea lui
V. Alecsandri și a regelui Italiei și era
decorat de statul român.
Au mai închinat creații lirice sau dra-
matiche amintirii lui Mihai Viteazul, în
epoca Unirii Principatelor și a Războiului
pentru Independență, poeții B. P. Hasdeu
(Cranul lui Mihai cel Viteaz), A. Pelimon
(Epoca glorioasă a lui Mihai Viteazul) și
junimistul Cîru Oconomu (Capul lui Mi-
hai Viteazul), sau actorii improvizati în
dramaturgi C. Halepliu (Moartea lui Mihai
Viteazul la Turda) și I. Dumitrescu-Movi-
leanu (Radu Calomfirescu).
Tot în această perioadă apăreau și pri-
mele romane istorice (Radu Buzescu de
Ion Dumitrescu și Junetea lui Mihai Bra-
vul de N. D. Popescu) e drept fără pre-
tenții literare. Popularul autor al poveș-
tirilor cu haiduci va încerca să-și reedi-
teze opera revăzută în 1893, după succe-

sul repurtat în 1892 de romanul său Maria
Putoianca, inspirat de cunoscuta legendă
a lui Bolintineanu. O năvălă istorică, tra-
dusă din ungurește cu titlul Gheorghie
Basta, care condamna crima generalului
imperial. era popularizată în foileton de
„Telegraful român” din Sibiu.

Desăvirșirea și consolidarea unității naționale

AR inima-mi răspunde cu dulce-n-
credințare : / Mai fi-va, fi-va încă
o zi cum fu ș-acea / Și România mică
va crește și mai mare, / De lume-nconunată
va fi națiunea mea”, scria Iosif Vulcan
în poezia sa La Călugăreni, publicată de

ziarul „Federațiunea” din Budapesta, la 5
noiembrie 1868. Indemnul era evident în
favoarea „întregirii” naționale, prin uni-
rea Transilvaniei la România. Acest in-
demn se va amplifica la sfîrșitul veacului
trecut și începutul veacului nostru. Cînd
transilvăneanul George Coșbuc înălța pe
Mihai Viteazul, în fața Pașei Hassan, la
proporțiile grandioase ale „unuia din se-
mizeii cîntați de Homer”, ca să folosim
expresia lui N. Bălcescu, el căuta să in-
sufle conaționalilor aflați încă sub jug
străin neînfricarea eroică a luptătorului
pentru libertatea națională. Dar spi-
ritul rector al luptei pentru drepturi
naționale, care a adus un aport mor-
al și cultural esențial la înfăptuirea
Unirii din 1918, a fost N. Iorga. În
același timp, poate nici unul dintre
istoricii români nu a celebrat în ope-

Alba Iulia în anii noștri : Platoul romanilor (Fotografie de Gelu Bogdan)

O singură suflare freacă pe buzele milioanei de români, o suflare fierbinte venită din inimă adinc, din cronicile singelui...

A curs aici poporul român în număr vrednic Venea spre oameni mirajul libertății.

Fără precedent venea contopindu-se cu timpul într-un mare simbol...

S-a ridicat la Alba Iulia, vorba martorilor oculari, fruntea umiliților strănepoți.

Era 1 decembrie 1918.

Cerul și cîntecul fluierului îmbrăca liniștea fecundă cu pleoapele de arșiță ale pămîntului.

Coborau din dealuri și munți, din vetrele arzînd de dorul mult visat al Unirii.

Urcau din tăișul de secure al văilor

Călcău într-un ritm solemn depărtările.

Dirzi și fără de teamă călcău depărtările peste care frigul lui decembrie cernea focul verde al viitoarelor seminte.

Prin timpul aburind se vedea pînă departe.

Ziua era alăptată de o fișie de raze, ca un foșnet de bucurie.

Ca un foșnet de mătase ale inimilor îndrăgostite de adevăr.

„Iobagii de ieri, ținute departe de politică, opincarii cu veșminte aspre, dar cu inimă caldă, s-au ridicat ca la un semnal magic, și au plecat pe drumul care duce la libertatea visată secole de strămoși”

Din Țara Oltului și a Birsei, din Valea Jiului, din satele Lugojului și ale Aradului și Banatului veneau.

De la Sibiu și Maramureș veneau.

De la Zalău și Crișana

Din Țara Moșilor veneau

„Trăiască națiunea română, una și nedespărțită ! Trăiască Unirea tuturor românilor” strigau.

Bătea neconținut un vînt aspru — un vînt plumburiu. Neconținut bătea ca o tobă uriașă.

Cei dintii sint moșii lui Horia și Iancu. Sfidează vîntul, stropii reci de ploaie, drumurile rele, stricate,

Cu căciulile țuguiate, coborau

Cu puștile pe umeri coborau

Cu sumane albe de lină coborau...

Iată-i urcînd pe meterezele cetății, într-o ordine impresionantă.

Totul amintea de cîmpul libertății de la Blaj.

Vin strănepoții lui Decebal — și-ai lui Tudor vin.

Cetatea e o veghe.

Cetatea-i un vulcan

„Vrem unire”

„Vrem unire”

Se cutremura vîntul —

și zidurile se cutremurau.

Era un torent nestăvilit de cuvinte. De dorință — se lovea tirziul nopții de veghea roșie a obrajilor lor —

A doua zi era senin.

Începea marea sărbătoare a poporului „Împăratul ne-a înșelat, patria ne-o ferecat, și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc, ne poate mintui.

Să jurăm credință de aici înainte numai națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință tare civilizației umane”. Spunea Goldiș — „Jurăm”, repetau zecile de mii într-un singur glas. „Jurăm”.

Era ora 12.

„Acolo, chiar pe locul istoric unde Mihai Viteazul primise la 1 noiembrie 1599 omagiul de supunere al orașului și oligarhiei ardeleni, s-a înfăptuit Unirea.” Se regăseau desfinele — vetrele, aerul și munții, păsările sub cerul aceleiași patrii.

Adunarea a aprobat actul Unirii.

Se făurea și desăvîrșea Statul național român, proces de cotitură al istoriei mișcării poporului român spre eliberarea socială și națională. Era premisa viitoare a egalității în drepturi, a unității și frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare — premisă realizată de către P.C.R., pe baza politicii marxist-leniniste, în problema națională.

Era 1 decembrie 1918 — la Alba Iulia se lipea unei flori o ruptă petală...

Unirea a trecut în istorie —

Istoria a venit înspre noi.

Au adus-o urmașii „înfăptuitorilor Unirii”, marii ei patrioți, fiii celor prezenți acolo și în alte bătălii de clasă, fiii muncitorilor și țăranilor.

Istoria au adus-o brațele lor încrustate pe scuturi, încinse, singerind prin lagăre și închisori.

În portretul ei se dăltuia tot mai statornic chipul României, care abia sub conducerea P.C.R. a devenit limpede ca albastrul cerului, biruintă a libertății, ca jocul copiilor...

Din chipul acesta unic și vast se desprinde și crește biografia Albei Iulia, care în 1968 devine municipiu, reședință de județ.

Contemporani cu

ISTORIA VIE :

Amiezile orașului de azi netezesc orizontul, iau soarele patriei în brațe și-l dăruiesc oamenilor ca un dor de neprețuit al inimii acestui pămînt transilvan. Vine Alba spre noi — aritmetică simplă, destin al luminii socialiste, adăugîndu-și noi chipuri de frumusețe continuă.

Mă retrag lingă inima ei și notez :

— Alba Iulia, două mii de ani

— Alba Iulia, 375 de ani de la prima unire sub Mihai Vodă Viteazul.

— Alba Iulia, 1850 de ani de atestare ca municipiu.

— Alba Iulia, 1918, Poarta de inimă în inima Țării.

— Alba Iulia, aproape 40 000 de locuitori (față de 14 000 în '944)

— Alba Iulia, oraș contemporan — oraș socialist :

Oraș al muncii înfrățite

Verticala ferestrelor limpezi deschise spre viitor

Refractara

Porțelanul

Mașini grele

Atelierele centrale

Ardeleana

Iată citeva dintre cele mai noi pagini de biografie.

Alba Iulia

Platoul Romanilor — cartier nou cu peste 6 000 de apartamente.

Alba Iulia !

Biblioteca Bathyaneum

Muzeul de istorie

Muzeul Unirii

Obelisc

Dealul Furcilor

Pagini de istorie încrustate în lemn și piatră, în beton și fier, în miezul cuvintelor.

Alba Iulia — oraș al viitorului :

Fabrica de scule

De fontă

De bere

Alba Iulia — oraș al viitorului !

Pînă în 1980 —

Încă 6 000 de apartamente

Un hotel nou cu 14 nivele

O sală modernă de cultură

Un liceu militar

Un institut de calculatoare electronice

Un cinematograful nou cu peste 800 de locuri etc.

Sint pagini pe care le vom completa zi de zi, ceas de ceas, urmînd neabătut calea trasată de partidul nostru comunist. E un fel convingător de-a ne cinsti orașul, pe oamenii lui dornici de-a înțelege că virstele noastre miine sint carte de căpătii pentru visele copiilor noștri.

Ne contopim cu lumina ta Alba Iulia — bimilenară — sub același steag tricolor.

Alba Iulia : veșnică iubire de ȚARA.

Ion Mărgineanu

erou literar

ra sa cu mai multă consecvență figura înfăptuitorului primei uniri politice. Mai mult, el o transfigurează literar într-o schiță de poem dramatic apărută în 1915, pe care îl reia în 1920, cînd acesta vede lumina rampei. Intitulată **Mihai Viteazul**, piesa înfățișă, în cinci acte, momente cheie din lupta marelui voievod, începînd cu ridicarea sa împotriva Semilunei, pînă la jertfa de pe cîmpia de la Turda. Scriitorii legați în vreun fel de mișcarea sămănătoristă, precum C. Sandu Aldea, în nuvela **Călugărenii** sau Corneliu Moldovan, în poeziile **Mirăslău** și **Mihai trecînd Carpații**, îi urmează exemplul. În poezia **Mihai Viteazul** de G. Murnu, reflecțiile erau ale unui țăran. O încercare dramatică în 5 acte în versuri, **Moartea lui Mihai Vodă**

Viteazul, publica și N. D. Păcuraru, în 1916.

Dintre ecurile străine amintim piesa scriitorului polon din Silezia austro-ungară G. Moers de Poradovo, scrisă la comemorarea a 300 de ani de la moartea eroului român. Drama avea un prolog și cinci acte și a fost transpusă în limba italiană sub titlul **Michele il valoroso** de Giuseppe Lesca, traducătorul lui Sienkiewicz. Un extras datat 1903 din revista florentină „Rassegna Nazionale”, cu o dedicație a traducătorului către poeta Elena Văcărescu, se află azi în Biblioteca Institutului Nicolae Iorga.

Epoca dintre cele două războaie cunoaște forme varii de omagiere literară a lui Mihai Viteazul, asupra cărora nu mai insistăm.

Mihai Viteazul, contemporanul nostru

PRIN lupta neînduplecată, eroică și glorioasă împotriva asupririi străine, pentru unitatea politică și spirituală a poporului român, purtată cu prețul vieții, prin ecoul național și continental al acestei lupte, Mihai Viteazul este precursorul și într-un fel contemporanul zilelor istorice pe care le trăim.

O demonstrează și operele literare create de scriitorii României socialiste în cîntecul epopei de acum 375 de ani, în lumina unei exegeze istorice superioare. Fie că ne referim la poemul dramatic **Viteazul** de Paul Anghel, la scenariul lui

Titus Popovici și trilogia dramatică a lui O. Dessila, la poemul **Popas de noapte** de C. Chioralia, sau la romanele lui D. Almaș și Radu Theodoru. Ultima piesă a lui Mihnea Gheorghiu, **Capul**, întregeste imaginea literară a lui Mihai Viteazul, ca mesager al trecutului pentru prezent, dar și pentru viitor. Își găsesc astfel împlinirea cuvintele înscrise ca un legămint în programul Partidului Comunist Român : „Figurile legendare ale lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și ale altor domnitori care au dobîndit mari victorii în fruntea oștirilor române vor rămîne de-a pururi în conștiința poporului nostru”.

Nicolae Liu

Teatrul din Köln la București

Spectacole de la Piatra Neamț

INTERESUL stîrnit de debutul regizoral al autorului Marin Sorescu situează în centrul atenției primul din cele trei spectacole prezentate de Teatrul Tineretului din Piatra Neamț la București (amfizion, Teatrul Mic): **Matca** de Marin Sorescu, **Trepte** („spectacol experimental de poezie populară, plastică a mișcării și pantomimă”) și **Zig-zag** de Peter Terson. În versiunea propusă de mizanscena de la Piatra Neamț, Sorescu-regizorul a profitat de Sorescu-dramaturgul pentru a conferi o rotunjime care obnubilează zonele de echivoc în semiologia reprezentației, accentuând nuanțele, luminându-le printr-o punctuație denotativă riguroasă în delimitarea încărcăturii de adevăr social și, respectiv, de adevăr existențial. Cadrul scenografic, purtînd emblema lui Liviu Ciulei, transferă centrul de greutate al spectacolului de la mișcarea exterioară (natura dezlănțuită) la seisme de interioritate — prin rotirea în cercul cu traiectorii, cînd alunecoase, cînd nervoase și sacadate. Ambianța magico-populară cîștigă prin nervul mai alert, prin umorul cu infuzii de absurd, ca și prin aura voievodală, magnifică, a invincibilității ființei umane. (Cînd facem aceste precizări, avem în vedere, se înțelege, spectacolul cu aceeași piesă de la Teatrul Mic).

În ciuda intențiilor realizatorului Constantin Anghel de a ne propune în **Trepte** un „spectacol integral” trebuie să spunem că — dincolo, desigur, de fluenta policromă a luminilor, de imaginația coregrafică a citorva secvențe și de unele momente unde dansul, muzica și versul și-au regăsit condiția sincretică relevabilă în planul mesajului — am asistat mai degrabă la o încercare neomogenă, altfel spus neacoperită de suma întregului. Lipsa de unitate nu vine numai din caracterul trenant, episodizant al desfășurării și din ruperile rarefiate de ritm, ci ține în primul rînd de carențele de substanțializare a ideii. Cosmopol vieții, cu ciclurile sale sempiternice — naștere, viață, moarte — pare, la început, terenul pe care scenariul se va dezvoltă spre un punct de culme fără a cărui puritate și forță de convingere nu poate exista artă. Dar... Frumosa în sine, momentele „experimentului” au reliefat, în altă ordine de idei, dificultățile reale ale unui atare gen de spectacol, menit să-l solicite din plin pe actor.

Preocupărilor teatrului pentru imprimarea unui tonus vibrant repertoriului, pentru diversificare și pentru recistigarea încrederii publicului în spectacolul propriu-zis, le stă mărturie **Zig-zag** de Peter Terson (versiunea românească — Radu Nichita) lucrare ce aduce aerul nosalant, grațios, năbădăos și tineresc al unui mediu contemporan englez, cu școala, familia, instituțiile de recrutare a forței de muncă și de opresiune, toate anchilozate însă într-o formulă sofisticată și dezumanizantă al cărei principiu nu pare să fie, paradoxal, altul decît „cumsecădenia”. Căci Peter Terson vine în teatru încercînd să înfrunte liniștea de după valul „furișilor”. Mijloacele sale țin în primul rînd de tentativa de a conferi dinamism și culoare cadrului scenic tratat într-un veritabil montaj cinematografic. Între lumea sportului, cu dramele sale, conformismul familiei și dezinteresul pentru destinul tinerei generații, debusolată într-o societate care a pierdut simțul valorilor, autorul nu a știut să vadă deosebirile de substanță, învîluind peisajul dramatic, generator de tragisme, într-o curgere amfигurică, făcînd astfel ca furia opiomantă, solidaritatea iluzorie și pe alocuri altit de candidă a microbiștilor sportivi să nu-și găsească explicația și nici obiectul decît la nivelul enunțativ. Regizorul Cornel Todca și scenografa Doina Levintă nu au găsit „supapă” de luciditate pentru a puncta cu mai mult curaj — deși reprezentația are momente valoroase — elementele de greutate ideatică ale spectacolului, altcum agreabil și, după cit s-a văzut, mult gustat de publicul bucureștean. Mișcarea plastică și inspirată (Cornel Patrichi), ca și ilustrația muzicală.

Ar fi nimerit, în încheiere, să transcriem numele interpreților care, timp de trei zile, ne-au făcut să credem că Teatrul Tineretului din Piatra Neamț e hotărît să-și recistige faima de altădată. Ne oprim la : Catrinel Paraschivescu-Blaja, Nina Zăinescu, Cornel Nicoră, Ion Muscă, Constantin Cojocaru, Traian Părlög, Valentin Urișescu, Paul Chiribută.

Ion Lazăr

Fecioara din Orleans de Schiller este piesa pe care a reprezentat-o în turneul întreprins în țara noastră teatrul din Köln. Eroi-na (în fotografie) Ioana D'Arc a fost interpretată remarcabil de actrița Barbara Nüsse

VENIT pentru prima oară în țara noastră, Teatrul Municipal din Köln ne-a înfățișat piesa lui Schiller, subintitulată de autor „tragedie romantică”, **Fecioara din Orleans** (1801). Regizorul Hansgünther Heyme a conceput spectacolul ca o reprezentație dată în aer liber, în parcul din Weimar, într-o frumoasă scară de toamnă; obișnuiți ai lui Goethe și Schiller ascultă și privesc, cu delicată participare, ceea ce se petrece pe podiumul lung și înclinat, pornit dintr-o capelă mică de lemn. Figurația aceasta de spectatori ai vremii a funcționat impecabil. Violoncelistul aflat în mijlocul ei, muzica instrumentală și corala asigurată de Filarmonica orășenească au dat o ambianță sonoră ireproșabilă.

Lucrarea schilleriană scrisă, evident, sub îniriurirea evenimentelor caracteristice epocii napoleoniene cată să afirme, prin lupta eroinei, idealul unificării și are suflu patriotic. De altfel, la premiera de la Leipzig, din 1802, actrița Friederika Hartwig apărea cu cască teutonă, spadă enormă și scut de oțel. Dramaturgul, lundu-și cea mai largă libertate în ceea ce privește adevărul istoric, nu e însă interesat de datele reale ale destinului tinerei țărânci din Domremy. În spiritul pietismului, în care a fost educat în propria sa familie, poetul dramatic subordonează peripețiile unui rigorism bigot, Ioana fiind astfel o ființă investită miraculos cu putere divină, revelațiile ei transmițându-se,

în lanț, soldaților, comandanților, regelui (prezentat discutabil, pe scenă, ca un invertit), făcînd din dușmani prieteni, din curtezană pocăite, din soldați bicsnici lei aprigi. Iubirea pentru englezul Lionel, iubire castă altminteri, dezlănțuie o vije-lie corească și pămîntească, o despoaie pe eroină de putere și, în cele din urmă, o face să piară, — ea ispășind creștinește intenția de păcat omenesc și deci „încălcare misiunii divine” cu care fusese investită, — pe cîmpul de luptă (nu pe rug) într-o apoteoză în care clopotele sună cu o foarte frumos reglată armonizare.

Desigur, regizorul și o parte din actori introduc din cînd în cînd, în meticuloasa punere în scenă, elemente de distanțare contemporană față de fabulosul evanghelic (printre acestea, o remarcabilă apariție a misteriosului Cavalier Negru — Hans Schulze —, simbol literar obscur, poate un inger prevestitor al morții, arătînd scenic ca un călugăr vagabond, sau atitudinile subliniate bombastice ale arhiepiscopului de Reims — Volker Roos — ori viclenia și duritatea de sub masca dulce a concilierii, manifestate de ducele Filip de Burgundia — Gerhard Winter — sau instabilitatea puerilă, chiar în clipele de extaz, a lui Carol al VII-lea — Peter Kaganovitch). Dar aspectul mistic e preponderent, înmuind puterea ideii eroice. Dante, care era și un fin estetician, observase, cîndva, că imaginației mistice în artă îi lipsește totdeauna forța, dacă se

rezumă la ea însăși, și acesta e, neîndoios, cazul unei bune părți a tragediei schilleriene.

Cînd se mai eliberează de retorismul arid și iluminările factice, de tonurile prea înalte (se strigă foarte mult, într-o monotonie a acutelor), spectacolul prilejuiește calde momente omenesci eroinei (actrița Barbara Nüsse, purtînd cu meșteșug și individualitate energetică greul montării), tatălui ei (Wolfgang Robert) și mai ales Reginei Isabeau (mama, trădătoare a regelui), poate cel mai temelnic personal în registrul posibil realist al indivizilor malefici din piesă (Gisela Holzinger). Aranjată cu precizie pe geometrii clare, în spațiul îngust ce și l-a rezervat, reprezentația are o cadență excelentă, melonomizată fiind fără cusur, cu o tehnică precisă a desfășurării, foarte îngrijită în teatralitatea aleasă. Vocile actrițelor nu sînt îndeajuns de cultivate, de aceea în diapazon înalt se cam pierd, dar chipurile lor sînt frumoase și expresive. Pozele bărbaților sînt, în genere, prea confecționate, dar jocul lor e destoinic. Uneori se realizează, mai ales sub raport plastic, prin decorurile sugerate cu flămuri și tapiserii de Frank Schultes în maniera stampelor medievale și prin costumele inteligent și cu farmec esențializate de Gaby Frey, momente remarcabile. Astfel e scena din sat, cu zimbărețe logodnice albe și bucălați flăcăi în fracuri negre dar cu picioarele goale, apoi scena încoronării, cînd regele seamănă cu o păpușă de lemn colorat dintr-o catedrală medievală, povestirea însufletită, despre victorie, a lui La Hire, moartea Ioanei.

Profesionalismul ansamblului e apreciable. Iar regizorul îi datorăm și o emoție particulară: printre spectatori din Weimar, altit de evocator prezentați pe scenă, ni s-a părut a zări o clipă silueta subțire a lui Schiller însuși, clătînat de gresile sale incertitudini și marile fur-tuni lăuntrice, atîns de aripi morții, care-l învîluia tot într-un mai, acum 170 de ani...

Valentin Silvestru

Schimburi teatrale

● La începutul acestui an au fost perfectate schimburi periodice de vizite și colaborare între teatrele „A. Davila” din Pitești și „Joachim Vujić”, teatru centenar al Serbiei istorice, din orașul erou și martir Kragujevac, înființat încă în anul 1834.

Prima vizită în județul Argeș a teatrului din țara vecină a avut loc între 14 și 19 mai a.c., colectivul său prezentînd, la Pitești, Cîmpulung și Curtea de Argeș, spectacole cu piesa **Inelul de logodnă** de Dobrica Erić, dramă a eroului partizan Jarko.

Potrivit convenției stabilite, Teatrul „A. Davila” va întoarce vizita colegilor iugoslavi în perioada 31 mai — 5 iunie 1975, urmînd să prezinte la Kragujevac și în alte două localități spectacole cu piesa **Casa care a fugit pe ușa** de Petru Vintilă în regia lui Mihai Radoslavescu.

Aventurile unei comori

● UN serial de senzație, închipuit de un „producător” al televiziunii franceze și intitulat, la modă, „Dosarul secret al comorilor”, are norocul să înceapă cu un admirabil și tulburător episod realizat de studioul de filme al televiziunii române. Este vorba de povestea, adevărată, a faimosului tezaur pe care noi îl știm sub numele „Cloșca și puii de aur”.

Cine i-a dat acest nume de legendă și de dragoste? Țărâni de pe dealurile albe de la Pietroasa, care au găsit comoara, din întimplare, într-o zi de vară din 1837? Ori vreun arendaș veros care a furat, a spart, a topit ciudatele minunății ale comorii, pentru a vinde mai ușor aurul și nestematele? Cine și cînd, în ce veac, la capătul căror lupte, a îngropat, de grabă, sub lespezi subțiri de calcar tăvile de aur, cloșca, amfora și porumbeli cu ochi de safir, colierele, inelele, smaraldele și rubinele, aruncate, cu pumnul, în pămînt, de frica morții?

Nici una din întrebările acestea n-a obținut pînă acum răspunsul adevărat — și probabil că nu-l va obține vreodată. Nu se poate spune, cu certitudine, nici ce ascunde nici ce ar vrea să spună inscripția, cu caractere ce par a fi runice, scrijelată pe o frîntură de colier. A gravat-o, în aur, vreun meșter din cetele vizigoților, acum 15-16 veacuri, cînd rătăceau, gonind, spre Roma? Ce rege got, ce rege, rău sau bun „cu dinți cleioși ca de săpun” — cum bine le zicea Ghiță Dinu — a îngropat „cloșca” la Pietroasa în mal, sub spada iluzorie a unor zei în decadență?

E greu să crezi că altă comoară ar mai putea ridica atîtea semne de întrebare... După cum este de neînteles ca o poveste cu atît de mult miez dramatic n-a ispitit pe nici un scriitor, așa cum l-a sedus pe Alexandru Odobescu, savantul, poetul, uitat pe nedrept. Odată cu el a ieșit de pe orbita atenției și prețiosul tezaur pe care Odobescu, fascinat de frumusețea obiectelor și de valoarea lor arheologică, nu de preț lor financiar, l-a prezentat lumii într-o carte, ea însăși o comoară, ce stă, cu minte și ironică, într-un raft de bibliotecă.

Dar tezaurul de la Pietroasa continuă, din fericire, să aibă o soartă variabilă, surprinzătoare, în artă. După o atît de lungă tăcere, iată-l readus într-o strălucitoare actualitate. Inimioasa noastră televiziune, care vrea să se inscrie în fruntea celor mai bune mass media, a „dezgropat”, a doua oară și pentru totdeauna, misterioasele pozoabe de muzeu, dîndu-le marelui public al țării noastre și al lumii. Studioul de filme tv, din ce în ce mai activ, mai cutegător, a creat, pe tema acestei comori, o peliculă ce captivează privirile timp de aproape un ceas și gîndurile foarte multă vreme. Filmul n-a fost o creație ușoară. L-a întocmit, cu pricepere și talent, o echipă : N. Crișan și Tudor Popescu (sce-

Mihai Viteazul în interpretarea lui Ion Marinescu (Teatrul tv.)

nariul), Dan Necșulea (regia), Mircea Gherghinescu (imaginea), Victoria Marinescu (producția). Și mulți, mulți alți interpreți, tehnicieni, arhitecți, decoratori, arheologi, care au făcut din cloșca și puii ei de aur o poveste vie, adevărată, emoționantă. A fost văzută, pentru întia oară, duminica trecută, pe ecranul tv. Propunem, cu stăruință, să fie repetată. De altfel, filmul acesta va fi văzut în multe alte țări, pe multe alte ecrane. Legenda comorii de la Pietroasa abia își începe marea ei carieră artistică.

● ȘEZĂTOAREA literară tv de la Rimnicu-Vilcea a fost o bună și plăcută șezătoare, cu public mult și primitor. Poezia originală a fost la locul ei de cinste, pe care i l-au asigurat Constanta Buzea, Dărie Novăceanu, Lucian Avramescu, Nicolae Dragoș, George Țărnea.

M. Rimniceanu

„Toamna bobocilor“

Flash-back

Solemnitate

● RECENTA retrospectivă Kenji Mizoguchi (1898—1956) ne-a readus în fața întrebării dacă distanța bizară dintre cinematograful japonez și sensibilitatea noastră este o problemă de complicată estetică sau de pură geografie. De pe meridianul altor civilizații, simpla scrutare documentară a lumii nipone poate avea efecte „artistice“ — fie și numai prin insolit. Ochiul european descoperă aici un alt mediu — livresc și parcă teatral — în care privirea intră ca într-un spectacol.

Istoriile lui Mizoguchi sînt ceea ce în limbajul nostru s-ar numi niște melodrame. În miezul cărora autorul a strecurat germeii unor tipice alegerii asiatice. Tonalitatea filmului se apropie, prin asta, de irealitate, de basm. De pildă, în **Povestirile lunii palide de după ploaie** (capodopera lui Mizoguchi), personajul este un meșter olar care — într-o epocă de războaie și năvăliri — nu cere de la viață altceva decît liniște pentru ca faianța sa să aibă timp să se coacă în cuptoare. Genjuro trece prin toate stările etice ale artistului în general. La oras, aleargă pentru a-și vinde marfa pe bani; pe urmă lucrează un timp pentru o prințesă-fantomă și arta sa își pierde ea însăși viața, devenind rece, inutilă; în sfîrșit, după moartea soției, se dedică unei arte devorante, trecută prin flacăra suferinței.

Evident, unei acțiuni atît de îngrădite, de conceptuale, nu i se poate cere prea multă naturalitate. Faptele se scurg greoi, pe un fond granulos, galben-cenușiu, de convulsie lentă. Personajele se întînesc cu oarecare precauție, cu onctuoșitate angelică, se înțeleg prin gesturi repetate, gimnastice, intră în conflict prin izbucniri seci, zvîrcolite. Temperamentul lor real este acoperit cu o poiză de convenții. Aparatul lui Mizoguchi urmărește cu răbdare aceste ceremoniale, adăugîndu-le mister și lentoare, pentru că majoritatea planurilor pe care le ia sînt lungi cît înșeși secvențele. Intervenția montajului fiind minimă, spectatorul este lăsat în schimb într-un contact mai apropiat, mai existențial cu dialectica internă a întîmplărilor. Paradoxal, ceea ce te atrage spre arta lui Mizoguchi este magie în măsura în care este profund omenesc.

Romulus Rusan

regula. Și avem aci tocmai un asemenea caz. Acele gînduri intîme nu-s gînduri, ci începuturi de acțiune, amorsată, apoi imediat răzgîndită. Acțiuni care pornesc, dar nu se execută. Ceea ce merge de minune în această poveste plină de acțiuni care doar demarcează, dar nu se știe nici dacă, nici în ce măsură ajung la destinație. Toate întîmplările poartă poetica pecetea a vrierii de mai bine, de mai frumos, de mai util. Și finalul filmului, pe care nu vi-l spun, dar pe care vi-l recomand, este tipic alces pentru a evoca acel caracter suspensiv, veleitar și mereu pe jumătate ipotetic al acestei foarte poetice și spirituale povești.

Firește, cum mereu se întîmplă în „tînăra“ noastră cinematografică, alături de calități de mare clasă, găsim inadvertențe de nimica toată dar care, nu mai puțin, „rup vraja“. Adică, momentan, anu-

lează (temporar) toate marile bune calități. De pildă, foarte nostima chestie a hainelor purtate cu schimbul. Spectatorul trebuia informat despre asta mult mai devreme. Nu neapărat mai pe șleau. Tot atît de scurt. Dar mai devreme. Și-apoi, trebuiau două costume posedate în condominiu: unul jerpelit, altul de o tapajoasă fudulie. Căci atunci cînd unicul costum era în „tura“ celuiilalt, iar eroul era condamnat la un regim de ușă încuiată și limitare la cămașă, izmene și cio-rapi, — așa ceva lasă perplex pe cel mai binevoitor spectator.

Dar să nu căutăm (adică să le căutăm, dar să trecem cu vederea) „petele din soare“.

D. I. Suchianu

Toamna bobocilor, o comedie lirică semnată de scenaristul Petre Sălcudeanu și regizorul Mircea Moldovan (în imagine: Draga Olteanu-Matei și Sebastian Papaiani)

Secvența

Dicționar

● Acum, cînd revedem (la TV) **Ghepardul**, cînd sîntem — adică — obișnuiți, cit de cit, cu capodopera lui Visconti, ne putem pierde în „amănunte“. Precum — să zicem — acela că Visconti declara undeva: „Cinematograful care mă interesează este un cinematograf antropomorfic“. Să mergem la dicționar să vedem ce va să zică antropomorfism: „Concepție care atribuie însușiri omenești unor lucruri...“ — și nu cred, într-adevăr, să mai existe vreo operă în care obiectele, lucrurile, să „joace“ într-o asemenea măsură, să definească atît de exact (ca niște personaje) lumi obosite, așa cum se întîmplă la Visconti. Dar, zice dicționarul, antropomorfism mai înseamnă și „reprezentarea zeilor sau

a divinității sub înfățișare omenască“ — și aici Visconti are din nou dreptate, căci ce altceva este — de pildă — acest al său tulburător **Ghepardul** decît un poem despre zeii cu chip de om ai unei lumi care alunecă fastuos și leneș în istorie, dispărînd încet din scenă, în vreme ce din mulțimea de vorbe interesante și amabile, roslogolite de acești oameni într-o conversație sau la un bal, aceea a nepotului Tancredi își zăngăne insistenț paradoxul: „Dacă vrem ca totul să rămînă cum e — zice el unchiului —, trebuie mai întîi ca totul să se schimbe“.

a. bc.

Spre mijlocul anului

● Propuneam numărat trecut reorganizarea emisiunilor teatrale, astfel încît transmisia piesei de teatru să devină element al unui context mai amplu, gîndit, desigur, mai ales în relație cu textul propriu-zis. **Amurul unui cocor** de Junji Kinoshita ar fi fost prilejul excelent de a discuta despre teatrul japonez, la fel săptămîniile teatrale „tematic“ (ca cea de față în care se prezintă piese evocînd personalitatea lui Mihai Viteazul: **Atunci la Alba Iulia** de Mircea Leria și **Mihai Viteazul** de Octav Dessila), generînd comentarii pe marginea diversității în unitate. O asemenea emisiune complexă poate, fără a ocupa un spațiu de transmisie exagerat, să fie analitică, teoretică și exemplificatoare în același timp, imbinînd forme variate de prezentare, de la simpla informație la comentariul specializat, de la interviu la prezentare sau la discutarea corespondenței primite la redacție. Poate, mai mult decît e-

xemplul altor emisiuni radiofonice (artistice sau nu), acesta a fost factorul determinant în formularea propunerii noastre, miile de scrisori pe care le vedem rînduite în fișierele redactorilor din radio, sutele de scrisori comentate bilunar la **Posta teatrului radiofonic**. Ele atestă, pe de o parte, excepționala penetrație a emisiunilor de teatru în cele mai îndepărtate sate și în cele mai moderne orașe, iar pe de altă parte, interesul mereu proaspăt al ascultătorilor pentru fenomenul spectacolului teatral, pentru viața și activitatea dramaturgilor, regizorilor, actorilor. Dosarul de corespondență adresat redacției teatrului radiofonic este un adevărat dosar de opinii și atitudini (nu numai literare), cu sugestii fructuoase și constructive. Să răspundem de pe acum principalului contraargument ce ni se poate formula: acela al lipsei de spațiu de emisie, arătînd că zilnic, iar sim-băta și duminica de mai multe ori pe zi, altor e-

misțiuni li se rezervă ore de transmisie, că funcția informativă și formativă a unei inițiative larg-culturale este mai presus de bătaia secundelor.

● La mijlocul anului, o micro-statistică radiofonică: 133 de transmisii, dintre care 26 premiere; 8 seriale (după Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, B. P. Hasdeu, Eugen Barbu...); 5 profiluri teatrale; 2 piese în **Pagini regăsite din dramaturgia românească** (o mențiune pentru Camil Petrescu, lată femeia pe care o iubesc); nenumărate piese înscrise pe bună dreptate în **Fonoteca de aur** (Sofocle, Schiller, Goethe, Pușkin, Hugo, Delavrancea, Alecsandri...). Cu asemenea realizări, putem intra senini în următoarea jumătate a anului.

● Pentru astă-seară, vă recomandăm la radio **Citra** de Rabindranath Tagore (regia Constantin Moruzan, programul III, ora 20.00).

Ioana Mălin

Telecinema

Neînțelesul plin de înțelesuri

● Există un farmec îndelung în neputința de a ajunge imediat în adîncul unei opere, la capătul înțelesurilor ei. Mai ales atunci cînd ea apare simplă și limpede, de o „claritate necruțătoare“ — cum se vrea și izbutește a fi coșmarul analitic al profesorului din **Fragii sălbatici** ai lui Bergman. Acea claritate necruțătoare a ultimei confesii — cu simbolurile ei curate, cu întoarcerile ei, cu lentilele-i platitudinii și „curbatele-i severități“, cum ar zice poetul — aceea tehnică a visării cu ochii deschși, devenită cu vremea calmă, normală, știută, constată cu lung fior că nu e decît armura solidă, greu penetrabilă, a unui mister. La Bergman, claritatea e chipul melancolic și suav al unui mister pe care-l bănuiește viclean și încruntat. De mult, de la prima vizionare, și pînă azi, la două săptămîni de la a șaptea (nici ea pecetluită), nu am izbutit să pricep pînă a adînc **Fragii sălbatici**. Prima oară — poate că înainte să-l fi văzut —

l-am refuzat. A doua oară cred că nu mi-a plăcut — dacă se poate vorbi atît de urit. A treia sau a patra oară — mi s-a părut că e „un glasspapier pe creier“, (în minte precis expresia. Abia a cincea oară, odată cu brusca-mi îmbătrînire, am fost sedus, resimțînd „ce patimă trufășă lucra în făptura“ lui. Dar, înțelesul din urmă nu a cedat. Sedus, nu am izbutit să-l seduc. Să-l silesc să-mi încredințeze secretul, amurgul său, pădurea și ferigile ei imperceptibile. O suspiciune de mare sensibilitate s-a instalat între noi — oricît cred că înțeleg, că i-am mai cucerit un strat, îndoiala bate ieurile ei și-mi spune că ceasul fără de glas și fără de sfîrșit împerecheat cu albele rochii în volănașe din pădurea adolescenței, naște încă o tîină — cu chipul, poate, al acelei femei isterice din mașină. hohot de plîns meteoric — inaccesibilă mie, cerîndu-mi soaptă și încordare, neumilindu-mă și atîtîndu-mă: ce mai e dincolo? Poate fi suficientă

pentru salvare cutremurarea în fața unei vieți trăite orb, egoist, înspăimîntătoare ca un ceas fără arătătoare? Ceasul acela fără de ore dacă nu e timpul etern (noțiune care nu mă obsedează), ci o viață ne-rusînată (obsesie bergmaniană) fără de alt chip decît acela, și el orb, al temerii că vei muri? Și dacă a-ți înfrînge această teamă — nu e deloc suficient? Dacă nimic nu e suficient tocmai din cauza acestui ego prea creator? Și dacă analiza finală — oricît de acută — nu duce la seninătatea visată, ci doar la o împăcare cu deznăstul crud și mut față de ceea ce nu mai poate fi îndreptat? Dacă seninătatea din urmă nu e, la Bergman, decît o încremenire a deznăstului, prea pudic pentru a fi cinic, dar pe cît de sumbru pe atît de drept? Acesta să fie misterul? Atunci misterul e mult mai necrutător decît claritatea poveștii.

Radu Cossașu

Plastică

Viorel Huși

VIOREL HUȘI, figură pitorească în Bucureștiul ultimelor decenii, a fost — sau ar fi putut să fie — un mare desenator. Așa redusă cum este, selecția prezentată retrospectiv la „Galeriile de artă ale Municipiului București” reușește, totuși, să ne propună un punct de plecare pentru abor-

Viorel Huși : PORTRET

darea activității disperate a acestui artist, din unghiul valorii desenelor sale. Dar, la fel ca și în cazul altor artiști din generația lui (și chiar a unor contemporani cu noi), o boemă greșit înțeleasă ca periplu etilic, suficient prin el însuși pentru a justifica statutul de creator, l-a împiedicat să-și definească și să impună niște date obiective ce transpăr în lucrările expuse astăzi.

Aparținând cronologic unei generații de artiști excelând în desenul cu funcție socială declarată, darși cu virtuți expresive sincronizate cu o tendință generală în arta Europei deceniilor trei și patru, Viorel Huși dovedește disponibilități stilistice și preferințe stilistice similare cu cele ale unei întregi plelade de „reporteri ai faptului divers”: Iser, Steriadi, Tonitza, Phoebus, Maxy, toți atrași de substratul uman și politic al pitorescului cultivat ca o „amprentă autohtonă”. Amestec de observație acută, cu implicații existențiale și de ironie ce merge adeseori până la hilarul grotescului aberant, temperamental

Jurnalul galeriilor

programat pentru înregistrarea rapidă, proprie artiștilor vaganți, Viorel Huși-omul ni se relevă ca un filosof, nu lipsit de maliție, dar dispus să deturneze gravitatea gestului în dizolvant și salvator haz. În realitate, meditația pe marginea condiției unei întregi categorii umane conține accente critice și o compasiune născută din solidaritate morală, ceea ce face ca, în ciuda expresionismului plastic, să descifrăm o doză de lirism sau nostalgie în scepele de mahala, în colțurile de cafeenea sau în micile „portrete” ale cetățeanului decrepit. Linia cursivă, fluidă și elocventă în descrierile caracterologice reușește să creeze personaje chiar și din componentele peisajului, trădând apetența pentru un tip de artă cu mari resurse și rezultate în epoca postbelică. Mai puțin atent la subtilitățile cromaticii, sau poate prea eclectic, Viorel Huși reușește câteva peisaje citadine de mici dimensiuni și unele naturi statice în maniera epocii, rămânând un desenator cu date remarcabile și un trubadur al mahalalelor, din familia lui G. M. Zamfirescu sau Mateiu Caragiale.

G. N. G. Vinătoru

PICTURA lui G. N. G. Vinătoru expusă la galeria „Căminul Artei” afirmă deschis preferința și disponibilitatea autorului pentru formula figurativă și pentru expresionismul cromatic, înscriindu-se comod pe direcția unei tendințe ce se prevalează de acoperirea tradiției.

Sub raportul compoziției și al structurii volumelor abordate după o soluție stilizat-simplificată putem vorbi despre nevoia de ordine, de echilibru al raporturilor ce se stabilesc între elementele aceluiași prelex pictural, fie acesta peisajul sau natura moartă, cele două teme predilecte ale artistului. Reduse adeseori la stricta necesitate a elocvenței planurilor elementare, suficiente pentru a restitui imaginea realității știute, subiectele lucrărilor expuse se grupează sub raportul preferințelor (sau al deprinderilor stilistice) în jurul unor prototipuri intrate demult și definitiv în gustul publicului și, ca atare, în repertoriul picturii de sentiment. Pentru că, dincolo de elaborarea atentă și logică a tuturor elementelor de repertoriu, pictura lui Vinătoru mizează pe reacția afectivă a spectatorului în fața dublului unor imagini deja asimilate prin contactul cotidian cu realitatea. Intervine, în acest caz, asemeni unui atribut determinant, jocul culorilor, interpretarea lor subiectivă, după o disponibilitate intimă pentru tonurile tari, adeseori acide, dar nu străine și nici adverse în raport cu cele ale subiectului abordat. Formula cromatică nu are nimic din îndrăzneala și arbitrarul picturii fauve, ea mărturisind mai curînd nevoia de accentuare a concretului prin

supralicitarea datelor naturale. Din această cauză pictura are densitate, gravitate, și chiar patetism — mai ales în cazul peisajelor —, dar cele mai dense sub raportul picturalității și al problemelor de culoare rezolvate ni se par peisajele construite pe game de griuri, ecouri interpretate ale manierei lui Marquet. Cele câteva nuduri expuse par niște excepții și sub raport stilistic în ansamblul general și pot servi drept argument și reper în descifrarea acelei nevoi de simplificare formală și coloristică despre care vorbeam, amintind maniera Pallady, fără a conține și aceleași elemente metaforice, asociative și picturale ale arhetipului.

Ioan Untch

TOT la „Căminul Artei”, un desenator cu un stil original și unic în contextul actual, **Ioan Untch**, ne propune un univers particular prin articularea elementelor recognoscibile în structura lor, mimetice chiar. Putem vorbi în acest caz despre fascinația „trompe-l'oeil”-ului practicat nu numai cu delicii de virtuoz, ca o demonstrație a posibilităților minii și a limitelor ochiului, ci și din nevoia de a ne propune o altă modalitate de abordare a realității, investind-o cu fascinația metafizicului. Altfel spus, toate personaje-

le și obiectele compozițiilor sînt desenate cu o exactitate quasi-fotografică, dar asocierile operate sînt derutante, chiar dacă acceptăm calitatea lor metaforică. Ne găsim în fața unei atitudini surrealistice în sensul bun și exact al noțiunii, de la subiectul literaturizant pînă la minuția descriptivă a desenului valorat cu precizie și utilizarea siglelor obsesive. Apar arhitecturile imposibile, dalajul rombic alb-negru, repetiția sugestivă și derutantă a personajelor, animalele-simbol (ciinele, pisica) statuarul clasic, personajul-manechin, o întreagă lume de simboluri cu finalitate expresivă, axată pe surpriză și pe senzația spațiului rarefiat. Lucrările expuse posedă, de asemeni, calitatea omogenității de gândire și stil, dar putem sublinia valoarea deosebită a celor intitulate : **Dialog, Autoportret, Ada-Kaleh, Neliniște, Atelier I și II, A doua zi, Invazie.**

Virgil Mocanu

● N.B. — Interesantă de vizitat, la Casa Universitarilor (str. Dionisie Lupu, nr. 46), expoziția graficianului **G. Ionaș** — „Interpretări”, din care reținem : **E duminică și e soare** (colaj), **Poveste I și Poveste II** (folclor românesc) și **Imagine sentimentală** (portret).

Iarodara Nigrim : CABANA PESCARULUI
(Din expoziția deschisă în holul Teatrului Giulești)

Muzică

O nobilă evocare

● „20 DE ANI de la moartea lui George Enescu” s-a intitulat concertul patronat de Filarmonică la Sala mică, sub conducerea muzicală a lui Anatol Vieru. Au fost acolo, pe scenă, o seamă de personalități, care ne-au încântat în alte nenumărate rânduri, fiindcă au crezut în steaua muzicii românești (Aurelian Octav

Popa, Hilda Jerea, Mircea Opreanu...). Au fost și alte mari talente care se ridică acum : Vladimir Mendelsohn, Iancu Văduva, Șerban Nichifor, Simion Jelebean... Evenimentul a reușit să ne propună vederi originale în interpretarea a două lucrări, ambele majore în literatura camerală de după 1900 și nu numai la scară românească. **Octetul în Do major**, veritabil doctorat muzical, realizat de compozitorul care încă nu împlinise 20 de ani, a sunat foarte dinamic, cu imagini îngrijit conturate mai ales în prima parte, și mai ales ne-a făcut să auzim elementele profetice privind destinul limbajului din deceniile următoare, lucru la care am luat mai puțin seamă în muzica timpurie a lui George Enescu. **Simfonia de cameră** a curs mai liric, mai confesiv, cu o mai pregnantă prezență a timbrelor individuale, subliniind cu noblețe acele împliniri enesciene într-o profecție pe care el însuși avea să o urmeze cu cea mai mare discreție. Deși puțin în timp, eșantionul pe care l-a produs în aceeași seară basul Gheorghe Crăsnaru, acompaniat cu finețe și cu spirit de Dan Grigore, cîntînd unul din cele **Șapte cîntece pe versuri de Clément Marot**, a depășit prin putere expresivă toate interpretările pe care le știam pînă aici.

● O SESIUNE de comunicări științifice găzduită timp de două zile în Aula Aca-

demiei, a pus în valoare activitatea Centrului de studii „George Enescu”. După seria semnificativă de studii publicate în ultimii ani și, mai ales, după monografia editată de Institutul de istoria artei, monument unic deocamdată în lume prin proporția demersului și valoarea documentară la adresa unui muzician din secolul nostru, **enescologia** a devenit o ramură principală a științei muzicale românești. Termenul a fost adoptat în recenta adunare, care a confirmat înuta științifică și varietatea preocupărilor în această direcție : **Enescu și ideea unității naționale** (Viorel Cosma), **Cîteva date privind destinul scenic al tragediei lirice „Oedip”** (Brădușa Nuțescu), **Violonistica enesciană și estetica interpretativă în prima jumătate a veacului nostru** (George Manoliu), **Actualitatea creației enesciene** (Octavian-Lazăr Cosma), **Spiritul formei la Enescu** (Anca Jalobeanu), **Procesul de creație la George Enescu** (Clemansa-Liliana Firca), **Există un Do major enescian** (Gheorghe Firca), **Unele aspecte structurale în Preludiul la unison** (Dinu Ciocan), **Contribuție la studiul specificului românesc al armoniei în Sonata a 3-a pentru pian și vioară** (Speranța Rădulescu), **Perspective în cercetarea enesciană** (Mircea Voicana)...

● IGOR MARKEVITCH a mai trecut o dată prin București, iar Ateneul a mai

găzduit un festival Brahms. E greu de imaginat tensiunea pe care a ridicat-o venerabilul maeștru în finalul **Simfoniei I**, ținta unui urcuș al întregului concert. Markevitch nu mai face acum o problemă din strategia atacurilor sincrone. Promptitudinea și acuratețea intervențiilor sînt treburi ale instrumentiștilor. El, dirijorul, răspunde logicii în relația dintre idei, pe care trebuie să le modeleze din toată acea respirație ce îi trece prin degete. El combină timbre cît mai individualizabile, el luminează și umbrește culorile, el simte și construiește drama, în fine lui îi e dat să descopere fiorii poeziei acolo unde nu mai vedeam decît rutină. Prin elan Igor Markevitch încarnează generația care azi nu mai este. Prin independența membrilor este tehnicianul desăvîrșit al zilelor noastre. Filarmonica a trăit atît de intens clipele frumosului pe care ni l-a comunicat, încît nu-l vom mai la imputa impreciziunile din **Variațiunile pe o temă de Haydn**. Bun și corul bărbătesc pregătit de Vasile Pîtea pentru **Rapsodia op. 53** ; iar Martha Kessler ne-a confirmat că în arta cîntatului se ține în preajma partenerilor, oricît de sus.

Radu Stan

Mexicului și Braziliei

Leticia Ocharan (Mexic) : FATA CU MELC

Alberto Beltrán (Mexic) : INDIENI CHAMULAS

AI întotdeauna nevoie de un ghid în explorarea unor spații literare nu mai puțin decât a unor spații geografice necunoscute. Introducerea în continentul literar brazilian (câci se poate vorbi despre un întreg continent al literelor braziliene), ca și mijlocirea cunoașterii literaturii mexicane a fost mult ajutată la noi prin unele lucrări critice (precum **Introducere în literatura Americii latine și Scriitori latino-americani** de Francisc Păcurariu), precum și prin traduceri publicate în ultimii ani de poeți sau prozatori brazilieni și mexicani.

Un asemenea ghid în continentul liric brazilian ne-a oferit Darie Novăceanu în **Antologia poeziei braziliene**. Amplă culegere poetică, în care poate fi urmărită întreaga evoluție a literaturii braziliene, de la formele ei renascentiste și baroce, prin romantism și simbolism, până la ultimele ipostaze ale poeziei contemporane. Între primul antologat, Gregorio de Matos Guerra, născut la 20 decembrie 1633, și ultimul, Octavio Mora, născut la 4 mai 1933, e un spațiu de trei sute de ani. Parcurgem, așadar, trei secole de poezie. Excelentul traducător, Darie Novăceanu, își completează culegerea de texte cu note biobibliografice

esențiale pentru cunoașterea poeziei braziliene. Aproximativ cincizeci de poeți ne sînt astfel prezentați, fiecare cu câteva lucrări semnificative. În tendințele, curentele diverse cărora le aparțin poeții antologați recunoaștem similare școli sau direcții europene, transpuse însă într-un alt climat, operînd în registre și cu instrumente diferite. Programe și arte poetice ale secolelor trecute se manifestă în poezia braziliană altfel decât în literaturile Europei. Căci, fondul însuși autohton al culturii primitive din Brazilia este altul. Găsim împletite, pentru noi în modul cel mai uluitor, elemente rafinat-cultiste cu motive ce aparțin universului arhaic al culturii indiene ori negre. Gregorio de Matos Guerra și Claudio Manuel da Costa sînt încă tributari poeziei clasic-renascentiste europene. Dar, pe măsură ce poezia braziliană se descoperă pe sine, ea își găsește sursele autohtone de inspirație în folclorul indian și negru, ca și în cîntecele populare ale portughezilor strămutați în Lumea Nouă. Astfel, asemenea poeziilor germani din perioada „Sturm-und-Drang”, care se răzvrăteau împotriva modelelor lor tutelare, împotriva clasicilor fran-

cezi, romanticul Gonçalves Dias (1823—1864) îi reneagă pe clasicii portughezi și, cîntîndu-și patria, solul natal, în octosilabele sale, îndrumă școala romantică braziliană spre rădăcinile literelor acestui spațiu, spre „indianism”. Este extrem de interesantă asocierea motivelor în poezia sa — în care recunoști influența lui Novalis ori a lui Holderlin — cu elementele folclorice aparținînd indienilor Guarani.

Un alt poet de seamă al Braziliei, Joachim Mária Machado de Assis (1839—1908), aduce în atmosfera turbulentă romantică a poeziei vremii sale ordinea și seriozitatea profundă a unui lirism de meditație. Ironist și elegiac, clasicismul aparține — oarecum — naturii sale. Reprezentat în antologia noastră prin sonetul **Lumină între umbre** și printr-un frumos poem, **Logodnă**, el este poetul care a construit o vastă operă de introspecție și de proiecție în imaginar, fiind magistrul unor poeți din secolul nostru.

Tot astfel, sonetele prin care este prezent în antologia românească João de Cruz e Sousa, poet simbolist, fiul unor sclavi negri, ne incită să-i citim **Evocațiile**. Cu cît ne apropiem, însă, de

împul nostru, cu atît mai mult se pot stabili între liricii aceștia sud-americani, brazilieni, și poeții noștri contemporani, paralele și corespondente.

O similară culegere antologică a prozei braziliene (îndeosebi moderne) ar fi, desigur, necesară, însumînd traduceri ce s-au făcut la noi. O asemenea antologie a prozei scurte ar putea să se deschidă cu Mario de Andrade, din care s-au tradus unele texte, povestitorul, eseistul, muzicologul, purtătorul de cuvînt al modernismului. Prozatorii brazilieni — ca Jorge Amado, Dalton Trevison, João Guimarães Rosa, Vasconcelos Maia, Marcos Rey etc. — sînt cunoscuți din unele scrieri traduse și publicate în volume sau periodice.

LITERATURA latino-americană, cum demonstrează Francisc Păcurariu în lucrările amintite, are trăsături caracteristice încă de la primele ei începuturi. Or, tocmai aceste „prime începuturi” au fost studiate printr-un efort de valorificare a moștenirii culturale a trecutului precolumbian. O explorare a vechilor scrieri privind Mexicul precolumbian a fost efectuată tot de Francisc Păcurariu în **Antologia literaturii precolumbiene**, interesant florilegiu de texte însoțite de o introducere istorică. De altfel, un studiu despre poezia lui Netzahualcôjott este inclus în **Scriitori latino-americani**. Tot acolo, într-un eseu despre Juana Ines de la Cruz, se amintește strălucirea curții literare a viceregelui din Noua Spanie (Mexic) în epoca barocului. Bernardo de Balbuena, cel mai cunoscut poet baroc al Americii Latine, se mindrea — ni se spune — cu succesul pe care l-a raportat în Mexic, unde a ieșit învingător, la o întrecere literară la care participau nu mai puțin de trei sute de poeți. De aici și pînă la ciocnirile din secolul nostru între polii opuși ai extremelor artistice — **estriden-tistas** și **contemporâneos** este o întreagă istorie literară, pasionantă, încă prea puțin cunoscută la noi. Tocmai de aceea, lucrările de erudiție critic-istorică și, firește, textele în bune tălmăciri românești sînt atît de importante în cunoașterea acestor zone îndepărtate ale Romaniei lingvistice.

Nicolae Balotă

Genealogia lui Apollinaire

● Profesorul V. A. Diakov, de la Institutul de studii slave de la Moscova, a făcut recent o serie de interesante descoperiri privind genealogia autorului **Calligrammelor**. „La Quinzaine littéraire”, din 16—30 aprilie, sub semnătura lui Daniel Beauvois, oferă o primă sinteză a acestor cercetări. Se știe că dacă numele mamei era Kostrowicki, numele tatălui a rămas necunoscut. Poetul a primit, la naștere, mai multe prenume : Guillaume, Albert, Vladimir, Alexandre, Apollinaire, — astfel încît primul și ultimul dintre acestea i-au constituit pseudonimul literar. Cît despre prenumele mamei se știa ba că ar fi fost cel polonez, Angelica, deși ea îl prefera pe cel rusesc, Olga. Unii biografi au considerat, ca pe mamă a poetului, o aristocrată poloneză ruinată al cărei tată ar fi participat la insurecția din 1863 și, apoi, ar fi emigrat ; alți cerce-

tători au făcut din aceeași persoană o contesă rusă pasionată după țar.

Aceste date contradictorii, ambigui, au stăruit pînă recent. Or, V. A. Diakov a descoperit în arhivele din Moscova cîteva documente privind familia celebrului poet. După Diakov, bunicul acestuia era Apollinaire, fiul lui François Kostrowicki, născut în districtul Minsk. Apollinaire Kostrowicki, născut la 26 iulie (7 aug.) 1820, a ales, după sfîrșitul studiilor, cariera armelor. În 1855, locotenentul Kostrowicki e trimis să apere Sevastopolul, unde o așchie de obuz francez îl rănește grav la cap. După cîteva ani de îngrijiri, e pus în retragere cu grad de căpitan. În acest moment, se căsătorește cu Iulia Floriani, pe care o cunoscuse într-un voiaj în Italia, Iulia aparținînd unei familii italiene stabilite de mult timp la Vilna. Din această uniune se nascu o fiică : Angelica.

Despre soarta acesteia, o întregă cercetare e în curs, majoritatea documentelor descoperite de savantul sovietic fiind legate de tentativele Iuliei Kostrowicka (bunica viitorului poet) de a sfărîma legăturile conjugale și a păstra o parte din pensiunea soțului său. Ea se plînge neconținut de caracterul agitat al acestuia și de modul nechibzuit de a-și cheltui banii. În 1865, autoritățile din Vilna decid, în favoarea soției, ca o parte din pensia soțului să fie afectată acesteia. Dar soțul eșuează la consulatul din Nisa „în cea mai mare mizerie și cu o sănătate complet zdruncinată”. Consulul rus plasează bolnavul într-o clinică particulară. Mica Angelica, avînd acum 9 ani, este încredințată unui pension din Roma, de sub jurisdicția jезuiților. Înaintînd în vîrstă, tînăra pătrunde sub cupola Vaticanului. Părăsind Nisa, bunicul lui Apollinaire se fixează definitiv la Roma, dar nu se poate stabili dacă-și vizita fiica, ci

doar că ajunge șambelan al Vaticanului.

Scrisoriile și reclamațiile Iuliei Kostrowicka, examinate de V. A. Diakov, sînt datate din Marsilia (1869—1870) și din New-York (1878). Va primi, în cele din urmă, pentru ea și fiica sa, jumătate din pensia militară a soțului. În corespondență, Iulia solicită mereu ieșirea din minăstire a Angelicăi. Dar un document din 1874 arată că tînăra refuză să părăsească mediul respectiv... Fapt e că, la 26 august 1880, la Roma, se nascu Wilhelm Apollinaire Kostrowicky, ca „fiu al unei poloneze fantastice și al unui italian pe care legenda l-a vrut prelat roman, dar care, în realitate...” (de data aceasta cităm din **Dictionnaire des lettres**), oprindu-ne și noi aici și așteptînd rezultatul laborioaselor cercetări asupra genealogiei unuia din cei mai mari poeți de limbă franceză.

Nu, însă, fără a reda fotografia, la 16 ani, a Iuliei Floriani.

b. z.

Iulia Floriani

Prezență
românească
la Nisa

Festivalul internațional al cărții

Michel Guy, ministrul francez al culturii, vizitând standul României

NISA, perla Coastei de Azur, s-a bucurat mult timp de o reputație unilaterală, fiind considerată, în mod limitat, doar ca feerie centru turistic, cu o vegetație luxuriantă și o climă privilegiată, doar ca un paradis al opulenței, al eleganței și plăcerilor rezervate exclusiv unui număr restrâns de beneficiari. Să nu uităm că, în speranța de a-și câștiga o bucată de piine, pe sub palmierii de pe celebra Promenade des Anglais a venit ca fotograf ambulant vagabondul și, pe atunci, încă necunoscutul mare scriitor român Panait Istrati, dar care, dezamăgit în speranțele sale și contrariat profund de lumea pe care o întâlnise aici, a încercat să-și pună capăt zilelor în peisajul exotic din grădina publică Albert I.

Nisa nu a fost însă și nu este doar un loc al plăcerilor extravagante, al cazinourilor, al hotelurilor ostentativ luxoase. Dacă, de-a lungul timpului, a fost îndrăgită și frecventată de mari scriitori, pictori și muzicieni ca Berlioz, Paganini, Massenet, Alexandre Dumas, Théodore de Banville, Maurice Maeterlinck, Apollinaire, Flaubert, Victor Hugo, Blasco Ibanez, Mérimée, Cehov și mulți alții, aceasta s-a datorat cu deosebire faptului că, în incântătoarea ei ambianță, aceste ilustre sensibilități artistice au aflat și alte splendide izvoare de satisfacție spirituală și umană decât cele oferite de fragilitatea plăcerilor mondene. Au aflat la Nisa, în primul rând, o îndelungată și bogată tradiție istorică. Intemeiată de greci, în secolul IV înaintea erei noastre, sub numele de Nike, adică Victoria, Nisa a devenit apoi un renumit centru administrativ și militar roman, ale cărui impunătoare ruine stârnesc și astăzi admirația, în parcul de pe colina Cimiez. Evul Mediu și-a lăsat o puternică amprentă în partea veche a orașului.

DE cîțiva ani, Nisa și-a sporit posibilitățile de delectare spirituală, devenind o cetate a cărții și a lecturii, găzduind o adevărată gigantică librărie a lumii. — Festivalul internațional al cărții. Ajuns la cea de a șaptea ediție, care a avut loc anul acesta între 3 și 8 mai, Festivalul internațional al cărții se numără astăzi printre cele mai importante și mai prestigioase manifestări culturale și editoriale, cu largi ecouri pe plan mondial, situându-se la nivelul tirajurilor de carte de la Frankfurt, Bruxelles, Varșovia, Bologna. Ratiunea principală, cea mai de seamă, care a determinat încoronarea Festivalului cărții de la Nisa drept una dintre cele mai prestigioase manifestări culturale și editoriale din lumea întreagă rezidă în faptul că, spre deosebire de celelalte târguri de carte, are un caracter cu totul original, particular. Festivalul cărții de la Nisa nu este o manifestare strict comercială, ci, înainte de toate, o

manifestare culturală, o veritabilă sărbătoare a cărții, un mijloc eficace de a ridica nobilele eforturi ale scriitorului și editorului la înălțimea și la demnitatea pe care le merită cu prisosință.

Dincolo de faptul că a reprezentat cartea tipărită în 30 de țări din toate continentele, de către aproape 300 de edituri, individuale sau reunite, Festivalul cărții a adăpostit un mare număr de scriitori, editori, traducători, librari, bibliotecari, universitari, ziaști și tipografi, antrenându-i în fructuoase reuniuni, discuții și colocvii privitoare la destinul cărții și al lecturii în epoca noastră. Printre cele mai importante manifestări care au avut loc în cadrul Festivalului amintim colocviile despre studiul literaturii în școli, despre difuzarea cărții, despre stadiul actual și viitorul revistelor literare, despre răspândirea culturii prin bibliotecile publice, despre lectura femeilor. Concomitent cu Festivalul cărții s-a desfășurat și Congresul femeilor scriitoare.

Editurile din România, reunite sub egida Centralei editoriale, au fost prezente, cu consecvență, și la cea de a șaptea ediție a Festivalului internațional al cărții de la Nisa. Anul acesta, standul colectiv al editurilor românești a expus circa 250 de cărți, din toate domeniile, alese dintre titlurile apărute în ultimii doi-trei ani, cu accentul pe lucrările publicate în 1974 și 1975. Un loc deosebit au ocupat cărțile apărute la noi în limbi de circulație universală sau în ediții bilingve. În standul nostru au fost prezentate numeroase opere literare aparținând literaturii române clasice și contemporane, scriitorilor reprezentativi, tuturor genurilor literare, ilustrându-se astfel varietatea colecțiilor și a edițiilor din producția noastră editorială. Standul românesc a expus, de asemenea, o selecție reprezentativă de traduceri din literatura universală, albume de artă, volume cu imagini ale monumentelor istorice și turistice, dicționare, studii de folclor și etnografie, cărți pentru copii etc.

În ziua deschiderii oficiale a Festivalului cărții, standul românesc a fost vizitat de domnul Michel Guy, ministrul culturii din Franța, care a apreciat elogios exponatele din producția noastră editorială. Răspunzând cu amabilitate invitației noastre standul românesc a fost vizitat și de cunoscutul scriitor francez Hervé Bazin, care a fost deosebit de plăcut impresionat când i-am oferit traducerea românească a cărții sale *Preafericiții de pe insula dezolării*, apărută recent la Editura Univers. Interesat de a cunoaște mai bine literatura română, Hervé Bazin a primit cu încântare și interes ediția bilingvă a poeziilor lui Eminescu și versiunea franceză a romanului lui Liviu Rebreanu *Pădurea spinuraților*, apărute la Editura Minerva.

Festivalul cărții de la Nisa a constituit, și în acest an, un admirabil prilej de a face cunoscută cartea românească într-un cadru editorial internațional de incontestabil prestigiu. De asemenea, a constituit o formă eficace pentru un util schimb de experiență cu alte edituri străine și mai ales pentru stabilirea de contacte cu diferite edituri în vederea realizării de coeditări, traduceri, difuzării cărții românești, schimbului de expoziții de carte etc.

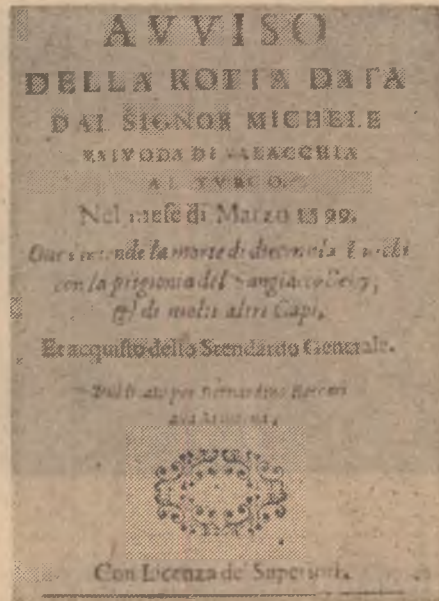
Cărțile expuse în standul României au fost remarcate de diferiți editori străini prezenți la Festival. Standul nostru a fost în permanentă vizitat cu interes de un numeros public, de specialiști din diverse domenii, de profesori, studenți și elevi, de turiști străini, care au putut astfel să cunoască nemijlocit activitatea noastră editorială, făcând în acest sens numeroase comenzi de cărți românești.

În cadrul Festivalului internațional al cărții de la Nisa, standul românesc a fost o prezență dinamică, atrăgătoare și interesantă. Participarea editurilor românești la Festivalul cărții a fost deosebit de utilă și fructuoasă, contribuind astfel la lărgirea prestigiului țării noastre peste hotare.

Teodor Vârgolici

Ecouri în epocă

Mihai Viteazul —

Bătălia cu turcii din martie 1599 („Avviso”, Roma)

Descrierea bătăliei pentru Moldova (Barcelona, 1600).

Ion MUNTEANU

„Curajul acestui
atît de brav
Principe”

LYON (Franța) — septembrie 1595. Editorul Thibaud Ancelin publică broșura *Discours de ce qui s'est passé en Transylvanie*, în care vorbește despre unele neînțelegeri de la curtea prințului Transilvaniei, Sigismund Bathory, apoi despre Mihai Viteazul — **Michel Vayvoda de Valachie** — „care luptă și învinge pe Sinan Pașa la 13 august 1595, la Călugăreni”. Acest „ziar” ne dă și unele amănunte referitoare la armata lui Mihai: „El are pentru paza sa zece mii de oameni pedestri și douăzeci de mii de călăreți. Călărețul e plătit cu 5 taleri pe lună, iar pedestrul cu 3 taleri. Fiecare sută de ostași primește pentru hrană cîte un bou pe fiecare zi”. Apoi: „Prințul Valahiei își are curtea sa la București [...]”.

ROMA — Primăvara anului 1599. Bernardino Beccari publică un *Avviso*,

ZIARELE, în înțelesul de astăzi al cuvîntului, n-au o vechime mai mare de trei secole și jumătate, pentru că nu se poate vorbi de o presă periodică europeană — și mondială — decît de la data publicării primei tipărituri cu apariție săptămînală regulată: „La Gazette”, cunoscută în Franța de la 30 mai 1631. Înaintea acestora au existat însă în Europa un alt fel de „ziare” — vestitele **Avvisi**, **Relationi**, **Historia**, **Nouvelle**, **Brief**, **Nachricht**, **Discours** și altele — broșuri care se tipăreau în cite 2-4 pagini mici, în tiraje restrinse, la Veneția și la Roma, iar ceva mai tîrziu în Franța, Germania și Spania. Editorii urmăreau ca prin ele să aducă la cunoștința lumii marile evenimente petrecute în diferite țări, deci să răspîndească știrile de seamă ale timpului — așa cum o fac astăzi ziarele de pretutindeni. Multe dintre broșurile acestea s-au ocupat la vremea lor și de evenimentele de la noi — mai cu seamă de bătăliile purtate de domnitorii români. Tepeș Vodă a fost primul domnitor ale cărui fapte au devenit cunoscute lumii prin intermediul cuvîntului tipărit în aceste broșuri-ziare. Între anii 1497-1499 au apărut în Europa 15 broșuri în care se relateau isprăvile teribilului Tepeș, însoțite de desene reprezentînd execuțiile prin tragere în țepă. Dar cele mai multe — poate citeva sute — au adus la cunoștința lumii bravurile lui Mihai Viteazul, care între anii 1599-1601 devenise cel mai renumit conducător de oști din toată Europa. Cercetătorii români au reușit, în decursul ultimelor opt decenii, să identifice în marile biblioteci de peste hotare numeroase exemplare din aceste broșuri. Multe au fost achiziționate și se află acum în tezaurul de documente vechi al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România și al Bibliotecii Centrale de Stat (aproape 80 de exemplare, dintre care unele sînt unice în lume). Valoarea lor este inestimabilă, datorită contribuției pe care o adaugă la atestarea trecutului de luptă și de glorie al neamului românesc.

În care relatează despre: „Bătălia dată de Domnul Mihai, Voievod al Valahiei, contra Turcului, în luna martie 1599, cu moartea a zece mii de Turci, cu luarea în captivitate a Sangiacului Behy și a mai multor căpetenii și cucerirea steagului cel mare”. Este vorba de lupta dată de Mihai, cu prădătorii turci, peste Dunăre, în martie 1599. Un an mai tîrziu apare la Barcelona un *Aviso*, care înștiințează despre marea bătălie dată de Domnul Mihai Principe al Valahiei (în mai 1600) pentru Moldova:

„Dacă a fost vreodată în lume un principe demn de glorie pentru faptele sale eroice, acesta este Domnul Mihai, Principe al Valahilor care, pe lingă că a învins pe Sinan Pașa în josul riului Argeș, în Valahia, și că a înfrînt pe Affis Acomat Eunucul, în Bulgaria, capturîndu-i artileria, munițiile, drapelele și corturile și bagajele și luînd Nicopoli, oraș principal al zisului regat al Bulgariei, și apoi Avidin, fortăreață a aceluiași regat și cutreierînd ținutul pînă la fruntariile Thraciei și după ce a bătut pe Coman Pașa la aceste fruntării, trecu în regatul Transilvaniei cu o singură bătălie și acum, cu alta, în nobila provincie a Moldovei zisă și chemată cu alt nume, Bugdana, din care ținut obîșnuia Marele Turc să tragă profit atît în griu cît și în animale”.

„Un principe demn de glorie”

Xilografură reprezentând bătălia de la Guruslău (apărută pe coperta broșurii din Nürnberg, 1601)

După ce descrie lupta pentru Moldova, în care Mihai a aruncat 60 000 de oameni, broșura conchide : „Așadar putem spera că totala distrugere a Turcului se va întâmpla în curînd, cu ajutorul lui Dumnezeu și prin curajul acestui atît de brav Principe și Căpitan”.

Pe ultima pagină se menționează ; „În Barcelona, în tipografia lui Gabriel Graells y Giraldo Dotil. Anul MDC. Se vinde în casa lui Francisco Leonart, librar”. Faîma lui Mihai Viteazul ajunsese deci tocmai pînă în Spania unde un editor tipărea și vindea publicului cititor broșuri-ziare cu descrierea întâmplărilor din țara noastră.

Intrarea lui Mihai Vodă în Alba Iulia

DESPRE triumfala intrare a lui Mihai Vodă în Alba Iulia avem mărturia scrisă a unui istoric ungar — Istvan Szamosközy — care a trăit în Ardeal în anii de glorie ai voievodului. În principala sa lucrare (Monumenta Hungariae Historica, volumul II, pag. 348—349) cărturarul scrie :

„La 1 noiembrie 1599, stil nou. Mihai își face intrarea în Alba Iulia. Era călare pe un cal roib. Purta un calpac (căciula mare de piele neagră) împodobit cu pene de cocor, legate cu o copcă de aur ; o mantie albă, de mătase, țesută cu fir, pe care se vedeau cusuți cu fir de aur, chipuri de șoimi, și ciorapi de mătase albă cusuți cu pietre scumpe și cisme de saftian galben (piele subțire și fină de capră). De briu îi atirna o pală (sabia) de taban (oțel superior) împodobită cu aur și rubine. O ceată de lăutari urma îndată după domn, cîntînd cîntece naționale. Opt slujitori duceau de friu opt cai acoperiți cu șel prețioase, lucrate în aur și argint. Caii erau împodobiți la cap cu pene mari. Urmau apoi trîmbițașii, o mulțime de boieri și ofițeri străluciți, toți călări și o numeroasă trupă de soldați. Lingă Domn se purtau steagurile lui Andrei Bathory, luate în bătălia de la Sibiu (luptele de la Șelimbăr, de la 18/28 octombrie 1599). Ele erau desfăcute și plecate spre pămînt [...]”.

Bătălia de la Guruslău

LA 3 august 1601 (stil nou), armatele lui Mihai Viteazul și ale generalului austriac George Basta au dat marea bătălie de la Guruslău (sau Goroslău, cum i se mai spune), cu armatele principelui Transilvaniei, Sigismund Bathory (care se împotriva unirii țărilor românești). Acesta a fost învins, bătălia fiind cîștigată în primul rînd datorită armatei lui Mihai — fapt recunoscut de relațiile tipărite în zilele următoare la Dresda, Lipsca, Colonia, Nürnberg și la Praga. O gravură apărută în aceste relatări ne înfățișează desfășurarea luptei de la Guruslău. Broșura de la Dresda are, de asemenea, pe copertă, un desen cu scene de luptă, iar în titlu Voievodul român este numit „Principe al Ardealului” (der Fürst in Siebenburgen — după cum remarcă Constantin Karadja, într-un memoriu prezentat Academiei Române). Recunoașterea victoriei obținută de Mihai, la Guruslău, se face, la vremea aceea, de către autorii mai tuturor broșurilor care relatează mersul bătăliei ; dovadă fiind faptul că în titlurile respective, numele voievodului român este trecut înaintea generalului Basta : Colonia, Nürnberg, Parga și altele.

Bătăliei de la Guruslău i-a dedicat o poezie și N. Iorga (publicată în 1913, în broșura lui Nerva Hodoș : Vitejiile lui Mihai-Vodă apreciate în Apus) : „De sus de pe plai / O Doamne Mihai / Vin’ de ni te-arată / Te arăți odată / Piere oastea toată / A vrăjmașilor / A fricoșilor / Cum la Goroslău / Tare, brațul tău / A făcut să piară / Ca un bulz de ceară / În foc înșeșit / Dușmanu-ngrozit / Și cîmpia toată / S-a umplut de gloată / De nemeși trufași / De bieți simbriași / De turci simbriași / De turci întăritași [...]”.

În broșura de la Nürnberg se spune : „La ora 5 dimineată, printr-o șarjă vijelioasă, ostașii voievodului (Mihai), pornind de la stînga, dau lovitura hotărîtoare, cucerind pozițiile ocupate de dușmani și luînd 166 de steaguri și 48 de tunuri de la armatele lui Bathory”. O descriere asemănătoare o găsim și în broșura de la Colonia, care mai adaugă : „Haiducii lui Michael Waida au ocupat crașul Cluj, fugărind de acolo oștile lui Sigismund Bathory”. Două

broșuri apărute în limba italiană — un **Avisi** la Modena și **La Segnalata Vittoria** la Roma — descriu apriga înclăstare de la Guruslău „care s-a sfîrșit prin fuga rușinoasă a lui Sigismund Bathory și a armatei sale, pînă în părțile Aradului, urmărite de oștenii lui Michael Wayda”.

„Discours de la mort de Michel...”

ÎN Cronica Țării Românești găsim scris, despre uciderea lui Mihai, de către ostașii trimiși de Basta, la Turda, în dimineata zilei de 9/19 august 1601 :

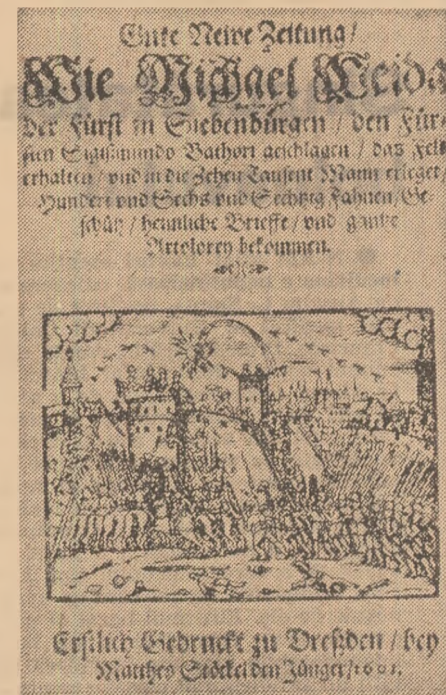
„Și căzu trupul lui cel frumos ca un copaciu, pentru că nu știuse, nici se prilejise sabia lui cea iute în mîna lui cea vitează. Și-i rămase trupul gol în pulbere aruncat. Căci așa au lucrat pîma încă din începutul lumii [...] Căci era ajutor creștinilor și sta tare ca un viteaz bun pentru ei, cît făcură pre Turci de tremura de frica lui [...]. Și rămaseră creștinii și mai virtos Țara Românească săraci de dinsul [...]”.

Mîșelia o găsim înregistrată și la Paris. Un Denis Duval, preluînd relațiile făcute în Italia și apoi la Praga, scoate broșura : **Discours de la mort de Michel Vayvode de Valaquie, apres la victoire obtenue par lui & Georges Basta, contre Sigismund Battori**. Din nou se menționează în scrierea respectivă înfrîntarea lui Mihai în obținerea victoriei de la Guruslău (unde Sigismund Bathory a avut 40 000 de luptători, iar Mihai și Basta numai 18 000), aducîndu-i-se elogii. Apoi sînt arătate împrejurările uciderii voievodului — din ordinul lui Basta, care voia ca stăpînirea supremă în Ardeal să-i rămîna lui.

Capul voievodului, adus de comisarul Radu Florescu, stă acum înmormîntat la Mănăstirea Dealului, sub o lespede de piatră pe care scrie : „Aice zace cînstitul și răposatul capul creștinului Mihail, Marele Voievod, ce-au fost domn Țarei Rumânești și Ardealului și Moldovei ; cînstitul trup zace în câmpii Tordei și cînd l-au ucis Neamți, ani au fost 7109 (1601), în luna Avg. 8 zile. Această piatră o-u pus jupan Radul Buzescu i jupâneasa Preda”.

Victoria de la Guruslău (Nürnberg, 1601)

Victoria de la Guruslău (Dresda, 1601)

Cannes '75 — Premiile

● Premiile Festivalului internațional al filmului de la Cannes confirmă valori cunoscute și recunoscute: vigoarea actuală a cinematografiei vest-germane e subliniată de Marele premiu special acordat peliculei **Enigma lui Kaspar Hauser**, semnată de Werner Herzog; premiul pentru interpretare validează popularitatea italianului Vittorio Gassman (interpret al filmului lui Dino Risi — **Parfum de femeie**); premiul pentru regie, acordat lui Costa Gavras (**Secție specială**) reamintește — de fapt — succesele cinescului, dezbaterile politice care au dat faimă unor opere ca **Z** sau **Starea de asediu**; iar premiul special al juriului, decernat filmului **Îți voi da o stea**, vorbește despre consecvența scolii cinematografice sovietice.

Palmaresul acestui an dorește însă să imună atenției publicului și o suita de noutăți, realități

pregnante ale celei de a șaptea arte: evoluția cinematografiei în țările africane e marcată strălucitor prin Marele premiu acordat filmului **Cronica anilor de jar**, realizat de regizorul algerian Lakhdar Hamina; de asemenea, viabilitatea contemporană a cinematografiei canadiene (altădată celebră în lume doar pentru valoarea desenelor animate semnate de Mac Laren) e reliefată prin distincția acordată regizorului Michel Brault (**Ordinele**); americană Valerie Perrine, dobândind premiul pentru interpretare (rolul jucat în filmul lui Bob Fosse — **Lenny**), se lansează ca vedetă internațională.

Ediția 1975 a Festivalului de la Cannes îmbogățește astfel panorama cinematografiei mondiale, cu noi valori, cu inculte realizări ale unor autori din zone geografice mai puțin afirmate până acum în cea de a șaptea artă.

„Copiii teribili”

● În 1950, Jean Cocteau și Jean-Pierre Melville au realizat filmul **Copiii teribili**, care, totuși, n-a putut vedea lumina ecranului.

Premiul Voronca

● Premiul de poezie **I-larie Voronca** a fost atribuit pe anul 1975 poetului André Laude pentru culegerea sa de versuri **Le bleu de la nuit** crie au secours.

Thomas Müntzer : roman biografic

● În Editura Neua Leben din Berlin va apărea lucrarea **Thomas Müntzer : un roman biografic**, de Hans Pfeiffer.

De Gaulle, autor dramatic

● Celebru mai ales prin activitatea sa de om politic, considerat una din personalitățile proeminente ale secolului nostru, fostul general Charles de Gaulle (1890—1970) a publicat, în timpul vieții, pe lângă **Memorii** (traduse parțial și în limba română), studii militare de specialitate, privind importanța armatelor de tancuri. Recent, Institutul „Charles de Gaulle” din Paris a publicat sub titlul **Articole și scrieri**, o nouă culegere postumă de lucrări ale fostului președinte al Franței, volum care ni-l infățișează pe De Gaulle într-o nouă ipostază: aceea de dramaturg. Volumul amintit corespunde, pe lângă publicistică și cuvântări, o piesă de teatru cu titlul **O întâlnire nefericită**, piesă scrisă de autor în anul 1906 când avea 16 ani.

În amintirea lui José Martí

● În întreprinderile, insușirile și școlile din Cuba s-a comemorat recent împlinirea a 80 de ani de la moartea poetului revoluționar José Martí (n. 28.1.1853 la Havana — m. 19.V.1895), căzut pe cimpul de luptă de la Dos Rios, în fruntea corpului revoluționar pe care-l comanda în lupta pentru independența țării. Autor al cunoscutului **Manifest al Independenței** (1895), José Martí a publicat volumele: **Versuri simple** (1891), **Patria** (1892) și **Virsa de aur** (1899), fiind considerat, pentru creația sa literară, precursor al poeziei moderne în maniera latino-americană.

„Ehnaton” de Agatha Christie

● La Editura Collins (Anglia) a apărut nu demult piesa **Ehnaton** de Agatha Christie, cunoscută nu numai ca autoare de romane polițiste, ci și ca dramaturg (**Martorul acuzării**, **Păienjenisul**, **Vânătoarea de soareci**, ultima fiind jucată la Londra de aproape douăzeci de ani). Ultima apariție editorială a fost compusă în 1937, dar până în prezent nu a mai fost încredințată nici tiparului, nici scenei. Izvorul de inspirație l-a constituit lupta faraonului Ehnaton pentru realizarea reformei religioase în Egiptul antic și opoziția părerilor lui față de cele ale soției sale, frumoasa Nefertiti.

Frank Sinatra

● La 57 de ani, Frank Sinatra, după reîntrirea în octombrie 1974 la Madison Square Garden (când a mobilizat 6.000 de spectatori și 90 milioane de telespectatori), și-a propus o serie de 10 concerte în Europa. Seria a fost inaugurată la 19 mai la Monte-Carlo, al doilea concert oferindu-l în seara de 20 mai la Paris. Presa afirmă că vedeta, cu toată condiția sa fizică „cam prea generoasă”, n-a pierdut nimic din calibrul calităților artistice.

Excepțiile

● Se vorbește, pe drept cuvânt, de imensa cantitate de filme submedice care invadează rețeaua cinematografică occidentală, produse dedicate pornografiei, violenței și, mai recent, groazei (marile cataclisme moderne). Există însă și excepții. În câteva săli, într-un oraș de renume ca Zürich, rulează și ultimele filme temerare ale unor mari regizori, filme cu conținut umanist democrat, mărturii artistice ale unor profunde acte de conștiință: Bergman (**Scene dintr-o căsnicie**), Visconti (**Forță și pasiune**), Fellini (**Amarcord**), Antonioni (**Profesiunea : reporter**), Buñuel (**Fantoma libertății**), Polanski (**Chinatown**). Acestea și alte reluări celebre din Orson Welles, Eisenstein, Breton, Wajda și Truffaut, mențin cota înaltă a marilor tradiții cinematografice.

Gustav Heinemann premiat

● Fostul președinte al Republicii Federale Germania, între anii 1969—1974, Gustav Heinemann, a fost distins cu **Premiul Lessing** pe anul 1974, al orașului Hamburg, pentru activitatea sa publicistică.

Un studiu italian despre Musil

● La Milano a apărut cartea lui Remo Cantoni: **Robert Musil e la crisi dell' uomo europeo**. Cantoni relevă țesătura de teme a romanului: sensul vieții, omul potențial, regula morală, mentalitatea științifică, caracterul diabolic și eroarea idealismului științific, psihologia maselor etc. Este vorba la Cantoni de o veritabilă introducere în lectura integrală a marelui scriitor austriac și a „antropologiei sale” adică a ansamblului complex al temelor gnoseologice, morale, sociale, psihologice.

Premiul Malherbe

● Georges Poisson pentru cartea sa **Monsieur de Saint-Simon** apărută în Editura Berger-Levrault a primit **Premiul Henry Malherbe**. Născut în 1924 Georges Poisson este autorul lucrărilor **Les Muses de France**, **La Femme dans la peinture moderne**, **Fontaine de Paris**, **Napoleon et Paris**, **Les Monuments de Paris** etc.

In memoriam

● Abutalib Gafurov (n. 1882), un valoros reprezentant al culturii din Republica Socialistă Sovietică Autonomă Daghestan, a încetat din viață. A debutat în 1934 cu un volum de versuri în care cîntă transformările aduse de revoluție în viața sumbră a poporului daghestan. Printre volumele care s-au bucurat de o deosebită audiență în rândurile cititorilor sovietici amintim: **Drum luminos**, **Culegeri de versuri**, **Pași vieții**.

Monografia unei generații

● Scriitorul Erik Neutsch din R.D.G. și-a propus să descrie, într-un roman în 6 volume, destinația generației sale, din 1945 până astăzi. De curind a apărut primul volum intitulat **Pace la rășnit**. Milteldeutscher Verlag, Halle (Saale), a cărui acțiune se încheie în 1950.

Despre Pușkin la Cairo

● O carte despre Pușkin va apărea la Cairo. Este vorba de o selecție din lucrările criticilor literari sovietici, care va face cunoscut cititorilor egipteni pe acest mare poet clasic rus.

Antonioni se confiază

● În nr.-ul din 12—18 mai, „L'Express” publică un interviu cu Michelangelo Antonioni în jurul filmului **Profesiunea : reporter**. În concluzie: „Prin acest film, prin filmele mele în genere, încerc mica mea revoluție personală, de a sublinia anumite probleme, anumite contradicții, de a suscita publicului anumi-

te emoții, de a-l pune în situația de a face anumite experiențe. Uneori, se întâmplă ca filmele să fie interpretate într-un mod diferit de intențiile regizorului, dar poate că aceasta nu e atât de important. E de ajuns ca filmele să fie trăite ca o experiență directă, personală.”

Am citit despre...

Singurătatea bolnavului

● N-AM aflat lucruri esențiale noi citind **Cînd medicina e neputincioasă**, culegere de studii editată de Anselm L. Stauss, profesor de sociologie la Centrul medical al Universității California din San Francisco. Protestatară în esență ei, cartea oferă un anumit suport documentar binecunoscutelor critici la adresa caracterului, pe de o parte mercantil, pe de altă parte depersonalizat al medicinei americane care este, din această cauză, departe de a avea o eficacitate pe măsura „uluitoarei dezvoltări a tehnologiei medicale, găzduită și aplicată parțial în cabinetele medicilor, dar mult mai masiv în spitale, clinici și centre medicale”. O prăpastie a incomunicabilității, a neîncrederii, a lipsei de informație adecvată, a birocratismului ține binefacerile medicinei la distanță de cei care ar avea în primul rînd nevoie de ele. Elitismul bazat și pe foarte palpabile considerente financiare și pe bariere psihologice imponderabile face din îngrijirea adecvată a sănătății un privilegiu al claselor avute și cu o educație intelectuală superioară. Cînd e neputincioasă me-

dicina? Cînd nu ajunge pînă la cei cărora le este necesară protecția ei, cînd rigiditatea instituțiilor traumatizează spiritul venit să-și vindece trupul, cînd e pusă în situația de a trata tardiv și în pripă ceea ce ar fi putut să prevină.

Cazuri răscolitoare, insolubile în condițiile sistemului sanitar american sau, poate, uneori, în condițiile păcătoase de incalceții firi a omului speriat de boală și de moarte, sînt prezentate ca argumente pentru necesitatea unei transformări structurale. Cînd medicina e neputincioasă este o carte dintr-o mie, problema a mai fost și va mai fi atacată din unghiuri diverse, mereu deplinse, infirmitățile celei mai nobile dintre profesii tind să se amelioreze fără a se întrevădea însă o vindecare radicală...

Năpasta unei boli grele, incurabile, este o încercare teribilă chiar și fără constrîngerii externe provenite de la o societate care nu poate, nu vrea sau nu știe să te ajute. Soții Robert și Suzanne Massie au trăit-o alături de fiul lor Bobby, care, atins de hemofilie, adică tot timpul în primejdie de a avea o hemoragie ucigătoare, este acum, la 18 ani, un tînăr student excepțional din toate punctele de vedere. Forță de caracter. Demnitate. Delicatețe. Iubire luminată de conștiința responsabilităților, a opțiunilor, a perspectivelor. Refuzarea panicii, a disperării, a resentimentului în fața acestei implacabile condiții congenitale. Nu știu în ce ordine se cuvin enumerate calitățile familiei Massie. Publiciști de talent, părinți de talent, oameni de talent, ei au cercetat problema hemofiliei străduindu-se s-o înțeleagă sub toate aspectele, romanul biografic de mare succes, recent ecranizat. **Nicolai și Alexandra**, fiind rezultanta literară a investigației lor istorice

în acest domeniu. La începutul lunii mai a ieșit de sub tipar cartea **Călătorie**, în care ei, Bobby și una din fiicele lor mai mici, povestesc cum au trăit în anii cînd trebuiau să cerșească singe (un apel prin megafonoane unui mare stadion a adus, odată, șase donatori), sau, mai ales, să cumpere, să cumpere și iar să cumpere singe pentru transfuzii (Robert Massie consideră că o societate în care singele poate fi vîndut și cumpărat, adică ajunge să fie tratat ca o marfă, se află într-o fază gravă a alienării), să-l ferească pe Bobby de ceea ce i-ar fi putut periclita viața, fără a-i interzice activitățile, inițiativele și bucuriile necesare pentru formarea sa ca om întreg, să învingă izolarea socială decurgînd din prejudecățile celorlalți, să facă față cheltuielilor — exorbitante pentru bugetul lor — trebuincioase pentru îngrijirea copilului. **Călătorie** este recomandată de „The New York Times Book Review” ca o carte „captivantă și bine scrisă. Obiectivul este urmărit cu precizie, amănuntele sînt pline de viață. Poate că aceste calități sînt de la sine înțelese atunci cînd ziaristi și biografi experimentați își asumă o muncă autobiografică, dar bunul gust și demnitatea cu care scriu sînt excepționale.”

Robert și Suzanne Massie au învins, împreună cu Bobby, pe cei mai răi dușmani ai omului bolnav: singurătatea, nepăsarea, neînțelegerea, mila și celelalte atitudini umilitoare ale celor ce asistă la suferință fără a o împărtăși. Altul să fie secretul leacului de care are nevoie medicina?

Felicia Antip

Robert Hossein și baletul

● După ce în ultima vreme s-a ocupat mai mult de regie de teatru (**Crimă și pedeapsă**, **Hernani**), Robert Hossein a creat la Reims o trupă de balet compusă din 25 de dansatori pe care i-a selecționat din 128 de candidați veniți din lumea întreagă. Primul spectacol prezentat a fost **Șeherezada**, în premieră mondială. Muzica baletului a fost semnată de Aminollah André Hossein, tatăl celebrului actor. George Skibine a compus coregrafia la tema de iubire dintre Șeherezada și prințul Azzedin: fuga în deșert, lupta lor contra briganzilor.

Baletul iugoslav „Kolo” la Paris

● La teatrul de la P. Saint Martin, ansamblul „Kolo” a dus câte ceva din frumusețea și varietatea cîntecului și dansului sîrbesc. Kolo, care a dat numele acestui ansamblu, simbolizează de fapt o horă a prieteniei, a optimismului, a dragostei de viață, horă din care coregrafia Dragomir Vuković și Dobri-voje Putnik au creat o frumoasă construcție arhitecturală.

Colocviu Werther la Paris

● **Suferințele tinărului Werther**, opera de tinerețe a lui Goethe, de la a cărei apariție s-au implinit în 1974 două secole, a constituit obiectul unui colocviu organizat recent de Institutul Goethe din Paris. Au participat istorici literari și germaniști din Franța și din alte țări. Dintre expunerile, aceea a lui Hans Mayer, intitulată **Despre dificultatea de a-l celebra pe Werther**, a evidențiat faptul că „modernitatea” celebrului roman constă în aceea că, dincolo de aspectele legate de epocă, poetul pune diagnosticul unei etape din viața oricărui tânăr de totdeauna. Pierre Bertaux a analizat rolul particular pe care l-a avut opera aceasta în viața autorului, iar Johannes Hösle a stăruit asupra receptării lui Werther în Franța, unde variata influență a romanului s-a prelungit pînă tîrziu, spre sfîrșitul secolului XIX. Despre relația directă cu literatura de astăzi a vorbit germanistul italian Cesare Cases, dezvoltînd teoria **Demitizării Werther** al lui Plenzdorf. Discuțiile au pledeat pentru un rodnic schimb de vederi și asupra metodelor recomandabile în genere în studiul operelor din trecut.

Cele două rivale

● Gina Lollobrigida va fi regizoarea unui film în care rolul principal îl va deține Sophia Loren. Cele două vechi rivale, care au umplut ani de zile coloanele ziarelor cu întrecerile lor publicitare, vor fi acum reunite pentru prima oară pe același platou, de producătorul Carlo Ponti. Soțul Sophiei Loren a fost impresionat, se pare, de talentul „regizoral” cu care Gina Lollobrigida a alcătuit volumul ei de fotografii asupra Italiei, care a avut un mare succes. Actrița care n-a mai apărut de mult pe ecran a dovedit acum că știe să pună în valoare în mod artistic oamenii în cadru.

250 000 mărci pentru „Antreter Serenade”

● La o licitație de manuscrise organizată de anticariatul „Stargardt” din Marburg (R.F.G.), manuscrisul lui Mozart — **Antreter Serenade** (118 pagini) — a fost vîndut contra sumei de 250 000 mărci, unui colecționar american. La rîndul său, un alt colecționar, din R.F.G., a plătit suma de 64 000 mărci pentru manuscrisul unei scrisori a lui Mozart.

Premiul de stat pentru literatură al R. F. Germania

● Premiul de stat pentru literatură al Republicii Federale Germania pe anul 1974 a fost atribuit scriitorului Gerd Fuchs, pentru volumul de povestiri **Landru și alții**.

„Pămîntul oamenilor”

● „Chipurile pămîntului și fraternității” (Visages de paix et de fraternité) este tema propusă de Jean Drapeau, primarul din Montreal, celor 25 de țări reprezentate în vara acestui an la expoziția **Pămîntul oamenilor** (Terre des hommes). Franța va aduce omagiu lui Saint Vincent de Paul, Saint Louis, Albert Schweitzer, Louis Braille, Marie Curie, Pasteur și abatele Pierre, cu ajutorul documentelor și lucrărilor originale. Sărutul lui Rodin va simboliza pe martorii păcii. Capodoperele artiștilor secolului XVI vor înfățișa ceva din perfecțiunea muncii acestora, iar acele „sieges-poèmes”, îndrăzneala artiștilor contemporani.

Acest magazin în relief va fi completat de colecții insolite, machete ale viitorului centru Georges Pompidou, un teatru audio-vizual.

Musical politic

● **Cam cit e ceasul la Valparaiso?** se intitulează musicalul politic despre eroul național chilian Joaquín Muriel, pe un subiect de Pablo Neruda, prezentat de curînd la Nanterre. Interpreții, grupul chilian Canto Generale. Muzica este semnată de Sergio Ortega, unul dintre artiștii progresiști care au reușit să se salveze de la masacrul.

Manuscrise Hemingway

● Fondul de publicații și facsimile al Bibliotecii „John Kennedy” din S.U.A. s-a îmbogățit recent cu un număr de manuscrise ale lui Hemingway, printre care: **Pentru cine bat clopotele**, **Fiesta**, **Bătrînul și marea**.

„Potopul” lui Hoffman

● Cu un deosebit succes rulează pe ecranele poloneze filmul **Potopul**, realizat de Jerzy Hoffman după romanul cu același titlu din cunoscuta trilogie a lui Henryk Sienkiewicz: **Potopul**, **Pan Wolodyjowski** și **Prinț și spadă**. În rolul principal — Daniel Olbrychski. Săptămînalul „Kultura” apreciază acest film ca „una dintre cele mai curajoase experiențe din întreaga istorie postbelică a cinematografului polonez”.

Stravinski, Bartok și păpușile

● De mult succes s-a bucurat turneul în mai multe țări europene al Teatrului de marionete din Budapesta (actualmente e prezent pe scenele franceze). Regizorul Kato Szonyi și decoratorul Ivan Koos au pus în scenă **Petruska** de Stravinski și **Suite de dansuri** și **Mandarinul minunat** de Bela Bartok. Pentru prima oară Stravinski și Bartok au fost interpretați de păpuși.

ATLAS

Colina

SEARA, pe ploaie, orașul ni se păruse urît, ursuz, dar dimineața, trezindu-ne, am descoperit un cer limpede, viu, aproape la fel de albastru ca marea, lăsînd să se deseneze pe fondul lui exotic munți romantici, crenelați. De la geam se vedea colina castelului medieval, cu turnurile lui pătrate, împodobite cu zîmți. Colina era, de fapt, o presupunere numai, pentru că, așa cum îl priveam de jos, castelul părea cocoțat pe un morman de case aruncate unele peste altele, luptîndu-se să ajungă fiecare deasupra, iar faptul că în virful virfului ajunsese castelul nu putea fi decît urmarea firească a victoriilor reputeate asupra celorlalte clădiri istovite de inghesuială.

Am luat-o spre centrul orașului, începînd să urcăm pe prima stradă în pantă. O pantă nu numai neobișnuită, ci și de neînchipuit. Urcam din greu printre case înecate în flori, depășiți de mașini care alunecau miraculos în sus. Totul era frumos, într-un fel superlativ și ireal, cu liniile prea firești pentru acest secol, totul era frumos ca în Italia, dar mai îngrijit, mai curat, cu mai multe flori, cu mai multe pisici. Deodată, cînd am ajuns în virf, din piața din spatele castelului s-a deschis o imensă și nepămîntească panoramă asupra regiunii, cu dealuri succesive alungindu-se unele pe altele pînă în zarea purtînd pictați, ca pe o stemă triumfală, Alpii albi, acoperiți de zăpadă. Poate că doar colinele Umbriei mi-au mai dat aceeași emoție transformată în fericire fizică, în bucurie a întregului corp. Piața era formată, în afară de castel, din cîteva case de la ferestrele cărora se vede tot ce vedeam, și nu-mi puteam imagina cum reușesc alți oameni să trăiască o viață întreagă înconjuțați de un asemenea miracol și să rămîină oameni obișnuiți, nimic supranatural să nu li citească pe figură.

În interiorul rocambolesc al castelului: plăcute litografii de epocă — figuri, suplicii, costume; muzeul măslinului, cu pinze — nu prea celebre — reprezentînd măslini, cu manuscrise de poezii — nu inspirate — dedicate măslinilor, cu obiecte sculptate țărănește din lemn de măslini; o bizară colecție de pinze imortalizînd o aceeași cîntăreată evoluînd din vîrstă în vîrstă și din tablou în tablou; amintiri în ulei lăsate de pictori care au locuit cîndva în Cagne sur Mer; un plafon pictat în coloane care — îți spune cu mîndrie ghidul — printr-o iluzie optică, se mișcă și își schimbă poziția în funcție de mișcarea și poziția ta; dar, mai presus de toate, din turnul pătrat, privești deasupra întregii văi, cu localitățile răspîndite pe coline și schimbînd mesaje colorate de-a lungul arăturilor striate divers, cu marea ondulină și capricios țărîm și cu munții albi, ca o viziune, departe, intangibili, ideali.

Am coborît în grabă, alungați de ceasul bătînd amiaza — ora de închidere a castelului, ora la care orice francez demn de numele său — și nu cred să existe în această privință excepții — începe să mînce. Am trecut prin mica grădină din curtea interioară copleșită de verdeată și am rătăcit pe străduțele din jur, pierzîndu-ne, găsînd drumul, pierzîndu-l din nou, fermecați, amuzați, ca într-o lume de jucărie.

Ana Blandiana

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

Un studiu despre Mihai Viteazul, în Polonia

● Specialistă în cultură și literatură română, traducătoare a lui Eminescu, scriitoarea poloneză Danuta Bienkowska a publicat în Editura Slask din Katowice, într-un tiraj de 20 000 exemplare, un volum care poartă numele primului domn al tuturor românilor — Mihai Viteazul. Lucrarea reliefează importanța primei Uniri în anul 1600, făcînd și un istoric al orașului Alba Iulia — prima capitală a tuturor românilor, așezare de la a cărei atestare documentară se implinesc anul acesta 2 000 de ani.

● La Paris a apărut recent, la Editions Saint-Germain-des-Près, volumul de versuri bilingv **Entre nous — le temps** (Între noi — timpul) de Adela Popescu.

● În revista „Inostrannaja literatura”, nr. 5/1975, a apărut la rubrica „Printre cărți editate peste hotare”, articolul **O lume dobîndită prin luptă**, semnat de M. Fridman, recenzie a volumului **Se naște o lume**. (Culegere de proză românească antifascistă — București, Editura Albatros, 1974). Cititorilor sovietici le sînt prezentate o parte din lucrările antologate (**Trenul 041** de P. Sălcudeanu, **Cad lănturile** — fragment din romanul autobiografic **Aveam 18 ani de Ecaterina Lazăr**, **Șoseaua Nordului** de Eugen Barbu, **Drumul spre Berlin** de Titus Popovici ș.a.).

Un regizor român în Suedia

● Presa suedeză și daneză despre spectacolul **Un cuib de cuc**, montat de regizorul **Lucian Giurchescu**, la Teatrul din Malmö:

● „Sydsvenska Dagbladet” Malmö: „Accesată dramă, cu accente comice, este prezentată pe scena mare din Malmö într-o excelentă punere în scenă, caracterizată de un fin simț al ritmului, un subtil echilibru între satiră și gravitate, prin măsură și gust sigur, printr-o plastică excelentă a grupurilor, o vizualitate scenică deosebită, o atmosferă pregnantă”.

● „Arbetet” - Malmö: „Cuib de cuc pe scena din Malmö este un puternic act teatral, plin de tensiune artistică, amuzant și cutremurător, și care are toate datele să devină și un mare succes de public. Principalul rol în această reușită revine regizorului român de talie internațională L. Giurchescu. El creează un tempo intens, ne înfățișează actori cu calități temperamentale pe care nu le-am fi bănuț, are un strălucit umor în mijlocul celor mai dramatice momente”.

● „Aftonbladet” - Stockholm: „O remarcabilă reprezentare de teatru, un teatru cu T mare, un teatru la cel mai înalt nivel, ce luminează, sondează, probează. Un spectacol cum n-am mai vă-

zut la Malmö. Un spectacol mare, datorat regizorului Giurchescu”.

● „Dagens Nyheter” — Stockholm: „Teatrul din Malmö a tras o carte ciștigătoare cu spectacolul românului Lucian Giurchescu. Sub îndrumarea sa, piesa **Un cuib de cuc** a devenit cea mai strălucită reprezentație a stagiunii. Te impresionează în mod deosebit virtuozitatea îndrumării actorilor de către regizor, caracterizarea umanistă, complexă a personajelor, ce nu cade nici o clipă în sentimentalism, siguranța alternării accentelor tragi-comice, puritatea stilului”.

● „Berlinske Tidende” — Copenhaga: „Cuib de cuc, în regia lui L. Giurchescu, este un strălucit act artistic, ce te șochează în mod cu totul pozitiv. Stadsteater-Malmö l-a angajat ca regizor pe cunoscutul artist român, același care, acum cîțva timp, ne prezentase, la Copenhaga, excelentul său spectacol cu piesa lui Cehov **Platonov**. Poate cel mai bun Cehov văzut de noi. El a creat, de data aceasta, cu actori suedezi, un spectacol excelent, cutremurător, inovator. Malmö are, cu acest spectacol, cea mai bună producție a ultimelor stagiuni”.

Pictură contemporană din U.R.S.S.

Marți, 27 mai, la galeria de artă „Orizont” a avut loc vernisajul expoziției **„Pictură contemporană din U.R.S.S.”**. Cele douăzeci și opt de tablouri expuse înmănușează semnificative curente care sugerează varietatea picturii sovietice. Semnate de optsprezece plasticieni din opt republici unionale, picturile mărturisesc nu numai asimilarea unor procedee tradiționale specifice, utilizate din perspectiva unei viziuni moderne, ci și multitudinea registrelor în care se realizează plastica sovietică de astăzi. Imagine care sugerează ansamblul deși selecție restrînsă nu poate cuprinde toate preocupările și căutările artiștilor expuși.

Muradian Sarkiz: TINERI LA SĂDITUL POMILOR

Cărare

prin iarba

respirată

de tei

● MINGIAT de fata somnului, ma-lul se varsă-n spicul verii pe sub un pod de greieri, pe lâng-un han din scoarță de mesteacăn ce dansează noaptea-n brațele lunii. Curat, ca vulturul despăcat de fulgere, gândul suie-n arhondaric de mănăstire pusă-n mijloc de timp încheiat pe-o veche trecere de domn și bate cărare prin iarba respirată de tei și trandafiri în ceasul când își întocmesc miresmele. Cel ce e puil de mierlă care-mi pune izvor de psalm verde-n talie pe o creangă de copac de neam creol, m-a sunat cu chihlimbar într-un fapt de dimineață și, cu umbre împletite, m-a vestit că-n vatra lunii s-au fript, noaptea, pin'la os, cițiva miei întorși pe dos. Era luni și-am zis să-l număr.

Primu-i din Galați, lat în coadă cîț gtiucile de la Cotul pisicii, cu lină numai pe unghii și creolină pe restul trupului. Tească, aducindu-și aminte de jignirile îndurate pe malul Dunării și ignorînd zicala : cine pe săraci ajută, Dumnezeu îl are-n grijă la valută, a făcut din F.C. Galați dumicați buni de tăvălit în miera și untul diviziei B. Vine la rînd U. Cluj-Napoca. Îmi pare rău de studenți, Giuleștiul pe cheferiști îi vroia duși cu cofa la apa simbetel. Văzînd că blestemul n-a căzut unde trebuia, mă-ntunecă ideea că dîncolo de Podul Grant populația capabilă să spargă pietre-n pumni mai mult înjură decît se roagă.

Os cîrpit pe glorie (de luni de zile știm că nimeni nu poate s-o mai ajungă), Dinamo-București se joacă, în deplasare, cu punctele. Și-a încheiat toate promisiunile și nu mai are decît grija lui Dudu Georgescu pe care-l va încălța cu ghete de aur. Pentru că n-am nimic împotriva metalului prețios, e bine să fim atenți la virtelnița cu fuse de argint care scoate golgeteri prin alte colțuri de Europă și să nu ne lăsăm dați în bărci de paliac.

Și pentru că mai avem doar trei pași de făcut pînă la duminica scoțiană, trebuie să vă spun că în apele primei zile de vară nu ne așteaptă nici o furtună. Altora trebuie să li se zburlească părul de frică.

Fănuș Neagu

Mircea Grigorescu

PRESTIGIUL ROMÂNIEI SOCIALISTE

PREȚUIREA acordată pretutindeni în lume gândirii politice românești actuale și construcției de stat a României socialiste găsește o autentică și fericită expresie în impunătoarea colecție de lucrări biografice, antologice și exegetice consacrate puternicei personalități a președintelui Nicolae Ceaușescu. Reunite, aceste lucrări realizează o veritabilă bibliotecă, dar, pe deasupra interesului editorialistic, trebuie să remarcăm vasta arie de reporiție geografică a edițiilor și diversitatea lexică reprezentată de marele număr al traducerilor. În termeni de informatică, se poate spune că această „Bibliotecă Ceaușescu” însumează, cu multitudinea ei de volume în limba română și în limbi străine, o parte majoră din datele necesare pentru cunoașterea personalității, a gândirii și acțiunilor șefului statului român. În același timp, cu egală strălucire și eficiență, volumele acestea furnizează tuturor factorilor de opinie publică instrumentul cel mai util pentru cunoașterea României de azi, a poporului român, a capacității sale creatoare, a viziunii sale despre rolul statului și al națiunii în lumea contemporană.

Sînt numai cîteva zile de cînd am consemnat două noi evenimente editoriale ce amplifică — și confirmă — constatările de mai sus. La Paris, în prestigioasa colecție intitulată „La Meilleure Bibliothèque” a apărut volumul **Ceaușescu**, de Giancarlo Elia Valori. Prefața lucrării este scrisă de Alain Pôher, președintele Senatului francez. Aproape în același timp, la Milano, a ieșit de sub tipar al cincilea volum din seria **Scritti scelti (Scrieri alese)** ale tovarășului Nicolae Ceaușescu.

ACESTE două volume marchează un moment deosebit de important și capătă un loc aparte între evenimentele editoriale, datorită interesului excepțional cu care au fost întîmpinate și salutate de personalități politice de prim ordin, demne purtătoare de cuvînt ale opiniei publice din țările lor.

În prefața volumului **Ceaușescu** apărut la Paris, Alain Pôher, perfect cunoscător al structurilor și conținutului politicii internaționale actuale, relatează, în termeni esențiali, convorbirile avute, în timpul vizitelor la București, cu șeful statului român. „Am evocat împreună — scrie Alain Pôher — adolescența, tinerețea, vremea cînd bărbatul de astăzi s-a călît în suferință și lupte. Am evocat războiul, atitudinea curajoasă a unei țări ce se situează pe locul trei în lume, din punct de vedere al pagubelor suferite. Am evocat Rezistența, în timpul căreia președintele Nicolae Ceaușescu s-a remarcat împotriva opresorilor dinăuntru și din afară. Toate aceste evocări ne-au apropiat”.

În caldă atmosferă și în lumina creată de aceste gânduri Alain Pôher comentează vechea, tradițională prietenie dintre Franța și România, apoi trece în revistă, cu acuitate și competență, politica externă a României, subliniind că aceasta constituie „o importantă contribuție la cauza păcii în lume”. Sînt prețioase, demne de a fi citate antologic, rîndurile care încheie prefața scrisă de președintele Senatului francez : „...Străinul, dar prietenul care sînt, omul de bunăvoință care mă străduiesc să fiu, a ținut să exprime, în aceste cîteva rînduri, cîtă stimă simte față de șeful unui stat care a fost, este și va fi drag — sînt convins — inimilor noastre de francezi”.

LANSAREA, la Paris, a volumului **Ceaușescu** a fost un eveniment politic și cultural deosebit. Pierre-Christian Taittinger, președintele Grupului parlamentar de prietenie Franța-România și vice-președinte al Senatului francez, a declarat, cu ocazia aceasta : „Îl cunosc pe președintele Nicolae Ceaușescu, am avut onoarea de a discuta, în mai multe rînduri, cu șeful statului român despre multe probleme importante, europene și internaționale și, mai ales, despre toate chestiunile privind cooperarea dintre Franța și România. Sînt bucuros să regăsesc toate acestea trăind în filele cărții. O voi citi, deci, cu multă atenție, pentru că mă interesează, în mod deosebit, acțiunile prietenești ce se desfășoară între Franța și România, în toate domeniile. Cînd o

carte ca aceasta apare în limba franceză, ea constituie un subiect cu adevărat interesant pentru francezi”.

Acestor elogioase aprecieri se impune să le adăugăm constatarea că volumul lansat de „La Meilleure Bibliothèque”, sub directa îngrijire a lui Giancarlo Elia Valori, unul din cei mai competenți autori și editori europeni, realizează, în condiții grafice de admirat, o valoroasă sinteză a personalității și activității tovarășului Nicolae Ceaușescu. Capitolele de biografie sînt intim conexe cu acțiunile social-politice ale tinărului și neînfricatului luptător comunist român, cu lupta lui permanentă, fără odihnă și fără vreo ezitare, pentru idealurile clasei muncitoare, pentru realizarea celui mai înalt patriotism, pentru unitatea națiunii și progresul pașnic al României socialiste. Se remarcă, de asemenea, capitolele referitoare la politica externă și relațiile internaționale ale statului român, contribuția directă a președintelui Nicolae Ceaușescu, prin acțiuni și contacte personale, pentru marile idei contemporane, coexistența pașnică a popoarelor, respectarea demnității și a suveranității naționale, afirmarea, ca o necesitate prioritară, a cristalizării unei noi ordini economice și politice mondiale.

INAINTE de a comenta al doilea eveniment editorial, anume apariția volumului 5 din **Scrieri alese** în limba italiană, ne vom opri, pentru cîteva clipe, la un fapt foarte interesant, puțin obișnuit în publicistică. „Revista internațională de logică”, editată de Centrul superior de logică și științe comparate, din Bologna, a dedicat numărul său, apărut acum cîteva zile, României socialiste. Revista se deschide cu un amplu articol scris de profesorul Franco Spisani, președintele Centrului, despre întîlnirea pe care a avut-o la București cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, „omul care a contribuit, în modul cel mai decisiv, la schimbarea chipului României”.

Înțelegerea deplină și bine conturată a acestei contribuții, precum și trăsăturile de esență ale acestui „chip nou al României” apar, cu pregnanță, în seria de **Scrieri alese** ale șefului statului român, apărute la Milano. Actualele **Scritti scelti** formează al cincilea volum din seria începută de „Edizioni del Calendario” în 1971. Cartea cuprinde cuvîntările expunerile și interviurile tovarășului Nicolae Ceaușescu din anul 1974 și — subliniem acest lucru — Raportul prezentat la cel de al XI-lea Congres al partidului, document de referință pentru construcția societății socialiste în România, pentru cunoașterea și prețuirea cuvenită a politicii interne și externe a statului nostru, a relațiilor cu statele și popoarele lumii. „Toate problemele politice reale, interne și internaționale, economice, sociale, culturale, ale societății românești își găsesc răspunsul în scrierile și în cuvîntările lui Nicolae Ceaușescu, strînse în acest volum” — se arată în prefața cărții. Iar profesorul universitar Carlo Salinari scrie, în „cuvîntul introductiv” al ediției : „România anului 1974 (data volumului 5, n.n.) se prezintă sub un aspect cu totul nou în comparație cu cel de acum 30 de ani. O țară rămasă în urmă s-a transformat, datorită muncii eroice și plină de sacrificii a clasei muncitoare, datorită politicii pe deplin juste a partidului comunist, într-o țară modernă și dezvoltată, influențată și respectată pe arena internațională, care a rezolvat problemele fundamentale ale societății, ducînd înainte construirea socialismului și punînd bazele societății comuniste”.

ASTFEL, avem bucuria de a așeza, acum, în aceste zile, volume noi în biblioteca impunătoare, variată și interesantă pe care o formează cărțile editate în străinătate și consacrate gândirii, activității, operei constructive, precum și personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu. Semnăturile editorilor și comentatorilor acestor volume adăugă frumoase coloane, durabile, la edificiul prestigiului românesc în lume.

Sînt mărturii de admirație și de respect, venite din țări de pe toate continentele, dintr-o arie de răspîndire ce capătă dimensiuni mondiale.

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU